

T A R T A L O M

MFTTT Közgyűlés	3
<i>Gombás László:</i> A térbeli adatok árpolitikája – a marketing alapú földhivatalok (II. rész)	8
<i>Noéh Ferenc:</i> A földhöz kapcsolódó magyar szólások és közmondások	15
SZEMLE	26



MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG

A FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM FÖLDÜGYI ÉS TÉRINFORMATIKAI FŐOSZTÁLY ÉS A MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG LAPJA

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: APAGYI GÉZA (SZERKESZTŐ), DR. ALPÁR GYULA, DR. ÁDÁM JÓZSEF, BARTOS FERENC, BIRÓ GYULA, DR. BIRÓ PÉTER, DR. CSEPREGI SZABOLCS, DR. DETREKŐI ÁKOS, HIDVÉGINÉ DR. ERDÉLYI ERIKA, DR. JOÓ ISTVÁN, DR. KARSAY FERENC, KASSAI FERENC, DR. KLINGHAMMER ISTVÁN, DR. MÁRKUS BÉLA, DR. MIHÁLY SZABOLCS, DR. PAPP-VÁRY ÁRPÁD, DR. RIEGLER PÉTER, SZABÓ GYULA, DR. VARGA JÓZSEF

TÉMAFELELŐSÖK: *Bartos Ferenc* – sokszorosítás és nyomdai kapcsolat; *Biró Gyula* – alkalmazotti geodézia és a földmérési és térképészeti vállalkozások; *Csepregi Szabolcs* – kiegyenlítő számítások, részletes felmérések; *Hidvéginé dr. Erdélyi Erika* és *Riegler Péter* – földhivatalok és földügyi kérdések; *Karsay Ferenc* – mérnökgeodézia, térképészet, szakmatörténet; *Kassai Ferenc* – Mérnöki Kamara; *Mihály Szabolcs* – információs technológia, DAT; *Varga József* – vetületek, transzformálások

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST XIV., BOSNYÁK TÉR 5. LEVELEZÉSI CÍM: 1373 BUDAPEST, POSTAFIÓK 546. TELEFON: 222-5117; TEL/FAX: 460-41-63; E-MAIL: gk.szerk@fomi.hu

http: //www.fomi.hu/honlap/magyar/szaklap/geodkart.htm
A SZERKESZTŐSÉG MUNKATÁRSA: SZROGH GABRIELLA

KIADJA: A MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG
HU ISSN 0016-7118 ENG. SZÁMA: B/SZI/280/1/1995. **SOKSZOROSÍTTA:** HM TÉRKÉPÉSZETI KHT.
Megjelenik: 1300 példányban

FŐSZERKESZTŐ: DR. HC. DR. JOÓ ISTVÁN
FELELŐS KIADÓ: APAGYI GÉZA ELNÖK

CONTENTS

General assembly of Hungarian Society of Surveying, Mapping and Remote Sensing

Gombás, L.:

The Price Policy of Geographic Data – the Marketing Based Land Offices (Part II).

Noéh, F.: Hungarian Phrases and Proverbs Related the Earth

REVIEW

INHALT

Generalversammlung der Ungarischen Gesellschaft für Vermessungswesen,
Kartographie und Fernerkundung

Gombás, L.: Preispolitik mit räumlichen Angaben

Noéh, F.: Ungarische Schprichtwörter und Phrasen in verbinding mit Boden

UMSCHAU

Címlap: Ady Endre mellszobra szülőhelyén Érmindszenten (most Adyfalva), az Ady-kúria udvarán
(Fotó: Hodobay-Böröcz András)

Coverphoto: Bust of Famous Hungarian Poet Andrew Ady at the Native Hous in Érmindszent (*Present in Romania*)

Adresse postale: Geodézia és Kartográfia Szerkesztősége: H-1373 Budapest Pf. 546 Hongrie, Tél./Fax: : (36-1) 222-5117

Address: Geodézia és Kartográfia Szerkesztősége: H-1373 Budapest Pf. 546 Hungary, Phone/Fax: (36-1) 222-5117

Postanschrift: Geodézia és Kartográfia Szerkesztősége: H-1373 Budapest Pf. 546 Ungarn, Tel./Fax: (36-1) 222-5117

E-mail: gk.szerk@fomi.hu

MFTTT Közgyűlés

A Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság 2006. május 30-án a Térképész Székházban (Budapest XIV., Bosnyák tér 5.), a FÖMI tanácstermében – *Apagy Géza* elnökletével – megtartotta az évi Közgyűlését. A Társaság szervezeti életének legfontosabb eseménye a meghirdetett napirend szerint, – a megjelentek aktív közreműködésével – sikerrel zajlott le.

A vonatkozó jogi szabályozás értelmében – a közhasznúsági státusszal járó kötelezettségből fakadóan – közreadjuk a 2005. évről szóló, elhangzott közhasznúsági jelentést és főtitkári beszámolót (ismertette: *Uzsoki Zoltán* főtitkárhelyettes), valamint a Felügyelő Bizottság – *Szabó Béla* bizottsági elnök által ismertett – jelentését. (További részletek a www.mfttt.hu weboldalon olvashatók.)



I. Közhasznúsági jelentés és beszámoló

*„Tisztelt Közgyűlés, Elnök Úr!
Kedves Tagtársak!*

Megilletődötten állok Önök előtt. Főtitkár úr sajnálatos betegsége miatt – amivel kapcsolatban innen is, az Önök nevében is kívánok Neki mielőbbi teljes gyógyulást – nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy Társaságunknak az elmúlt évről szóló közhasznúsági jelentését ismeressem, illetve elfogadtassam Önökkel.

Annál is inkább különleges ez a feladat számomra, mert mint Önök előtt bizonyára ismert, Társaságunk idén **50 éves**, tehát ez egy jubileumi Közgyűlés. Remélem, a jelentést a Közgyűlés el fogja fogadni.

A közhasznúsági jelentés része a *mérleg*, a *könyvvizsgálói jelentés* – mely hitelesíti a mérleg adatait, és elemzést ad a gazdálkodásunkról – és a *könyvvizsgáló által adott teljességi nyilatkozat*.

Továbbá el kell számolnunk az állami támogatásokkal, melyekhez az év folyamán hozzájutottunk. Sajnos ez az elszámolás könnyű, mert nagyon kevés az így kapott támogatás.

Itt kerül kimutatásra a személyi jövedelemadó-ból Tagtársaink rendelkezése alapján kiutalt összeg felhasználása is. Az így számunkra juttatott összeget ezúton is köszönjük, kérjük, továbbra is támogassák ebben a formában is Társaságunkat, **ránk fér!**

A gazdasági részen túl tartalma a közhasznúsági jelentésnek a szakmai tevékenységről szóló *beszámoló*, és ez elsősorban **ennek a jelentésnek legfontosabb része**. Ez részletezi, hogy mennyiben teljesítettük az alapszabályunkban vállalt és a közhasznúság bejegyzésénél elfogadott feladatainkat, meghatározott céljaink szerint dolgoztunk-e.

Vegyük hát sorra ezeket, és nézzük, mit végeztünk a 2005. évben.

Mi képviseljük a különböző nemzetközi szakmai szervezetekben hazánkat, amelyekkel a kapcsolatot a Társaság vezetőin túl elsősorban a különböző Nemzeti Bizottságokban dolgozó tagtársaink tartják. Ezt a munkát Társaságunknál a Nemzeti Bizottságok szervezik és segítik.

A Nemzetközi Földmérő Szövetségnek (FIG) a munkáját *dr. Márkus Béla* elnökletével működő Magyar Nemzeti Bizottság figyeli, és irányítja az együttműködést. A Szövetség bizottságai által lefedett szakterületek legkiválóbb képviselői vesznek részt a Nemzeti Bizottság munkájában, mely meghatározott munkaterv alapján működik. Az www.MFTTT.hu weblapon munkájukat ismertetik, és a nemzetközi vérkeringésbe is bekapcsolódnak.

Rendszeresen szerepeltünk mindazokon a fórumokon, melyek a Szövetség életében meghatározóak, így az egyre növekvő költségek ellenére jelen voltunk a FIG rendezvényeken. A nemzeti jelentések erről rendszeresen elkészültek. A ma-

gyar résztvevők számos előadással gazdagították ezeket a konferenciákat. Hagyományosan kiemelkedő a tevékenységünk a Nemzetközi Szervezetekben az oktatás területén, melyet *dr. Márkus Béla*, a kataszter területén, melyet *dr. Osskó András*, és az informatika területén, melyet *dr. Mihály Szabolcs* tagtársunk irányít.

Ez az aktív részvétel jelentős kiadásokkal jár, melyet csak kisebb részben tudott Társaságunk vállalni. Jelentős támogatást kapnak fent említett tagtársaink fontos feladataik elvégzéséhez az FVM-től, a FÖMI-től, a NYME Geoinformatikai Főiskolai Kartól és néhány esetben az Oktatásügyi Minisztériumtól, valamint a Fővárosi Földhivaltól.

Hasonlóan és mondhatom hagyományosan aktív a közreműködésünk az ISPRS munkájában is, ahol *dr. Remetey-Fülöpp Gábor* tagtársunk a VII/4 albizottság munkáját irányítja, *Winkler Péter* (aki egyidejűleg az ISPRS Magyar Nemzeti Bizottság elnöke is – a Szerk.) titkári segítségével. Törökországban, Isztanbulban részt vettünk az ISPRS konferenciáján.

Az ICA Magyar Nemzeti Bizottsága *dr. Papp-Váry Árpád* tagtársunk vezetésével, *Pokoly Béla* titkár segítségével működik, és vesz részt a nemzetközi rendezvényeken, négy bizottság munkájában aktívan közreműködik. Az elmúlt évi spanyolországi konferencián nagy létszámú magyar küldöttség képviselte országunkat.

A Társaság társrendezője volt az ICHC térkép-történeti konferenciának, melyen mintegy 240 külföldi szakember vett részt.

A Társaság egyik legfontosabb közhasznú tevékenysége az oktatási és szakmai továbbképzések, előadások szervezése, lebonyolítása.

2005. év legnagyobb rendezvénye a Vándorgyűlés volt, melyet Győrben rendeztünk, és melyen kb. 360 tagtársunk vett részt. Ezúton is köszönetünket fejezzük ki a győri csoportunk áldozatkész munkájáért (főként *dr. Ottófi Rudolf* és *Bolla Gyula* tagtársunknak), aminek eredményeként felejtethetetlen napokat töltöttünk Győrben.

Megrendeztük tavasszal a földügyi szakigazgatás szabályozásának változásairól szóló konferenciánkat, mely mintegy 80 résztvevővel zajlott Budapesten, a Sunlight Hotelben.

Ősszel ugyanitt egy nagyszerű konferenciát tartottunk a KÜVEV befejezésének alkalmából. Ezen mintegy 120 fő vett részt.

Ősz elején Baranya megyében, Orfűn megrendeztük a topográfus találkozózt, melyen közel 60 kolléga vett részt.

Budapesten 42 előadás hangzott el változó létszámú érdeklődő előtt. Örömmel jelenthetem, hogy az előző évvel ellentétben érdektelenség miatt előadás nem maradt el.

Sajnos nincs korrekt statisztikánk a vidéki csoportok által megtartott rendezvényekről. Néhány csoportunk munkája dicséretet érdemel, ismereteink szerint az előadásokon a részvétel aránya meghaladja a fővárosit, de el kell mondani, hogy sok helyen semmilyen munka nem folyik.

Tudjuk, hogy több vidéki helyszínen is igen színvonalas földmérő napot tartottak, illetve hagyományra vált a farsangi földmérő báli rendezvény. Sok érdekes ügynevezett kisrendezvényt tartottak. Ezek – mert tájékoztatás nincs róla – sajnos nem kaptak megfelelő publicitást.

Kiemelkedő és szakmailag is fontos feladatunk a Geodézia és Kartográfia szaklap kiadása és megjelenítésének biztosítása. *Dr. Joó István* professzor főszerkesztő úr irányításával a Szerkesztőbizottság igazán magas színvonalú munkát végez. Sokszor komoly feladatot jelent a lap szakmai színvonalának megőrzése, megfelelő minőségű cikkek összeállítása.

A lap megjelenéséhez komoly anyagi és erkölcsi segítséget nyújt az FVM, a FÖMI, valamint a nyomtatást biztosító HM Térképészeti Kht. Ezúton is köszönjük áldozatkész munkájukat.

Külön kiemelném *dr. Mihály Szabolcs* főigazgató úr, és *Buga László* igazgató úr munkáját, hozzáállását.

Társaságunk fontosnak tartja a kapcsolatépítést más, rokon területen működő civil szervezetekkel.

Taggyejeletünk a MTESZ-nek, mely szervezet továbbra is komoly gondokkal küzd. Sajnos a közeljövőben az Intézőbizottságnak alaposan át kell gondolni ennek a tagságnak a jövőjét, a lehetséges lépéseket, és azt haladéktalanul meg kell lépni.

Tagja vagyunk a HUNGIS alapítványnak, valamint alapító tagja a HUNGEO egyesületnek is.

A Magyar Földmérő és Térképész Vállalkozók Egyesületével együttműködési megállapodásunk van, mely véleményem szerint nem töltődött ki a napi feladatokban tartalommal. Biztos vagyok benne, hogy szakmánk jelenlegi helyzetében egy szoros, a szakma érdekében folytatott közös munka elkerülhetetlen, sőt fontos közös érdek. Első lépésként végre el kell érni, hogy az Egyesület képviselője rendszeresen részt vegyen az IB ülésein, annak munkájában.

A Magyar Mérnöki Kamara Földmérési, Térképészeti és Térinformatikai Tagozatával az el-

múlt évben végre a kapcsolatfelvétel megtörtént. A szakma érdekvédelve szempontjából fontosnak tartom a további szoros együttműködést számos személyi és szakmai kérdésben.

A Társaságunk által képviselt szakterületek két főhatóság alá tartoznak, melyekkel folyamatosan jó kapcsolatra törekszünk. Reméljük, hogy az FVM FTF új vezetése is – az eddigi gyakorlatnak megfelelően – Társaságunkkal szoros kapcsolatot épít ki, segíti munkánkat.

Társaságunk továbbra is nyitott az együttműködésre, szakmai szabályzatok, jogszabályok előkészítésében, megvitatásában, véleményezésében.

Külön meg kell említeni az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társasággal és annak földmérő szekciójával kialakult jó kapcsolatunkat. Minden évben – már hagyományosan – nagy létszámmal veszünk részt éves rendezvényükön. Aki járt már ilyenben, igazolhatja, hogy igen hasznos információkhoz jutunk saját feladataink megoldásához is, valamint komoly emberi kapcsolatokat építettünk már ki.

Az eddig elhangzottak alapján kijelenthetem, hogy szakmai tevékenységünk a vállalt közhasznú feltételeknek megfelelt, ilyen vállalásunkat teljesítettük. A cél szerinti juttatásokat arra fordítottuk, amire biztosították, ezeket még egyéb bevételeinkből ki is egészítettük.

Tájékoztatom a tisztelt Közgyűlést, hogy szervezettségünkben – sajnos – változás nincs.

Tagjaink száma 1120 fő, melybe bele tartozik az is, aki 3 éve nem fizet, illetve a 70 év fölötti tagdíjmentes tag is. Az összes lapelőfizetés – közzületekkel együtt – 1018. Ebből egyéni lapelőfizető 616. Nyugdíjas, illetve diák tagdíjfizető 71.

A tisztújítás után az IB egyik fontos feladatának jelölte meg a fiatalok bevonását társaságunk életébe. Sajnos ez eddig nem sikerült, melyet személyes kudarcként könyvelek el, mert az IB ezzel a feladattal engem bízott meg.

A Társaság ügyvezetése változatlan, egy főállású adminisztrátor és egy megbízásos ügyvezető intézi a napi ügyeket, szervezi a rendezvényeket. Az elmúlt hetekben a titkárság elköltözött a Fő utcai MTESZ székházból, a mindannyiunk által ismert Bosnyák tér 5-be, az első emelet 105-ös szobába. Az új elhelyezési lehetőséget köszönjük a FÖMI-nek, személy szerint *dr. Mihály Szabolcs* főigazgató úrnak. Úgy gondoljuk, ez az elhelyezés lehetővé teszi a jobb elérhetőségünket.

Az irányítást az Intézőbizottság folyamatosan biztosította, az elmúlt évben 7 ülést tartott.

A Választmány a döntéseit két ülésen hozta meg, és az eddigi gyakorlatnak megfelelően egy Közgyűlésünk volt.

Néhány szót az ez évi dolgainkról.

Mint ahogy már említettem, Társaságunk idén 50 éves. Szeretnénk méltó módon megünnepelni ezt a jeles évfordulót. Erre a decemberi jubileumi rendezvényen szeretnénk sort keríteni. Készülőben van az ez alkalomból kiadásra kerülő jubileumi évkönyv, melynek főszerkesztője *Zsámboki Sándor* tagtársunk. Eddig már 21 tagtársunk személyes anyagi támogatást nyújtott, mintegy 200 000 Ft értékben, a kiadvány céljaira. Várjuk további felajánlásukat. Jogi tagjainkat az Intézőbizottság a közeljövőben, ez ügyben külön is meg fogja keresni.

Úgy gondolom, Társaságunk léte, jövője függ attól, hogy az elkövetkező időben meg tud-e újulni, fiatalodni. Erre az Intézőbizottságnak a jövőben sok időt, energiát kell erre fordítania. A megváltozott körülményekhez igazodva – véleményem szerint – a Társaság célját, feladatát újragondolva kell meghatározni az ennek érdekében végzendő feladatokat.

Ehhez várjuk tagtársaink építő javaslatait, aktív közreműködését.

Újra ki kell építeni a szoros együttműködést a szakma oktatási intézményeivel ennek érdekében.

Az idei évben Vándorgyűlés nem lesz, de legalább két nagyrendezvényt tervezünk.

Az elmúlt hónap legfontosabb eseménye volt, hogy a FIG oktatási, térinformatikai és kataszteri bizottsága – nagy nemzetközi érdeklődés mellett – közös workshopot tartott Budapesten.

Az úgynevezett kisrendezvényeken szeretnénk, ha a részvétel emelkedne. Ennek érdekében érdekes előadásokat kell tartani. És ezeknek megfelelő „hírverés”-t kell csinálni.

Tisztelt Közgyűlés!

Az előzőekben részletezetteket és a *Nagy Mária* ügyvezető asszony által beszámolóim után szóban kiegészítésre kerülő írásbeli gazdasági beszámolót a Választmány a tisztelt Közgyűlésnek elfogadásra ajánlotta.

Én is ezt kérem Önöktől.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.”

*

II. Jelentés a Felügyelő Bizottság 2005. évi tevékenységéről

*Elnök Úr! Tisztelt Közgyűlés!
Hölgyeim és Uraim! Kedves Kollégák!*

Társaságunk Felügyelő Bizottsága 2005-ben is folyamatosan felügyelte a Társaság tevékenységét. **A Társaság életében, működésében, tevékenységében és gazdálkodásában az elmúlt évben sem történt olyan esemény, amely a Felügyelő Bizottság beavatkozását igényelte volna.**

A Felügyelő Bizottság egy tagja rendszeresen részt vesz az Intézőbizottság és a Választmány ülésein, így is felügyelve a Társaság tevékenységét.

Az elmúlt időszakban is figyelemmel kísértük a taglétszám és a tagdíjfizetési fegyelem alakulását, a tagdíj-nyilvántartást. Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a szakmánkat művelők közül csak kevesen vannak, akik egyénileg tagok Társaságunknál, jelenleg **1120 fő** regisztrált tag van nyilvántartva, ebből **687 fő** fizetett tagdíjat, **110 fő** 70 éven felüli tagtársunknak pedig nem kell fizetnie. Ezen felül nem fizet tagdíjat **323 fő**, akik között van egy-két éve, illetve három és több éve nem fizető. **A Felügyelő Bizottság álláspontja, hogy az alapszabályunk 12. §. (3) bekezdése alapján írásban fel kell szólítani a nem fizetőket hátralékuk rendezésére, és amennyiben ezt záros határidőn belül nem teszik meg, úgy őket ki kell zárni Társaságunkból. Javasoljuk, hogy a Közgyűlés adja ki feladatául az ügyvezetésnek szeptember 30-i határidővel a felszólítások kiküldését, majd az Intézőbizottságnak további három hónapon belül a kizáró határozat meghozatalát.** Jogi tagdíjat 2005-ben **50 cég** fizetett. A jogi tagdíj mértéke önkéntes vállaláson alapul, csak a minimumot állapította meg a Közgyűlés. A jobb tervezhetőség érdekében javasoljuk, hogy a Társaság írásban, kölcsönös aláírás mellett állapodjon meg a jogi taggal, amely remélhetőleg nagyobb fizetési teljesítést eredményez. Ez a bevételi tervezhetőséget biztosabbá teszi. Néhány jogi tagnál elmaradást tapasztaltunk a befizetéseknél, ezért felkértük a Társaság ügyvezetését, hogy június 15-ig írásban szólítsa fel azokat, akik nem egyenlítették ki a számlájukat.

Társaságunk egyik célja, hogy a hagyományoknak megfelelő fórumot biztosítson a különböző véleményeknek és az elért eredmények, elképzelések bemutatásának. Ennek egyik kiváló eszköze a Geodézia és Kartográfia szaklap, valamint a különböző területi és országos rendezvé-

nyek. 2004-ben *Apagyi Géza* elnök úr már külön kiemelte, hogy a területi csoportok munkája nagyobb figyelmet érdemel a Társaság vezetése részéről, amely téren az elkövetkező időszakban többet kell tenni. A cél megfogalmazása korrekt és világos volt, azonban megvalósításához a jelenlegi körülmények sajnos nem kedveztek.

A **területi csoportok** 2005. évi működésére, éppen úgy, mint az előző években tapasztaltak szerint, továbbra is erősen kihatott a földhivatalok feszített leterheltsége, a hatósági munkavégzés mellett jelentkező feladatok teljesítése, a KÜVET, a BEVET, az osztatlan közös tulajdon megszüntetés végrehajtási feladatai, valamint a vállalkozók és egyéb gazdálkodó szervek megélhetésükért, a további fennmaradásukért folytatott napi küzdelme. Tekintettel arra, hogy a területi csoportok tagságának többségét a földhivatali dolgozók adják, így a szakmai előadások és egyéb rendezvények szervezésére – egyrészt figyelemmel a földhivatali határidők betartására – nem volt mindig lehetőség.

Szerencsére azonban a jelentkező leterheltség ellenére is voltak olyan megyék, amelyek mintaként állhatnak más megyék, területi csoportok elé programjaik és kezdeményezéseik bemutatásával.

Jó példát mutattak a „Földmérő nap” megszervezésével a Baranya, a Nógrád, a Zala és a Pest megyei csoportok

A visszafogottabb körülmények között 2005-ben mégis megtartott rendezvények és szakmai napok, előadások témái mind aktuális szakmai kérdésekhez kapcsolódtak, mint pl. DAT változásvezetés, KÜVET, BEVET, TAKAROS, TAKARNET, META, földmérési szakfelügyeleti beszámolók és vállalkozói fórumok, műszerbemutatók, melyek közül is kiemelt téma volt a GPS.

A Társasági programok között szerepeltek a földmérő szakestélyek, több megyében hagyományossá váltak a földmérő farsangi bálók, kirándulások és túrák.

Tapasztalható, hogy a nagyobb országos rendezvényeket a területi csoportok tagjai rendszeresen látogatják. Pl. a Vándorgyűlést, a székesfehérvári GIS OPEN konferenciát és egyéb szakmai konferenciákat.

Társaságunk vezetése és a tagság szorosabb kapcsolatának a kialakításában többet kell mindkét részről tenni. Nem új keletű az a felismerés, hogy a helyi programok, rendezvények, a találkozók kiváló alkalmat nyújtanak személyes kapcsolatok ápolására, elképzelések kölcsönös megismerésére, a szakmai érdekek egyeztetésére.

Itt kérjük meg tagtársainkat, hogy nagyobb gondot fordítsunk a tagtoborzásra.

A területi csoportok munkáját nehezíti, hogy a MTESZ helyi szerveivel a kapcsolat egyre gyengül.

A Társaság és a Magyar Mérnöki Kamara területi csoportjai között kiérződik az érdekellentét, a tapasztalat szerint a fiatalabb korosztályhoz tartozó mérnökök inkább kamarai tagok, Társaságunk iránt kevésbé érdeklődnek, nem működnek közre, érdekképviseletüket a kamarán keresztül érvényesítik. Ennek eredményeképpen a területi szervek értékes, szakmailag képzett tagtársakat veszítenek el.

A Felügyelő Bizottság 2005-ben, évközben, két ízben ellenőrizte a Társaság **gazdasági tevékenységét**. Az ellenőrzés említésre méltó eseményt nem talált. Az év lezárásakor áttekintettük azokat a dokumentumokat, amelyeket a könyvvizsgáló állított össze.

Minden évben gondot okoz a költségvetési terv formai és tartalmi volta. Nem lehet az egyes tételeket az aktuális mérleggel összevetni, nem lehet a tervezet jóságát, teljesíthetőségét vélelmezni. Ezért kezdeményeztük és megállapodtunk a könyvelő képviselőjével, hogy évközben együttesen összeállítjuk a kívánt formát. Megállapodtunk továbbá abban, hogy a Felügyelő Bizottság az Ügyrendjének megfelelően minden év május 20-ig megkapja azon adatokat, amelyek egy alapszabály ellenőrzésnek alapfeltételei.

Összességében megállapítottuk, hogy a számviteli adatfeldolgozás rendben megtörtént, a számlák rendezése megfelelt a számviteli előírásoknak. A Társaság mérlege és az eredmény-kimutatása hiteles bizonylatok alapján, valós adatokat tartalmaznak. A vizsgált bizonylatok megfeleltek a követelményeknek, azokon az érvényesítés és utalványozás az érdekeltek által szabályszerűen megtörtént.

Társaságunk gazdálkodása 2005-ben – köszönhetően a Vándorgyűlésnek – pozitív eredménnyel zárult.

A 2005. évi mérlegről tett megállapításokkal a Felügyelő Bizottság egyetértett, nevezetesen a **Társaság gazdálkodása 2005-ben is összességében rendben volt.**

A Társaság vezetése időben összeállította a 2006. évi költségvetését, amelyet az Intézőbizottság jóváhagyott. **A 2006. évi költségvetés a vonatkozó törvények és az Alapszabályunk figyelembevételével készült.**

Tisztelt Közgyűlés!

Összegezve az eddigieket a Felügyelő Bizottság megállapította, hogy **a Társaság ügymenete a hatályos jogszabályok, az Alapszabály és a Közgyűlési határozatok alapján folyik.**

A Társaság közhasznú tevékenysége során szabályszerűen járt el, jogszabálysértésre, az Alapszabály megsértésére utaló tény, körülmény nem észleltünk.

A Társaság és szervezetei által hozott határozatok szabályszerűek, a meghatározott eljárási rend szerint keletkeztek.

A Felügyelő Bizottság jogellenességet, Alapszabályba, Közgyűlési határozatba ütközést, erre utaló tény, mulasztást nem észlelt.

*

Tisztelt Közgyűlés!

A Felügyelő Bizottság a Társaság 2005. évi tevékenységét szabályszerűnek minősíti.

A közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény előírásai szerint a Társaság elkészítette a közhasznúsági jelentést, amelynek elfogadása a Társaság legfelsőbb szervének – a Közgyűlésnek – kizárólagos hatásköre.

A Főtitkárhelyettes által beterjesztett **beszámolót és a közhasznúsági jelentést elfogadásra javasoljuk**, egyidejűleg kérjük a Közgyűlést, hogy a Felügyelő Bizottság 2005. évi munkájáról szóló jelentést tudomásul véve azt fogadja el.”

A dokumentumokat a Közgyűlés megvitatta, majd egyhangúlag, ellenszavazat és tartózkodás nélkül elfogadta, bele értve a Felügyelő Bizottság jelentésében megfogalmazott, a Társaság, illetve az ügyvezetés által végrehajtandó feladatokat is.

Intézőbizottság



A térbeli adatok árpolitikája – a marketing alapú földhivatalok II. rész

Gombás László mérnök, közgazdász

Az előző részben megvizsgáltuk a térbeli adatokat, mint gazdasági jószágokat, majd tettünk egy rövid kirándulást az értékelméletek világában. Láttuk, hogy a térbeli adatok esetén az értéklánc elmélete a leginkább helytálló. Kimondtuk az egyik legfontosabb megállapítást vizsgálódásunk során, miszerint a téradat árát felülről a fogyasztói értékelés határozza meg, míg alulról a bekerülési költségek. Láttuk, hogy a téradatok a maguk „nyers” formájában sokszor nem jelentenek értéket a fogyasztó számára. A téradatokat tehát olyan továbbfejlesztett formában, ún. geoinformációs terméként kell kínálni, mely már hasznossággal bír a felhasználói oldalon.

A továbbiakban először röviden foglalkozunk a marketing világával, különös tekintettel az árképzésre, majd az állami térbeli adatszolgáltatás szervezeti kérdéseire térünk ki, végül megállapítunk néhány következtetést.

1. Röviden a marketingről

Jelen cikk témája az állami térbeli alapadatok árpolitikája. Az árpolitika soha nem önmagában álló tényező, hanem az ún. marketing mix, azaz „a vállalati marketingeszközök különböző piaci helyzetekben alkalmazott kombinációjá”-nak (Domán-Tamus 2002) egyik szerves eleme. A kérdést, tehát, hogy létezik-e árpolitika az állami térbeli alapadatok tekintetében valójában úgy kellene feltennünk, hogy létezik-e marketing egyáltalán a kérdéses termékek és szolgáltatások vonatkozásában.

Ennek megválaszolására vizsgáljuk meg a marketing fogalmát.

„Szűkebb értelemben a marketing olyan vállalati tevékenység, amely a **vevők/felhasználók igényeinek kielégítése érdekében elemzi a piacot, meghatározza az eladni kívánt termékeket és szolgáltatásokat, megismerteti azokat a fogyasztókkal, kialakítja az árakat, megszervezi az értékesítést és befolyásolja a vásárlókat....”**

„Tágabb értelemben a marketing a vállalat egészére kiterjedő – a vevőkkel való azonosulást

hangsúlyozó – filozófia, szemléletmód, amelynek megvalósítása a vállalati felső vezetés feladata, oly módon, hogy a vállalati résztevékenységek integrációjában a marketingszempontok domináljanak.” (Bauer–Berács, 1992)

A még kontrasztosabb értelmezés érdekében vegyük sorra a marketing téves értelmezéseit is (az ún. „Neandervölgyi” marketing ismérveket).

- A tévedés, miszerint a marketing azonos az értékesítéssel, vagy reklámmal.
- A tévhit, hogy fontosabb a vevő megszerzése, mint megtartása.
- Az „erőszakolt” termékadás elsőbbsége a vevő valóságos igényeinek kielégítése helyett.

A marketing, mint gondolkodásmód, filozófia a vevők megismerésére, azok gazdasági érdekeinek megértésére helyezi a hangsúlyt. Mint tevékenység, a marketing áthatja a vállalati működés egészét, mely az ún. 4P marketing-mix elemeiben jelenik meg. A **4P** a **Product** (termékpolitika), a **Price** (árpolitika), a **Place** (értékesítési politika), a **Promotion** (piacbefolyásolás) marketingeszközök kombinációját jelöli.

Ahhoz tehát, hogy marketing alapú szolgáltató állami szervezetekről beszélhessünk, a fenti folyamatokat ki kell alakítani. Ez történhet a szervezeten belül vagy az államháztartási reform keretein belül esedékes racionalizálásnak megfelelően kiszervezve (outsourcing).

A fenti tevékenységeket a szervezetek alapvetően öt koncepció (Termelési, Termék, Értékesítési, Marketing, Társadalomközpontú Marketing koncepciók) mentén végezhetik. E koncepciók egyfelől az adott piaci helyzetnek megfelelő választási lehetőséget jelentenek, ugyanakkor egy időbeli fejlődés eredményei is, tehát a felsorolás egyben minőségi fejlettséget is jelöl. Jelenleg az állami szolgáltató szervezetek esetén legtöbbször a termék-koncepció az uralkodó. A termék-koncepció jellemzője, hogy már jelen van az igény a legjobb minőségű, tulajdonságú stb. termék fejlesztésére, de még mindig függetlenül a potenciális fogyasztók valós igényeitől. A folyamat tehát az, hogy

a fejlesztők megtervezik a nagy tudástartalmú és költségvetésű terméket, a gyártás előállítja, a gyártási költségek alapján (kihagyva a fogyasztói értékelést) elvégzik az árkalkulációt, végül az értékesítés szerepébe zsugorított marketing osztályt (ha egyáltalán van ilyen) felkérlik az eladásra.

A marketing alapú működéshez a termékkonceptióról át kellene térni a marketing koncepcióra, melynek lényege, hogy a vevő áll a központban. A cél a fogyasztó igényeinek felmérése, megértése és a konkurenciánál hatékonyabb kielégítése. A marketing koncepció szerint működő szervezetek tevékenységük során a fogyasztók igényeire koncentrálnak, nem a szervezet belső adottságaira. A piac kutatása a meghatározó a műszaki kutatással szemben, így a tevékenységük is a piac felméréssel kezdődik. Csak értékesíthető árut/szolgáltatást termel/nyújt, melyek árképzésénél a fogyasztói értékelés az elsődleges az önköltségből levezetett árral szemben. Az ilyen szervezet működésében megtalálható a fentebb említett 4P marketing-mix minden eleme.

Az, hogy a fentebb leírt marketing koncepció, valamint a marketing-mix elemek közül melyik fog dominálni a marketing stratégiánkban a piaci szerkezet, azaz a piaci szereplők egymáshoz viszonyított versenyhelyzetének, valamint a piactípusoknak (Tökéletes verseny, Monopolisztikus verseny, Oligopólium, Monopólium) is függvénye. Egy, a térbeli adatszolgáltatással piacra lépő szervezet legvalószínűbben oligopóliumra jellemző típusú találná magát szemben. Az ilyen piac típus a modern gazdaságok legelterjedtebb modellje, melyben kis számú eladó uralja a piacot. Termékeik lehetnek homogének vagy differenciáltak. Tudatos árpolitikát folytatnak, ahol az árak egységesek és tartósak, mert nem áll érdekükben az árverseny. Inkább a termékek minőségének, csomagolásának, kapcsolódó szolgáltatásainak egyre finomabb változataival szállnak versenybe. Tipikusan ilyen piac ma az autógyártás, számítástechnika stb.

Az, hogy végső soron milyen ár kerül megálapításra, egy sor befolyásoló tényező függvényeként (pl. az előző pontban említett piaci szerkezet és piactípus, valamint vállalati tényezők stb.) a következő lépéssorozat eredménye lesz:

1. Árpolitikai cél kiválasztása
2. Kereslet meghatározása
3. Költségek elemzése
4. Árstratégia kialakítása (árképzés módjának kiválasztása)
5. Ártaktika (a végső ár kiválasztása és alkalmazása)

2. A térbeli adatok piacán megfigyelhető árképzési megközelítések

A térbeli adatok piacán meglepően széles árképzési megközelítésekkel találkozhatunk (*Krek-Frank (1999)* alapján).

Költség alapú árképzés (Cost Recovery Pricing)

Talán a leggyakrabban alkalmazott árképzési módszer a becsült költségek alapján meghatározott ár. A becsült költségek az adatgyűjtés és változásvezetés közvetlen költségéből a kapcsolódó közvetett költségekből áll össze. Az ilyen módon összegzett költséget elosztják a várható eladások számával, és így jutnak egy adatállomány árához. A magas adatgyűjtési és változásvezetési költségeknek, valamint az eladások alulbecslésének köszönhetően viszonylag magas árak alakulnak ki, melyek valóban a kereslet csökkenése felé hatnak.

Mennyiség alapú árazás (Volume Based Pricing)

Ebben az esetben a fogyasztó az elektronikusan letöltött adatmennyiség alapján fizet. Az eladó általában a letöltött bitek alapján állít be egy árat. Más esetben a szállított térképészelvek száma alapján vagy a vonatkozó (ábrázolt) területi kiterjedés alapján áraznak. Ezt a megoldást általában az állami térképészeti hivatalok alkalmazzák. Az internet szolgáltatók gyakran ösztönzik a vásárlást mennyiségi árengedménnyel (csökkenő ár a növekvő letöltött mennyiség függvényében).

Kötött áras megoldás (Fixed Fee Pricing)

Havi vagy évi állandó (általában alacsony) árat jelent. Ez a megoldás meggondolandó a közzsféra szervezetei számára, ugyanis ekkor a felhasználó számára alacsonyak az adminisztrációs és számlázási költségek. Ezzel stimulálni lehetne a digitális térbeli adatfelhasználást az államháztartás szereplői között, ami járulékosan hatékonyabb működést, következetes módon gazdasági növekedést (de legalább is kisebb deficitet) eredményezne. A hátránya, hogy nincs ellenőrzési lehetőség az adatok felhasználását illetően.

Szabad hozzáférés

A térbeli adatok ingyen vagy az adatforgalom költség szintjén férhetők hozzá. Ez jellemző pél-

dául az Egyesült Államok gyakorlatára, ahol a topográfiai és utca szintű térképi adatok, melyek az USGS (US Geological Survey) és US Bureau of the Census (TIGER) közös fejlesztéseként születtek meg, alacsony áron hozzáférhetővé váltak a 90-es évek elején. Sok szervezet felhasználta ezeket az adatokat, átalakította, finomította és végül hozzáférhetővé tette a „tömeg-piac” számára. Az alacsony minőségű verziók ingyen hozzáférhetők az interneten keresztül. Ezeket a verziókat használják fel később speciális, magas értéket képviselő termékek és szolgáltatások előállítására/nyújtására. Ennek következményeként sokan tudnak bekapcsolódni a térbeli adat piacra, ahol az értéklánc (legalább is a tömeg-piacon) nem terhelt a kezdeti nagy bekerülési árral, nincsenek szerzői jogi problémák, a piac működik, és adó formájában megtérül az elsődleges adatok létrehozása. Az adóbeli megtérülés mellett a térbeli adatok használatával az egyes szervezetek tevékenységének hatékonysága nő, amely mintegy járulékosan további gazdasági növekedéshez (pozitív externáliák) vezet. Ezt a fejlődési vonulatot az európai gyakorlat nem tudja (és nem is szükséges) követni az eltérő szerzői jogokra vonatkozó nézetek és a nagy kezdeti bekerülési árak miatt. Európában ezért a térbeli adatok piaca a magas minőségű, nagy hozzáadott értékkel bíró termékekre és szolgáltatásokra szorítkozhat „csak”.

Közös problémák, alternatív lehetőségek

A fenti módszerek közös hátránya, hogy nem veszik figyelembe a felhasználói szándékokat és azt az értéket, amit a fogyasztó nyer a használat által. A felhasználók számára a térbeli adatok csupán eszközök a jobb, pontosabb és gyorsabb döntéshozáshoz. A nyers térbeli adatok eladása feltételez bizonyos jártasságot és gyakorlatot a térképi adatok kezelésében. Mivel a „tömeg-piacokra” nem ez a jellemző, nem is jelentkezik nagy kereslet az ilyen kínálatra. A térbeli adatok eladásának növeléséhez komplex térinformatikai megoldásokat kell kínálni, amelyek segítségével a fogyasztó számára hasznosak és ezen keresztül értékesek a térbeli adatok. Ez a fajta megközelítés (lásd I. rész) vezet az ún. érték-ár megközelítéshez.

Az érték-ár megközelítés

Az érték-ár megközelítés lényege, hogy az árképzés során az adatok technikai jellemzőiről a

fogyasztók igényeire helyeződik a hangsúly. Az ésszerű felhasználó nem fog többet fizetni annál, mint amire ő értékeli a terméket. Az ár tehát alacsonyabb kell legyen a fogyasztó értékelésénél, de magasabb, mint az előállítás költsége. A költségek adottak, ahhoz tehát hogy a fogyasztó megfelelően magasán értékelje a terméket, olyan kulcsfogalmakra kell helyezni a hangsúlyt, mint fogyasztói igények, felhasználhatóság, minőség, szabványos adatszere lehetőségek, stb. Az fogyasztóknak (bankok, biztosító társaságok, termékértékesítők, gáz társaságok, tanácsadó cégek, egészségügy, stb.) specifikus térinformatikai termékekre/szolgáltatásokra van szükségek, nem pedig nyers térbeli adatokra. A közeljövőben a térbeli adatok előállítói nemcsak az ár alapján lesznek kénytelenek versenyezni, hanem a minőség, hasznosság, adott célokra való alkalmasság alapján is.

3. Szervezeti kérdések

Állami tulajdon kontra privatizáció

A tiszta, állami beavatkozástól mentes piacgazdaság (Laissez-fair gazdaság) csak elméletben létező jelenség (bár a XIX. századi Anglia közel jutott ehhez). A legtöbb piacgazdaság ún. vegyes gazdaság, ahol történelmi, gazdaságpolitikai háttértől függően több-kevesebb állami beavatkozással találkozhatunk. Az állami szerepvállalás lényege, hogy „i) orvosolja a piaci kudarcokat, ii) megvalósítsa a jövedelmek és erőforrások újra elosztását, iii) makrogazdasági stabilizációs politikát alakítsa ki, csillapítsa a konjunktúraciklusok hullámzását és elősegíti a hosszútávú gazdasági növekedést; iv) képviselje az ország érdekeit nemzetközi gazdasági ügyekben” (Samuelson–Nordhaus 2000)

A fentiek közül számunkra most az első pont a lényeges, azaz a piaci anomáliák kezelése. Mint azt korábban kifejtettük, a térbeli adatok előállítása és szolgáltatása – a geo-adatok –, mint jözságok speciális tulajdonságaiból következően – rövid úton természetes monopólium kialakulásához vezetne tisztán piaci körülmények között. Ugyancsak a térbeli adatok köz-jözság szerű viselkedéséből ered (non-rivalry goods), hogy ezek előállítása és szolgáltatása az államra hárul.

Habár a piaci torzulások mérséklése és az erőforrások újraelosztása az állam feladata is, a gyakorlat azt mutatja, hogy ezt a szerepet nem mindig képes kielégítően ellátni. Ennek okai a

korlátozott információ áramlásban, a piaci eseményekre való rugalmatlan és lassú reakcióban, a bürokráciában és a politikai befolyásolhatóságban keresendők. Ehhez kapcsolódik még, hogy az állami beavatkozás ára az adókban nyilvánul meg, melyek nem racionális „használatát” lassítja a gazdasági növekedést, megbénítja a magán szektor működését.

Az eddigieket figyelembe véve nem csoda, hogy Európa szerte szervezeti átalakulásokat lehetünk tanúni, melyek során az állami térképészeti intézmények nem ritkán állami tulajdonú, de üzleti alapokon működő társaságokra (public corporations) cserélődnek.

Szervezeti átalakulások a gazdasági hatékonyság növelése érdekében

A liberalizációs folyamatok a 80-as években kezdődtek meg Európában. Az alapvető cél az volt, hogy a belső piacokat megnyissák és bekapcsolják a globális gazdaságba. Az ezzel kapcsolatos deregularizáció és privatizáció során voltak (vannak) olyan állami térképészeti hivatalok és kataszter, amelyek állami tulajdonú, de piaci alapon működő szervezetekké alakultak (alakulnak) át, hatékonyabban működnek. A gazdasági indokok között a verseny elősegítése és ezen keresztül a hatékonyság növelése szerepel. További gazdaságpolitikai, politikai indokok is felmerülnek, mikor a privatizációval tárgyi eszközben fizetnek az államháztartási hiány csökkentése, illetve a költségek lefaragása céljából. Az állam feladatvállalása marad, de a költségeket megosztja az adatfelhasználók között.

Az átalakulás az államháztartási szervezetekből kiindulva az állami tulajdonú, de piaci alapon működő szervezeteken keresztül a teljes privatizációig terjedhet. Annak eldöntéséhez, hogy ezek közül melyik az igazán üdvözítő, tegyük egy rövid kitérőt a megtámadható piacok elmélete körül!

A megtámadható piacok elmélete (*Baumol, Panzer and Willig, 1986*) azt fejezi ki, hogy amennyiben a piacra való belépés és a kilépés akadálytalan vagy aránylag kis veszteséggel végrehajtható, a piacon lévő vállalatok örökösen ki vannak téve a belépők fenyegetésének.

Ha tehát a magas árak miatt extra-profitra van kilátás, akkor a versenytársak megjelenése törvényszerűen bekövetkezik. Ezért a már piacon lévő, esetleg monopol helyzetben lévő vállalatok az árakat és a kibocsátást olyan szinten tartják,

ami normál profitot eredményez, így végső soron nincs piactorzító hatásuk.

Ha viszont magasak a piacra lépés vagy kilépés (elsüllyedt költség) költsége, akkor érvényesül a piacon lévők monopol hatása.

A fentiek számunkra azért fontosak, mert a térbeli adatok piacán az elsüllyedt költségek magasak lehetnek, így a teljes privatizáció eredményeként természetes monopóliumokat hozunk létre, a gazdasági hatékonyságot célzó törekvéseinkkel éppen ellentétes eredményt produkálva. **Kimondható tehát, hogy a térbeli adatgyűjtés és szolgáltatás teljes privatizációja nem járható út.**

A megoldás egyfelől az állami tulajdonú, de piaci alapokon működő szervezetek felállítása (pl. szolgáltató földhivatalok), illetve a magán szektor szabályozott bevonása a tevékenységek bizonyos részeibe.

4. Következtetések II

Összefoglalva a fentieket, a következő következtetéseket tehetjük.

Az államháztartási reform egyik lehetséges kimeneteleként az állami téradat szolgáltató szervezetek állami tulajdonban ugyan, de piaci alapon működve lennének képesek önfinanszírozóvá, esetleg profitot termelővé válni.

A térbeli adatok szolgáltatásának jellegéből következik, hogy e szervezetek tevékenységének fő vonulata (hatósági tevékenységek) továbbra sem, vagy csak részben „piacosítható”, ám a meglévő erőforrásokat (szakembergárda, alapadatok stb.) felhasználva kifejleszthetők olyan kiegészítő termékek/szolgáltatások, melyek versenyképes üzleti lehetőségeket kínálnának.

E piaci alapú működés nem nélkülözheti a modern marketing szemléletet, mely első körben az állami szervezetek tevékenységére általában jellemző gyártási és termék koncepcióról a marketing (ügyfélközpontú) koncepcióra való átállást jelenti. Ennek egyik hangsúlyos eleme, hogy olyan terméket/szolgáltatást kell kifejleszteni, amire kereslet van, másfelől ennek megfelelő árpolitika kerül kialakításra. A hatósági tevékenység mellett érdemes megcélózni a térbeli alkalmazások iránt egyre fogékonyabb „tömegpiacot” is (sőt, a piaci alapú működés során ők jelentenek a célcsoportot). Az informatikai, telekommunikációs eszközök széleskörű hozzáférhetőségével, az árak csökkenésével a potenciális vevők tábora napról napra nő. Egyre több ember kóstol bele a térbeli alkalmazásokba útvonaltervező szoftve-

reken, járműnavigációs eszközökön, hobbi GPS-eken keresztül. E piacnak azonban nem jelent értéket a térbeli adatok jelenleg hozzáférhető nyers formája. Számukra értéknövelt terméket kell kínálni, például olyan alkalmazásokat, melyekkel használni tudják a megfelelően differenciált alapadatokat. Ezen alkalmazásoknak a fogyasztók igényein kell alapulniuk, míg az árpolitikának a fogyasztó értékeléséből kell kiindulnia.

A jelenlegi helyzetben árpolitikáról nem is beszélhetünk, hiszen valójában árak helyett díjak léteznek, melyek nem tulajdonjog átruházásra, hanem felhasználási jogra vonatkoznak. Ezzel elmentésben az érték-ár megközelítésnek megfelelő ár-, plussz díjpolitika kialakítása lenne célszerű.

A (részben) piaci alapú működésnek megfelelő szervezeti fejlesztések elképzelhetetlenek markáns humánpolitikai változtatások nélkül. A Holland Kadastré esetén például a személyi állomány „30%-a dolgozik a szolgáltatás, marketing területén, és külön menedzsment határozza meg a szervezet üzleti politikáját” (Osskó 2004). A szervezeti fejlesztések során szükség lehet egyfelől a földmérő és ingatlan-nyilvántartási szakemberek képzésében nagyobb súlyt fektetni a gazdasági, azon belül a marketing témakörre, másfelől ilyen végzettségű és/vagy gyakorlattal rendelkező szakemberek bevonására.

5. Javaslatok

Továbbra is hangsúlyozva, hogy jelen cikksorozat elsősorban problémafelvetés jelleggel és nem a megoldásra tett javaslat igényével íródott, mégis felvázolnék egyet a jövőbeli lehetőségek közül. Sok tekintetben a megoldás felé vezető út adott, hiszen a nyugat-európai országok közül többen rendelkeznek már erre vonatkozó gyakorlattal. Nem szabad persze elfelejteni, hogy az állami térbeli adatokat szolgáltató szervek országoként más és más elven szerveződtek (pl. van, ahol a kataszter létezik, de elkülönülten az ingatlan-nyilvántartástól stb.). Teljességében tehát semmilyen megoldás nem emelhető át a hazai gyakorlatba. Másik oldalról viszont sok megoldás ismert a hazai és nemzetközi magánszférából. Ahogy Beck György az Inforum elnöke és a Hewlett Packard vezéregazgatója nyilatkozta az *eco.com* hasábjain: „Ha leegyszerűsítjük az állam – vagy államigazgatási – reform képletét, akkor az nem sokban különbözik az úgynevezett BPR – üzleti folyamatok átalakítása modellől” (Bán Zsuzsa, 2006). A BPR (Business Process Reengi-

neering) és más, a vezetés tanácsadás területéhez tartozó tevékenységek már Magyarországon is közel két évtizedes sikertörténetre tekintenek vissza a versenyszférában. Számos kis és nagyvállalat köszönheti a piacon maradását vagy piacvezetővé válását a vezetői tanácsadási módszerek igénybevételének, alkalmazásának. Természetesen ebben az esetben azt kell szem előtt tartani, hogy az államigazgatási szervezetekre nem lehet a versenyszféránál bevált modelleket kritika nélkül adaptálni.

Az állami térbeli adatokat szolgáltató szervek marketing alapú működésre történő átállása egy nagyobb szabású, az államháztartási reform keretein belül lezajló intézményszervezési folyamat során zajlódhatna le. Mindez a vezetői tanácsadás olyan funkcionális területeit érintené, mint a marketing tanácsadás, stratégiai tanácsadás, BPR (üzleti folyamatok újratervezése), emberi erőforrások, esetleg informatikai tanácsadás (vállaltirányítási rendszerek).

Valószínű, hogy nem a földügyi igazgatás szervezeti keretein belül kellene elindítani a tennivalók megoldását, hiszen a működés racionalizálásának egyik fontos lépése lehet a jövőben a már meglévő folyamatok bizonyos részének kiszervezése (pl. informatika, pénzügy stb.), így nem lenne ésszerű ezek helyébe másokat felvenni. Egy országos közmegegyezés szervezésével a földügyi szervezet keretein túlnyúló állami szerepvállalás meghatározásával lenne érdemes eljutni a végső akcióterv elkészítéséig.

Első lépésben egy nemzetközi összehasonlító elemzést lenne célszerű végrehajtani. Ez lehetne közvetlen adatgyűjtésen alapuló (primer) kutatás, például interjúk, konferencia eredményként vagy másodlagos (szekunder) adatgyűjtés a meglévő nemzetközi szakirodalom feldolgozásával. A cél az országok eredményeinek összevetésével a legjobb gyakorlat megtalálása.

Ezzel párhuzamosan a magyarországi helyzet felmérését kellene elvégezni, mely egyfelől egy belső elemzést (vezetés szervezetsége, információ áramlás, termelés és technológia, minőség, versenyképesség stb.), másfelől a külső tényezők elemzését jelenti. Ez utóbbi során fel kell tárni a mikrokörnyezeti tényezőket (vevőkör, kereskedelmi lánc szereplői, szállítók, kiegészítő szolgáltatók és versenytársak), valamint a makrokörnyezeti (társadalmi, műszaki, gazdasági, politikai-jogi) tényezőket. Fontos lépés a SWOT analízis (Erős- és Gyengeségek, Lehetőségek, Fenyegetések) elvégzése.

A hazai helyzetelemzéseket, piackutatást össze kellene vetni a nemzetközi eredményekkel, megvizsgálva a legjobb gyakorlat részbeni vagy teljes alkalmazásának lehetőségét. Az eredmények ismeretében:

- meg lehet fogalmazni az optimalizált cselekvési lehetőségeket;
- ki lehet választani a célcsoportokat;
- meg lehet határozni a marketing célokat, marketing stratégiát;
- meg kell határozni a termékfejlesztéssel kapcsolatos döntési alternatívákat;
- ki kell alakítani az árképzési elvek, stratégiák és ártaktikázás módszereit;
- meg kell szervezni a marketing tevékenységek ellenőrzését.

A projekt fontos tevékenysége lenne a téma tudatosítása, szemléletformálás, valamint az oktatás előmozdítása.

A fent említett tevékenységek specifikus ismeretek és tapasztalat széles skáláját érintik. Egyetlen szervezet sem képes arra, hogy nagy volumenű piackutatást vagy széleskörű reklámkampányt hajtson végre. A konkrét tevékenységek végrehajtására erre specializálódott szolgáltatókat célszerű igénybe venni. A projekt feladata a tevékenységek és szolgáltatók koordinálása, ellenőrzése. A projekt humán erőforrás oldalán a földügyi igazgatás, kutatás-fejlesztés szakemberei mellett a marketing és üzleti tudományok szakértőinek bevonása elengedhetetlen, gondolok itt elsősorban a szakmailag legelismertebb vezetői tanácsadó szervezetekre.

Az így létrehozott elemzések, javaslatok, akciótervek utat mutatnak az állami téradat szolgáltató szervek részére egy profitot hozó piaci alapú működésre való áttéréshez. Ennek azonban több eleme csak más, az államháztartási reform keretein belül eszközölt szervezet átalakítási, racionalizálási folyamat során lehetne csak életképes.

Zárszóként annyit említenék meg, hogy az a helyzet, miszerint az állami szervezetek a jövőben nagyobb mértékben lehetnek önmagukra utalva, nem feltétlenül fenyegető, inkább lehetőségekkel kecsegtető kihívás. Üzleti alapon működni folyamatos kockázatot jelent. Ám az üzleti, gazdasági világnak is megvannak a törvényszerűségei. E törvényekre nem lehet olyan egyértelműen támaszkodni, mint a mérnöki világ determinisztikus rendjére. Ám e törvényeket ismerve és következetesen alkalmazva a siker nem marad, nem maradhat el.

Ehhez kívánok minden, a közigazgatásban tevékenykedő és az állami téradatokat használó kollégának Jó Szerencsét!

The Price Policy of Geographic Data – the Marketing Based Land Offices

Summary
Gombás, L.

Time after time the matter of marketing based land offices becomes topicality. This is not only the result of our actual internal economic condition, but an international procedure as well. As a consequence of the global institutional reform in the public sector, a transition process of the National Mapping and Cadastre Agencies could be observed in Europe during the last two decades. In the course of this process, the public agencies has been turning from government departments into public corporations to foster their efficiency and to face the challenge of the global market. Regarding the National Mapping and Cadastre Agencies one of the most burning issues is the price policy of spatial data services. What shall we do to make the public agencies profitable and cover their expected 90-94% own income? This question however can not be examined only from engineering and legal point of views. This is an economic issue and we must consider this topic as such. This paper – applying national and international professional sources – is intended to discuss the matters as follows:

- the spatial data as economic good
- Cost-Value-Price
- Pricing as one of the elements of marketing-mix
- Public versus private operation
- Present situation, future possibilities

IRODALOM

- Bauer A.–Berács J. (1992): Bevezetés a marketingbe, KOTK jegyzet, Budapest*
- Baumol, W. J.–Panzer, J.–Willig, R. D. (1986): Contestable Markets and the Theory of Industrial Structure, Harcourt Brace and Jovanovitch*
- Bán Zsuzsa (2006): Állam, álom, édes álom, eco.com, 2006. május. 25. szám, 1. oldal*
- Domán Sz.–Tamus A. (2000): Marketing Alapismeret, Szent István Egyetem, Gazdálkodási és Mezőgazdasági Főiskolai Kar, Gyöngyös*

- Frank, A. (2003): Financing National Mapping Agencies, *GIM International*, March
- Krek, A.–Frank, A. (1999): Pricing Geographic Data, *GIM International*
- Krek, A.–Frank, A. (2000): ‘The Economic Value of Geo Information’ in Geo-Information-Systeme, *Journal for Spatial Information and Decision Making*
- Martinez-Asenjo, B.–Frank, A. (2002): An Economic Overview of European NMAs, *GeoInformatics*, 2002 January/February
- Nagy P. (2005): *A marketing szerepe és kihatásai a katonai térinformatikai tevékenységekre*, XV. Országos Térinformatikai Konferencia, Szolnok
- Osskó A. (2004): *Miért nincs marketingje az állami digitális térképi és térinformatikai adatoknak*, XIV. Országos Térinformatikai Konferencia, Szolnok
- Poór J. és szerzői kollektívája (2001): *Menedzsment Tanácsadási Kézikönyv*, KJK Kerszöv, Budapest
- Pricewaterhousecoopers (2005): *Hatástanulmány Magyarország Galileo programban történő részvételéről*, <http://galileo.ihm.hu/news.php?news=30>, Letöltve 2005. szeptember 27.
- Samuelson, P. A.–Nordhaus, W. (2000): *Közgazdaságtan*, KJK Kerszöv, Budapest
- Vass T. (2003): *Digitális térképészeti állami alapadatok szolgáltatása*, XIII. Országos Térinformatikai Konferencia, Szolnok
- Vass T. (2004): *Térinformatikai állami alapadatok árpolitikája*, XIV. Országos Térinformatikai Konferencia, Szolnok

gpsnet.hu
GNSS Szolgáltató Központ

Valós idejű helymeghatározás

- DGPS korrekciók (országosan)
- RTK korrekciók (17 állomásról)

Utólagos feldolgozáshoz

- 24 órás RINEX fájlok
- 1 órás RINEX fájlok

FÖMI KOZMIKUS GEODÉZIAI OBSZERVÁTORIUM
Tel.: 27/374-980
Fax: 27/374-982



A földhöz kapcsolódó magyar szólások és közmondások

Noé Ferenc egyetemi adjunktus
BME Általános- és Felsőgeodézia Tanszék

Kertész Manó így ír „Szokásmondások” című, első ízben 1922-ben megjelent könyvének bevezetésében: „A futó idő megváltoztatja a népek sorsát, életkörülményeit, halomra dönt egy sereg intézményt, hogy romjaikon újakat építsen; a nyelv azonban nem mindig engedelmeskedik az idők rombolásának, hanem konzerváló erejénél fogva sokszor megőrzi a hajdan korok emlékét egyes szavakban, kifejezésekben, szólásokban és közmondásokban, természetesen a megváltozott viszonyoknak megfelelően megváltozott, tovább fejlődött jelentésben.” Könyvének végzavában pedig így ír: „Azok a szólásaink, közmondásaink, amelyeknek új jelentése, mint mellékes képzet, hozzátartozik az eredeti szemlélethez, túlélhetik a létük alapjául szolgáló életviszonyokat; viszont azok, amelyeknek hasonlat a szülőjük, az eredeti szemlélet eltűnével maguk is hirtelen kivesznek.”

Ebben az írásban arra teszünk kísérletet, hogy felsorakoztassuk azokat a magyar szólásokat, közmondásokat és más állandósult szókapcsolatokat, amelyek valamilyen összefüggésben álltak vagy állnak szakmánk tárgyával, a földdel; a föld használatával, birtoklásával, minőségével, a földhöz fűződő jogokkal, illetve magával a méréssel.

A gyűjteményben vannak olyan kifejezések, amelyeket ma is értünk és használunk, de bizony szép számmal akadnak olyanok is, amelyek mára kikoptak mindennapi nyelvünkéből. Gyakran már a fennmaradt szólások eredetét is homály fedi, ezért igyekeztünk magyarázatot is fűzni a ritkábban alkalmazott vagy kiveszőfélben lévő szókapcsolatokhoz.

A föld használatának legrégebbi formájával függ össze a „szedi a sátorfáját” kifejezésünk. Amikor ugyanis állattartással foglalkozó nomád őseink egy-egy szép füves területet lelegeltettek, és a közelében lévő szálláshelyüket felszámolták, akkor szedték a sátorfájukat, vagyis a sátor szerkezetének fából készült tartórúdrait, és másik legelőt kerestek. Manapság a szólást ’útra készül, felszedelőzködik’ értelemben használjuk.

Az új szálláshely kiépítése azzal járt, hogy egy másik gazdag legelő közelében „*tanyát vertek*”, vagy „*felütötték a sátorfájukat*”, vagyis ismét megtelepedtek valahol.

Jóval későbbi eredetű, de még a földközösség korát idézi a „nyilat híz” szókapcsolat. A falu határa közös tulajdonban állott, és a föld használatához a község minden lakójának egyenlő joga volt. A méltányosság azt kívánta, hogy mindenki egyenlő nagyságú, egyenlő minőségű és a falutól egyenlő távolságban fekvő földdarabot művelhessen. Ezért aztán a községi – közösségi – földekből táblákat alakítottak ki oly módon, hogy azok külön-külön azonos minőséget képviseljenek. Ezután mindegyik ilyen táblát anynyi egyenlő nagyságú darabra osztották, ahány igénylő volt, majd következett a nyílhúzás, nyílvetés vagy nyílvonás. Ehhez a földek azonosító számát vagy jelét rárótták egy-egy nyílvesszőre, és ezután a jogosultak mindegyik dülő nyílkötegből kihúztak egyet-egyét. A nyílhúzás véletlene döntötte el, hogy az illető a nyilasnak, nyílnak vagy nyílföldnek nevezett dülő melyik darabját használhatta a következő időszakban. A „nyilat híz” tehát azt jelenti, hogy ’sorsot híz’, ’kisorsol valamit’.

„*Eb osztotta, nyil hozta*” – mondták tréfásan a nyílhúzás után annak, aki a sorsolást végezte.

Két fél között gyakori perdöntő eszköz volt – s ma is az – az olyan sorshúzás, ahol két különböző hosszúságú nyílvessző, pálca, szalmaszál vagy gyufaszál közül kell húzni. Az jár jól, vagy az választ először, akinek a hosszabbik szál jutott. Aki tehát a „*rövidebbet húzza*”, az rosszabbul jár, vesztes marad a vetélkedésben.

„*Szomorú, mint akinek nem jutott dinnyeföld*” – mondták arra, aki el volt szontyolodva. De kinek is nem jutott dinnyeföld, s miért éppen az? A dinnye – csakúgy, mint a káposzta vagy a kender – azok közé a növények közé tartozik, amelyeknek nem mindegy, milyen földbe kerülnek. (Régi külterületi térképeink tanúsítják, hogy az ilyen különleges adottságú földterületeket szá-

mos községben külön is kezelték, így aztán sok faluban volt 'Kenderföldek' vagy 'Káposztás' nevű dűlő. Komlónak például ma is van Kenderföld nevű városrésze.) Voltak és vannak az országnak olyan tájai, ahol a dinnyetermesztésnek különleges hagyományai és szakemberei éltek. Mint-hogy azok a vidékek minden dinnyekertész nem tudtak eltartani, a földdel ott nem rendelkező dinnyések másfelé kerestek helyet, ahol dinnyét termelhetek. Az uradalmak, a nagyobb földek birtokosai, néha a városok szívesen osztottak ki területeket erre a célra; általában részes: feles vagy harmados művelésbe. Aki viszont későn indult neki, hogy dinnyeföldet szerezzen, azzal könnyen előfordulhatott, hogy már nem maradt a számára, s így bizony bánkódhatott.

Az erősen elkeseredett ember jellemzésére másik szólásunk is van: „*Úgy búsul, mint akinek káposztaföld nem jutott*”.

Nem csak dinnye vagy káposzta, hanem bármilyen más növény termesztésére is adtak ki részes földet. A földhasználat ellenértékéért a 'részes' bérlő a termés bizonyos kikötött hányadát vagy annak pénzbeli ellenértékét adta a földtulajdonosnak. Az ilyen fajta elszámolási formából ered a „*felibe-harmadába*” kifejezésünk. Akkor mondjuk ezt, amikor arra utalunk, hogy valaki valamilyen dolgát nem teljes szívvel, csak felületesen, kényszeredetten végzi.

Az 1945. évi földosztáskor vált szállóigévé a Magyar Kommunista Pártnak az a jelmondata, amely szerint „*a föld azé, aki megműveli!*” Ennek a párja volt: „*Földet vissza nem adunk!*”

De lapozunk vissza most újra a magyar történelemben!

A 12. század végén uralkodott *III. Béla* királyunk 1181-ben elrendelte, hogy az ügyeket – köztük a birtokügyeket is – „az írás bizonyosságával erősítsék meg”, és az így keletkező iratok őrzésével (részben már megírásukkal is) káptalanokat, konventeket, érsekségeket bízott meg. A legnevezetesebb „hiteles helyek” az országos hatáskörű budai és székesfehérvári káptalan, a leleszi és a jászói konvent, valamint az egrí és a kalocsai érsekség voltak. A hiteles helyek az általuk kiadott oklevelet másolatban, az általuk csak megerősített többi oklevelet pedig kivonatosan lemásolva őrizték meg. Közreműködésük kötelező volt a birtokkal kapcsolatos bármilyen eljárások, így tehát hivatalból mindent tudtak az ország birtokviszonyairól, s magukról a tulajdonosokról és családjaikról. Ezért mondták aztán a nagy tudású és a legkülönfélébb kérdésekben

jártas emberre, hogy „*valóságos káptalan a feje*” vagy, hogy „*több esze van, mint az egész káptalannak*”. Ezzel szemben az, aki valamire nem tud válaszolni, ma is azt mondja, hogy „*nem vagyok én káptalan, hogy mindent tudjak*”, ha pedig nem tudunk valamit megjegyezni, vagy nem emlékszünk valamire, azt feleljük, hogy „*nem káptalan az én fejem*”. A 'káptalan' eredetileg egy-egy katolikus püspökség kanonokjaiból álló testület volt; később a kifejezést magára a levéltárra is értették, és nevezték így azt az egyetlen kanonokot is ('káptalan ember'), aki a hiteles hely képviselőjében eljár.

Nagy Lajos királyunk 1351-ben úgy rendelkezett, hogy a nemesi birtok kizárólag a nemzetségen vagy a családon belül örökölhető, vagyis az ősi birtoknak a család kezén kell maradnia. Ha azonban fiú utód nem volt, a lányokat a birtoknak csak egynegyede illette meg. Innen ered a „*leányágra szállott*” szólás, ami azt fejezi ki, hogy a szőben forgó dolog pusztulóban van, veszendőbe fog menni.

Két másik – immár elfelejtett – közmondásunk is ebbe a sorba tartozik: „*Leányágra szakadt jószágoknak vesznie kell*” és „*Leányágra szállt jószág egy a bitanggal*”. A 'jószág' szónak itt 'birtok' a jelentése, a 'bitang' pedig régies értelmezésében 'kallódó, gazdátlan'. A közmondások tehát azt a – nyilván gyakori – tapasztalatot öntötték szavakba, hogy nem szokott egy kézben maradni az a vagyon, amelyet leány örökölt.

„*Osztályos atyafiak*” – mondták régen a közös ősök vagyonát megörökölt rokonokra, maga az 'osztály' (teljesebb nevén az 'osztályrész') pedig az örökségből jutó vagyonrész volt. Innen ered az a régi közmondás, hogy „*egyenlő osztály nem támaszt hadat*”, vagyis ha az örökösök egyenlően részesülnek a vagyonból, akkor nem keletkezhet közöttük viszály. Az örökség elosztásakor derül ki, hogy valaki valóban jó rokon-e, vagyis „*osztózás próbálja meg a jó atyafit*” és „*ha osztózás után is szeretik egymást, akkor jó testvérek*”.

Az örökösödés körébe tartozik az a közmondás is, amely szerint „*Rokont illet a juss!*”, vagyis a hagyatékhöz (a 'juss'-hoz) az atyafiaknak van joguk. Egészen mást jelent az, ha valaki „*megkapta az apai juss!*”: ezt arra a gyermekre mondták, akit az apja elnaspángolt, vagy arra, akit erősen elverték.

„*Sovány örökség a puszta nemesség*” – így szól a következő régi közmondás, amelyik azt fejezi ki, hogy nem sokat ér a nemesi származás, ha vagyon nem jár vele. A nincstelen vagy sze-

gény nemeseket *bocskoros nemeseknek* mondták. Nekik még a nemesi mivoltuk jeleként kötelező sarkantyús csizmára se telt, hanem a helyett kénytelenek voltak jobbágy módjára bocskort viselni. Náluk valamivel tehetősebbek voltak a *hétszilvafás nemesek*. Az elnevezés az általuk birtokolt földterület kicsinsységére utal: földjükön csupán hét szilvafa fért el. Aki pedig már teljesen tönkrement és lerongyolódott, arra azt mondták, hogy „*nincs már még a telekjéből se*”. A teljesen elszegényedett, föld nélkül maradt kisnemesekről szólt az a tréfás régi mondás is, hogy „*nemes úr volt, de elhordták a fazekasok a földjét*” – már hogy apró csupokat készítsenek belőle...

A vagyon kerülhetett valakihez csalárd úton is. Márpedig ami „*ebül gyült, ebül vész el*”. A szólás azt a tapasztalatot önti szavakba, hogy a tisztességtelen úton, nem munkával szerzett jószág könnyen elvesz, hamar elúszik. Ugyanez az értelme ennek a régi közmondásnak is: „*Ebül jött marhának ebül kell elmenni*”. Manapság is használatos ez a szólás „*Ebül szerzett jószág ebül vész el*” formában.

Aki valakit – különösen földtulajdonost – nincstelenné tesz, az „*kihúzza alóla a földet*”, vagy „*kihúzza a földet a lába alól*”. Aki más szilárdnak gondolt léalapját megsemmisíti, az „*kihúzza a talajt a lába alól*”. Aki pedig már olyan szegény, hogy semmije sincsen, az „*az Isten földjén lakik*”.

Az olyan birtokra – akár földre, akár más értékre –, amellyel könnyelműen, gondatlanul bánunk, s így tönkremegy, ma is azt mondjuk, hogy „*ebek harmincadjára jut*”. A kifejezés a vámnak egy hajdani formájával van kapcsolatban. A 'harmincad' annak a vámnak a neve és mértéke volt, amelyet a kincstár, a város vagy más kiváltságosok javára szedtek, amikor az áru átlépte a vámhatárt. Ilyenkor az áru harmincadát vagy az ennek megfelelő pénzbeli ellenértéket kellett leróni. Ennek emlékét őrzi a pesti Harmincad utca, amely már 1817-ben ezt a nevet (Dreissigst Gasse) viselte, hiszen ott, a mai Gerbeaud-ház helyén állt a harmincadhivatal épülete. De ki volt az, aki az ebek harmincadjára került? Valószínűleg az, akit a kutyák vámoztak meg, s így elemózsias tarisznyája, ruhája, esetleg testi épsége is bánta a kóbor kutyák támadását.

Aki mellékutakat keresett, hogy – az alkalmaint éppen a földesurat illető – harmincadvámot megtakarítsa, az „*elszökte a harmincadot*”. Nem biztos viszont, hogy jól járt, hiszen a vízi átkelőn, a hídon vagy a réven is kellett fizetnie, s így

meglehet, hogy „*amit a vámon nyert, elvesztette a réven*”. Történhetett éppen fordítva is: „*amit a vámon vesztett, visszanyerte a réven*”. Napjainkban is használjuk az idézett szólásokat, amikor azt akarjuk kifejezni, hogy az egyik helyen vagy egyik módon megszerzett nyereséget elnyeli egy másik helyen, más okból előálló veszteség. A vámhelyre különben gyakran már a település neve is utalt: Magyarország mai helységnevei között nyolc is van, amelyik a 'vámos' előtagot viseli; közöttük Vámosgyörk, Vámosmikola, Vámosoroszi.

„*Pusztá malmon, száraz gáton vámot nem vehetsz*”, vagy „*Pusztá malmon, bomlott hídon nem sok vámot szedsz*”. A 'pusztá malom' ebben az esetben a lepusztult, működésre képtelen malmot jelenti, amelynek molnára sincs; a 'száraz gát' azt jelzi, hogy nincs víz a folyóban, amely a malmot hajtáná; a 'bomlott', korhadt hidat pedig senki sem használja. Az idézett két közmondást két értelemben is használták. Egyrészt arról szóltak, hogy ami nem működik vagy nem használható, az jövedelmet sem hajt, másrészt azt fejezték ki, hogy attól, akinek semmije sincs, nem is lehet elvenni semmit.

Ha a területén áthaladó út használatát a földtulajdonos meg akarja tiltani, ma is megteheti. Ma tilalomtáblát helyeznek ki, régen „*tilalomfát*”, azaz a tiltást jelző oszlopot vagy karót ütöttek az út mellé. Ha valaki korlátozásokkal vagy tiltásokkal akadályozni akar valamit, ma is azt mondjuk, hogy „*tilalomfákat állít*”, ha pedig – épp ellenkezőleg – tabukat rombol, akkor „*ledönti a tilalomfákat*”. A megálljt parancsoló, a tiltás jelképévé váló személyt „*élő tilalomfa*”-ként szoktuk emlegetni; a kifejezés forrása *Arany János* Toldija.

Ha valaki mégis a tilosban közlekedett, arra egyes vidékeken azt mondták, hogy „*egerúton jár*”.

Ha a tilalomfa nem bizonyult elegendőnek, erősebb eszközöket kellett alkalmazni a tiltás érvényesítésére: járhatatlanná kellett tenni az út bevezető szakaszát. Ilyenkor történt az, hogy a gazda „*beárkolta az útját*”, vagy „*bevágta az útját*” az áthaladónak. Utóbbi esetben az út menti fákat vágták ki olyan módon, hogy azokból az átkelést meggátoló torlasz alakuljon ki. Az eljárásból keletkezett szólásnak az volt a jelentése, hogy 'meggátol valakit a célja elérésében', vagy 'megakadályoz valamit'.

Éppen ellenkező az értelme az „*utat nyit*” szó-lásunknak. Ezt akkor mondjuk, ha valaki egy másik számára valamit lehetővé tesz.

A régi malmokat háromféle energia működtette. A 'szárazmalmokat' állati erővel hajtották, a szélmalmokat az időszakosan fújó szél, a vízimalmok kerekét pedig a folyóvizek forgatták. A malomállítás joga is a földnek, illetve a folyóvíznek a birtoklásához volt kötve, vagyis földesúri jog volt. A vízimalmokhoz és a vízimolnárokhoz a szőlásoknak egész sora kötődik.

Előfordult, hogy egyes hatalmaskodó nagyurak valamely pataknak egyszerűen új medret ásattak, s így eltérítették azt a vizet, amely korábban más tulajdonos malmát hajtotta. Ide vezethetők vissza a következő közmondások: „*Minden malom a maga kerekére hajtja a vizet*”, és „*Minden molnár a maga malmára hajtja a vizet*”, azaz mindenki a maga érdekeit tartja szem előtt, a saját hasznát keresi. Akinek a „*malmára jár a víz*”, annak nyilván kedveznek a körülmények, ha pedig kapóra jön neki valami, az „*jó víz a malmára*”. „*Könnyű az őrlés, csak víz legyen*”, mondták, ha megvult az anyagi fedezet valamire, s így gond nélkül elintézhető lett, amihez csak pénzre volt szükség.

Ha valaki önkéntelenül, esetleg éppen szándéka ellenére mást segít, másnak az érdekeit mozdítja elő, az „*más malmára hajtja a vizet*”. Ugyanezt fejezte ki ez a szólás is: „*ez a víz más malmot hajt*”.

Ha valaki elhallgattatott, letorkolt másvalakit, az „*megállította a malmát*”.

A molnárnak nem volt mindig munkája. Aratás után bőven volt örölnivaló, de a következő nyár elején már csak a tehetősebbek számára dolgozott. Akkor se forgott a malomkerék, ha a patak vize a szárazságban elapadt, akkor viszont, ha bőven volt víz a malmot hajtó patakban, ő se volt szükiben a munkának, s következősképpen a pénznek. Ezért mondták, hogy „*a molnár is akkor iszik legtöbb bort, mikor sok a vize*”. Innen származik az a találós kérdés is: „*Ha vize nincs, azt iszik, ha vize van, bort iszik; ki az?*” A válasz: a vízimolnár.

Az őrlésért általában nem pénzt kellett adni, hanem az örölni vitt gabona bizonyos részét, az őrlési vámot. Innen ered az a közmondás, hogy „*molnár sem vesz két vámot*”, értsd: nem szabad ugyanabból a dologból kettős hasznot húzni. Aki megdézsmált valamit, arra pedig azt mondták, hogy „*kivette, mint molnár a vámot*”.

A malom fenntartása azonban pénzbe került, nem is kevés pénzbe. Erről szól az a bölcsesség, hogy „*Négy vájja mindennap az erszény fenekét: rossz óra, rossz malom, ó kocsí, vén szőlő*”.

A tehetősebb jobbágyság osztatlan egész úrbéri telken gazdálkodhattak. A középkori jobbágy-

telek vagy úrbéri telek elég nagy kiterjedésű föld volt; mai mértékkel mérve valóságos földbirtok. Megkülönböztettek belsőégi és külsőégi telket. A belső telek házhelyből, udvarból és kertből állt, a külső pedig szántóból, rétből, legelőből. Az előbbi mérete általában egy királyi hold volt (körülbelül fél hektár), utóbbié pedig a föld minősége és országrészek szerint is változó módon húsz és hatvan hold (tíz és harminc hektár) között változott. A beltelek a jobbágy tulajdonát képezte, szabadon adhatta-vehette is, a külterületi telek viszont a földesúr tulajdona volt. Aki egy teljes telket bírt, azt „*telkes jobbágy*”-nak nevezték. Hogy ez a társadalmi ranglétrának jeles foka lehetett, bizonyítja az a régi szólás, amely így szól: „*Nekidülleszkedik, mint az egész telkes paraszt*”. A gögös, fennhéjázó emberre mondták ezt.

A jobbágy adózott az egyháznak és a földesúrnak. Adójának legfontosabb két eleme a pénzben vagy természetben fizetendő adó (angaria) és a munkában végzett szolgáltatás (a robot vagy másképpen az úrdolga) volt. Az adók egyike az egyháznak fizetendő papi tized volt, másika pedig a földesúri tized, másként a második tized vagy kilenced (nóna). A tized szó latin megfelelőjéből (decima) alakult 'dézszma' szavunk. Ezek előrebocsátása után vegyük sorra az innen származtatható szólásainkat.

„*Hányják-vetik, mint a dézsmán szedett gabonát*” vagy „*hányják-vetik, mint a dézsmabúzát*” – mondják arra a holmira, amelyet gondatlanul, felelőtlenül, gazdátlanként kezelnek. A „*dézsmát kell venni a szaván*” és a „*dézsmálni kell a szavát*” szólások olyan emberre vonatkoznak, akinek nem szabad bármit elhinni, mert nem minden igaz, amit mond. Aki meglakolt valamiért, arra azt mondták, hogy „*megadta a dézsmát*”. Az olyan dolog pedig, ami „*kiadta a dézsmát*”, az már nem teljes, abból bizony hiányzik valami. Aki „*kiveszi belőle a dézsmát*”, az belekóstol valamibe, amiből nem is kínálták, vagyis megdézsmál valamit. A „*Magad kádjáról dézsmálj!*” azt fejezi ki, hogy a másét bántani nem szabad.

A dézszma egyik formája volt az, amikor a jobbágy az urának a konyhája számára tejjel, tojással, baromfival, aprómarhával szolgált. Valószínűleg ő maga is szomorú volt, amikor meg kellett válnia egyik-másik állatától, de az ezzel kapcsolatos szólások mégis inkább amazokat mondják bánatosnak: „*Szomorúan néz, mint a dézsmabarány*”, és „*Mosolyog, mint a dézsmabarány*”. Arra mondják ezt, akiről lerí a bánat; aki fanyarul, kelletlenül, szomorkásan mosolyog.

„Meggívánják tőle, mint az úrdolgát” – mondták akkor, ha valakit neki nem tetsző dologra kényszerítettek. A jobbágy robotjának kényszerűségére emlékeztetett az a szólás, amelyik azt mondta a munkáját immel-ámmal végző emberrel, hogy az „*csak urbáriumosan dolgozik*”. Igaz, azt is mondták, hogy „*bolond ember az, aki az úrdolgán megerőlteti magát*”.

A Dózsa-féle parasztfelkelés után a jobbágyság szabad költözködésének joga megszűnt. A „*röghöz kötött*” állapotnak a feloldására később született törvények ellenére a jobbágyok egy helyben lakásának kényszere még évszázadokig megmaradt. Ennek szomorú emlékét őrzi a „*földhöz ragadt szegény*” kifejezés.

Az adózás valamikori rendszerével függ össze az „*egy füst alatt*” szólásunk is. Füstpénz volt a neve annak az adónak, amelyet nem portánként, azaz telkenként, hanem házanként, vagyis ’füstönként’ kellett fizetni. Azok a jobbágycsaládok, amelyek egy ház közös kéményén át eregették a füstöt, együttesen fizették a füstpénzt. A fordulatot mai nyelvünkben olyankor használjuk, ha azt akarjuk kifejezni, hogy ugyanazzal a fáradsággal, egyúttal egyszerre több dolgot is el lehet végezni.

A XIV. századtól kezdve vált szokássá, hogy a nemesség a királyi kincstár számára időnként rendkívüli adót szavazott meg, amelyet természetesen újra csak a jobbágyoknak kellett megfizetniük, mégpedig portánként, vagyis egész jobbágytelkenként. Ilyenkor az adózók összeírására ’róvokat’ küldtek ki a falvakba, akik az adóköteleseket számba vették. Ez úgy történt, hogy egy fadarabra felrötták az adó alá eső portákat. Ehhez persze végig kellett járniuk az egész falut, végig kellett menniük minden utcán. Innen ered a „*rója a falut*” és a „*rója az utcát*” kifejezés, ami tehát annyit tesz, mint ’házzal-házzal jár’ és ’a faluban kóborol’. Ha valakinek „*sok van a rovásán*”, az nem csak azt jelentette, hogy nagy kocsmái tartozása gyűlt össze; arra is értették, hogy régen fizetett adót. Az olyan községet, amelyben a királyi róvó egyetlen olyan vagyonos jobbágyat se talált, akinek teljes, azaz adóköteles telke lett volna, „*rovatlan falunak*” nevezték.

A XX. század elején az Alföld néhány vidékén még „*egy rovásos föld*”-nek mondták a körülbelül nyolc hold kiterjedésű szántóföldet. Ez az elnevezés is a rovással összeírt egykori adó emléket őrízte; ennyi volt az a terület, amely után már adót kellett fizetni.

A „*kiveti az adót*” kifejezés a középkori számoláshoz kapcsolódik. A számolás ugyanis kö-

vecskékkel, kukorica- vagy babszemekkel történt, amelyeket bizonyos szabályok szerint az asztalra vagy porba húzott vonalak alá és fölé kellett helyezni, ide-oda vetni. Ennek a számolásnak a neve számvetés volt, s ebből ered az adó kiszámításának az elnevezése is.

Ha valaki gyanakszik valamire, vagy gyanít valamit, olyankor használja azt a fordulatot, hogy „*él a gyanúperrel*”. Ez a szólásunk is középkori eredetű. Az Árpád-kor idejében még nem ismerték a fellebbezés intézményét. Az Anjou-korban alakult ki az a szokás, hogy amennyiben a peres felek valamelyike kezdeményezte, akkor a per a vármegyei bíróságtól a királyi kúria elé kerülhetett. A magasabb fokú bíróság illetékességét olyankor állapították meg, ha a panaszos a vármegye bírását elfogultaknak, azaz gyanús bírónak tartotta. A ’gyanúperrel él’ kifejezés jelentése eredetileg tehát az lehetett, hogy valaki a számára kétséges, gyanús bírák ellen védelmet keresve ügyének felsőbb bíróság előtti tárgyalását kérte.

Középkori ítéletek szövegében szerepeltek ezek a zord kifejezések: ’fővesztés’ és ’jóságvesztés’. Aligha szorul magyarázatra, hogy egy ilyen verdikt nyomán a vádlottat lefejezték, és a birtokát: ingó és ingatlan vagyonát elkobozták. Olyankor is használták a „*fő- és jóságvesztés terhe mellett*” vagy a „*fejvesztés terhe alatt*” fordulatokat, amikor valakit a legnagyobb nyomatékkal akartak figyelmeztetni arra, hogy valamilyen parancs teljesítésének megtagadásáért vagy valamiféle tilalom megszegéséért a legsúlyosabb következményeket kell viselnie. Manapság ezeket – szerencsére már csak tréfás szófordulatként – olyankor mondjuk, ha valakit arra akarunk figyelmeztetni, hogy valamit okvetlenül meg kell tennie.

Ha valaki erősen elfoglalt ember, annak minden ideje „*be van táblázva*”, vagyis le van kötve. Ennek a fordulatnak mindennapi használatakor nem is gondolunk arra, hogy a kifejezést valamikor az ingatlan-nyilvántartás teherlapjával kapcsolatban használták: amikor a telekkönyvi hivatal az adósságot a birtokra terhelte, akkor azt bejegyezte az adós ingatlanának teherlapjára, ’rátáblázta’ vagy ’betáblázta’. Eredeti jelentése tehát ’adósságot a telekkönyvben az adós ingatlanára irat’.

A földek minőségének jellemzésére számtalan olyan szólásunk volt, amelyeket napjainkban már nemigen használunk, de többségük ma sem igen szorul magyarázatra. Nyilván rossz föld az, amelyikről úgy szokták mondani, hogy „*nem érde-*

mes mást vetni bele, csak bukfencet”, azaz hogy kár belé a vetőmag. Az se lehet dicséret, hogy „olyan rossz föld, hogy a szarka is éhen veszne rajta”, és az sem, ha egy földről azt mondják, hogy „fiskálist kellene vetni bele”. (Úgy látszik, ügyvédből kevéssel is beérné a magyar nép...) A homoktalajok silány termőképességéről szól az a rigmus, hogy „ha csak a homokföld terem, szűken telik meg a verem”. A terméketlen, semmi hasznot nem hozó terület „csak azért van, hogy lyukas ne legyen a föld”. A „sovány földön silány az aratás” régi közmondásunk ellenben már képes beszéd: jelentése az, hogy ’ahol a szükséges feltételek hiányoznak, ott a munkának nem sok eredménye lesz’. Ugyancsak átvitt értelme van annak a közmondásnak, hogy „a homok is elissza az esőt, de azért nem terem”. Jelentése: ’a naplopók is éppen annyit fogyasztanak, mint a dolgos emberek, csak éppen semmi hasznot nem hajtanak’.

Ezzel szemben viszont „az a föld jó, amelyik hallja a kakasszót”, vagyis a faluhoz vagy a tanyahez közelebbi föld jobban terem, mert valószínűleg különb művelést, több trágyát kap, mint a távoli határban fekvő. Nagyon termékeny, igen jó föld az, amelyik „az Isten hóna alatt van”. A látszat ellenére nem a földről szól, hanem a sötét hajú lányokat, menyecskéket dicséri az a közmondás, amelyik úgy tartja, hogy „fekete föld termi a jó búzát”. A „termékeny talajra hull a mag” kifejezést sem akkor szoktuk ma már használni, amikor a föld termőképességéről akarunk beszélni, hanem amikor arról van szó, hogy egy ismereteket a tanulók, egy gondolatot a közönség könnyen befogad, szívesen magáévá tesz. Egy régi közmondás szerint „nyugodt föld jobban termi a búzát”, ami annyit jelentett, hogy a nyugalmas, békés körülmények között végzett munka eredményesebbnek fog bizonyulni.

Számtalan szólás és közmondás foglalkozik a gazdálkodás mikéntjével. „A földet a gazda lába nyoma hizlalja”: akkor boldogul a gazda, ha gyakran jár kint a földjein, és maga is utánanéz a mezei munkáknak. „Gazda szeme hizlalja a jószágot” – mondjuk ma is, csak nem gondolunk rá, hogy a jószágot eredetileg itt sem ’állat’, hanem ’birtok’ jelentésével értették. Ugyanezt fogalmazza meg az a mondás is, amelyik szerint „nincs annál jobb ganéj, mint amit a gazda a maga csizmáján visz ki a földjére”. Egy rétközi szólás szerint „a szőlőt pipahamuval kell trágyázni”, ami viszont egyenesen azt jelenti, hogy az eredményes szőlőművelés állandó jelenlétet

kíván. Ha pedig „alszik a gazda, alszik a birtok”, vagyis ha valaki nem jár utána a dolgainak, akkor azok nem is fognak haladni.

Már az udvarképéről megismerszik, hogy rendes vagy hanyag-e a ház ura: „Amilyen az udvar, olyan a gazda”. Viszont ha az udvar gyepes, az arra vall, hogy szegény a ház gazdája, hiszen még jószága sincs, amelyik a fűvet tépdésné. A közmondás, amely ezt megfogalmazza így szól: „Pázsitos udvaron lakik a szegénység”.

Ami jó jövedelmet hoz, az „fizet, mint a köles”. A szólás alapja az, hogy mivel a köles sem a föld minőségére, sem az időjárásra különösebben nem érzékeny, ezért a termelése általában kifizetődő. Ez a szólás manapság két értelemben is használható; olyankor is mondjuk, ha valami nagy hasznot hajt, de olyankor is, ha valaki valamire – esetleg feleslegesen vagy könnyelműen – sok pénzt ad ki. Utóbbi esetben inkább a ’fizet, mint a katonatiszt’ lenne a helyénvaló.

A kölest emlegeti egy olyan közmondás is, amelyik azt fogalmazza meg, hogy a sikerért gyakran kockázatot is kell vállalni: „Aki a mádártól fél, az ne vessen kölest!”

„Jól kapált kiskert második mézárszék”. A mézárszék jövedelmező üzletnek számított, így hát ez a régi közmondás arról szól, hogy a jól gondozott kert is tisztességes jövedelmet hozhat a házhoz.

Mindenki olyan eredményre számíthat, amilyenre a munkája vagy a tettei alapján érdemes. Ezt fejezi ki gyakran használt közmondásunk: „Ki mint vet, úgy arat”. Ugyanez a gondolat más tájakon vagy régen másként fogalmazódott meg: „Aki nem vet, nem is takar” vagy „Aki szűkön vet, szűkön arat”. A ’takar’ jelentése itt ’termést betakarít’. A mindennapi takarékosagra int viszont az a régi közmondás, amely szerint „marokkal hintik a magot, nem vékával.” A véka régi űrmérték volt, mértéke vidékenként is, koronként is változott; legutóbb és legtöbb helyen 31 literes vékát használtak. Vékának hívták azt a fából készült edényt is, amellyel a terményt mérték.

„Aki ocsút vet, gazt arat”. Ez a közmondás arról szól, hogy rossz cselekedeteknek csak rossz következményei lehetnek, „a rossz mag mindennütt megterem” pedig azt állítja, hogy a silányság életképebb a jónál, a rossz példa könnyebben ragad. Ennek ellenpárja éppen azzal biztat bennünket, hogy ami alkalmas, szép és helyes, az nehézség nélkül szaporodik és fejlődik; annak a kedvezőtlen körülmények sem ártnak, azaz „a jó mag porban is kikél”. „Aki jó magot vet, jó

aratást vár”– mondják arra, aki jól előkészítette az ügyét, és ezek után joggal számít sikerre.

Ha tehát valaki jó búzát akar aratni, annak tisztességgel meg kell művelnie a földjét. Erről szól az a régi közmondás, amelyik úgy hangzik, hogy „*aki tiszta búzát akar aratni, háromszor kell annak ugart szántani: első a szántás, második a keverés, a harmadik az igazi elvetés*”. Ugyanezt a gondolatot fejezi ki ez a közmondás is: „*Egy szántás egy kenyér, két szántás két kenyér, három szántás három kenyér*”. Az se mindegy, hogy hogyan történik a szántás: aki jó mélyen szántott, arra azt mondták, hogy „*az alsó emberekig szánt*”. Nem tudjuk, alsó emberek az ördögöket vagy az eltemetett halottakat értették. „*Mélyen szántó gondolat*” az olyan, amelyik a dolgok lényegét, rejtett összefüggéseit tárja fel.

Aki nem dolgozott a gazda kedvére úgy, ahogyan ő megszokta és szerette volna, arra azt mondta, hogy „*nem tud az én ekémen szántani*”. Aki pedig többre vállalkozott, mint amennyire a képességeiből, erejéből futotta, arról úgy vélekedtek, hogy „*erdőt szánt, pedig gyepet se szánthatna*”. Ha valaki nem végezte el becsülettel a munkáját, az ne is számíton sikerre: „*Aki nem szánt, gazt arat*”, vagy „*szántatlan földön gaz szokott teremni*”. Az se mindegy, hogyan gon-

dozza aztán a gazda a földjét, hiszen a gazos föld nem terem jól, a gyom irtása viszont haszonnal jár, hiszen növeli a termést: „*Minden szekér dudva egy köből búza*”. A köből is régi ürmérték: két vékával egyenlő, vagyis 62 liternyi.

A munkánkat úgy kell elvégeznünk, hogy hiba benne ne maradjon. Ezt fejezi ki az „*Úgy szántás, hogy boronálni lehessen*” régi közmondás. A szántásról és a boronálásról szól ez a szólás is: „*Nem tudok én annyit szántani, amennyit te ne boronálnál*”, de ez már megint képes beszéd: azt fejezi ki, hogy a másik jobban győzi szóval, mit én; mindenre van valami válasza. Aki meg aztán igen jámbor ember, arra azt mondják, hogy „*szántani lehet rajta*”.

Ha valaki nem műveli a földjét, az „*parlagon hever*”. Az ilyen birtokra mondták, hogy „*Parlag Péteré lett a föld*”, meg hogy „*Parlag Péter kapálja, Muhar Maris gyomlálja*”. Ha valakinek gondozatlan volt a birtoka, arra egyik-másik vidéken azt mondták, hogy „*a nyulak trágyázzák a földjét*”. Másutt a föld nélküli, nincstelen emberre használták ezt a mondást. A „*parlagon terem a gaz*” szólás pedig azt – a maga korában talán általánosabb érvényű igazságot – fejezte ki, hogy a tanulatlan ember hajlamosabb a bűnre.

A hitvány, munkakerülő, naplopó emberek is megvannak valahogy. Ezt a tapasztalatot a régiek

GEODÉZIA ÉS KARTOGRÁFIA

hirdetési díjai:

SZÍNES OLDALAK		FEKETE-FEHÉR/BELSŐ	
hátsó külső oldal	120.000,-Ft	1 oldal	40.000,-Ft
címlap belső oldal	100.000,-Ft	1/2 oldal	25.000,-Ft
hátsó belső oldal	80.000,-Ft	1/4 oldal	13.000,-Ft
		1/8 oldal	10.000,-Ft

Egyedi megbeszélés alapján lehetőség van szórólap elhelyezésére is. Áraink az ÁFÁ-t tartalmazzák.

Az árak nyomdakész hirdetésre vonatkoznak, többszöri megrendelés esetén kedvezmény!

Jogi tagjaink részére 10 % engedményt adunk! A kézirat leadási határideje minden hónap harmadika.

Megrendelés és hirdetésfelvétel:

MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG

1027 Budapest XIV., Bosnyák tér 5. I. emelet 105. Telefon: 201-86-42 Fax: 460-41-63

ebbe a közmondásba sűrítették: „Az ördög se szánt, se vet, mégis él”.

Nagy rang volt a régi falun, ha valaki „négyök-rös gazda” volt, és igen gazdagnak kellett lennie annak, akinek „hat ökr jár ki az udvarából”. A nóta is úgy szól, hogy „szeretnék szántani, hat ökröt hajtani”... Bezzeg akiről úgy tartották, hogy sose gazdagszik meg, arra azt mondták, hogy „ő se veri fel a föld árát”.

Akinek földje vagy telke van, annak többnyire szomszédjai is vannak. A szomszédsággal – és különösen a rossz szomszédsággal – egész sereg szólás és közmondás foglalkozik.

„Rossz szomszédság török átok” – mondjuk ma is Arany János nyomán, ha kellemetlen szomszédjainkra panaszkodunk. Aki ellenséges viszonyban van a szomszédjával, azt „megverte a törökök átka”, vagy „fejére telt a török átka”. „Nincs három nagyobb csapás, mint a csepegős ház, rossz szomszéd, rossz feleség”, vagyis az a legszerencsétlenebb, akinek a háza teteje beázik, összeférhetetlen természetű a szomszédja és házartós az asszonya. Akkor bizton békében élhetünk a szomszédjainkkal, ha korlátozzuk velük az érintkezést. Ezt fejezi ki az a közmondás, hogy „a jó sövény a legjobb szomszéd”. Az is helyesen jár el, aki a „maga sövényéhez köti a lovát”, mert hiszen az ilyen ember nem avatkozik a más dolgába. Kizárólag a saját dolgaival törődik az is, aki megfogadja a tanácsot, hogy „mindenki a maga portája előtt seperjen”.

„A jó hírnevet nem gátolja meg a sövény” – mondják annak a kifejezésére, hogy az igazi érdemek hamar híre terjed. Nem használ viszont „tűz ellen sövény”. Ez arról szól, aki ügyetlenül védekezik valami ellen, és ezzel még nagyobb bajba sodorja magát.

Némelyik vidéken gyepűnek is hívták a többnyire birtokhatárt kijelölő sövényt, s ha ezt tudjuk, érthetővé válik az a szólás is, hogy „neki-megy, mint vak a tüskegyepűnek”: vigyázatlanul neki-megy valaminek.

Gyepűnek nevezik a két szomszédos birtok között megmunkálatlanul, gyepesen hagyott keskeny földsávot is. Különösen szőlőkben még ma is találni ilyen határokat. Köves vidéken ezekre a gyepűkre rakják ki a föld megmunkálásakor kikerülő kisebb-nagyobb kődarabokat is, s azok között a nyugalmat és meletget kedvelő hullók szívesen fészkelnek. Erre a tapasztalatra alapozott, és a régi szomszédok közötti békesség fontosságára utalt az a már nem használt közmondás, amelyik azt tanácsolta, hogy „ne bolygasd a régi gyepűt,

kígyó jön belőle!” Azt fejezte ki, hogy nem jó az egyszer már lezárt, esetleg valamikor kellemetlen ügyeket újra elővenni, mert abból könnyen háborúság támadhat.

Akinek a földje szomszédos az enyémmel, azt csak egy barázda választja el az én szántómtól: „barázdas velem”. Az ilyen földek azonos minőségűek szoktak lenni. Ezt az egyformaságot a borsodi népnyelv az emberi tulajdonságokra is kiterjeszti; a szókapcsolat így nem csak a szomszédságra utal, hanem arra is, hogy valamilyen tekintetben egyformák vagyunk.

Egyformák vagyunk az irigységben is. Ez ütökzik ki belőlünk, amikor a másét mindig szebbnek vagy jobbnak látjuk, mint a magunkét. Ennek fanyar tükre az a közmondás, hogy „a szomszéd rétyje mindig zöldebb” és ennek régi változata: „gazdagabb a szomszéd vetése”.

Sok háborúság származik abból, ha valaki nem tartja tiszteletben a másét, és földjének megszántásakor nem ügyel a birtokhatárra. Nem rendes ember az, aki „elszántja a más földjét” vagy „elkeríti a más kertjét”.

Az ebből származó károk elkerülésére szolgál az a tanács, hogy „jókor kaszálj, későn szántás!” E szerint a kaszálással igyekezni kell, hogy a szomszéd le ne kaszálhassa azt, ami nem az övé, szántani viszont később tanácsos, hogy az esetleg elszántott földünket vissza lehessen szántani. Ugyanez az értelme az „elől arass, utol szántás!” közmondásnak is.

Az előzőkkel szemben átvitt értelmet takar a „más kertjében kapálgat” szólás. Illetlen szavak helyett így fejezték ki, hogy valakinek a szeretője másnak a felesége. Hasonló volt a jelentésük a „más rétyjébe vágta a kaszáját” és a „máséba vágta a sarlóját” szólásoknak is: ezeket is arra mondták, aki elszerette valakinek a feleségét vagy a kedvesét, bár használták őket abban a jelentésben is, hogy ’megdézsmálta valaki másnak a tulajdonát’, ’lopkodja a másét’. „Egy földet szántanak” – mondták azokra a legényekre, akiknek ugyanaz a lány volt a kedvesük. Aki pedig „valaki mellett tapodja a földet”, az erősen forgolódik a kiszemeltje körül.

Olyat is megtesz egyik-másik ember, amit nem volna szabad; ezt vallotta be – némi jóindulatú azonosulással talán – az a régi közmondás, amely így szólt: „Tilosba is bevág a kasza”. Akiről azt mondták, hogy „más tinóján szánt”, az bizony nemigen szeretett dolgozni, inkább a másik ember munkájából élt.

A gazdálkodással és az időjárással összefüggő népi megfigyeléseket szövegbe foglaló rigmusok

némelyikét még ma is használjuk, például: „*ha Vízkereszt vizet ereszt, kövér lesz a szőlőgerezd*”, vagy „*hogyha csordul Vince, teli lesz a pince*”. Ezek azt a tapasztalatot fogalmazzák meg, hogy abban az évben, amikor Vízkeresztkor, január 6-án, meg Vince napján, január 22-én enyhe idő van, jó szőlőtermés várható. A január 25-ei Pál nap is nevezetes fordulópont, mert ha ilyenkor ködös az időjárás, akkor abban az évben járvány fog pusztítani: „*Ha Pál fordul köddel, ember elvész döggel*”; viszont „*Ha Pál fordulása tiszta, bőven terem mező, puszta*”. Ha később, Gyertyaszentelő Boldogasszony napján, február 2-án süt a nap, és a medve meglátja az árnyékát, akkor még hosszú és hideg tél várható, ezért „*ha fénylik gyertyaszentelő, az íziket vedd elő!*” Ma már az 'ízik' szó is magyarázatra szorul. Szegény helyen téli takarmányként a kukoricaszár szolgált. A tényleg lerágtatta róla az elszáradt leveleket, s az így visszamaradt csupasz kukoricakóró volt az ízik, más vidéken ízék. Ez felaprítva pompás tüzelőanyag volt, ami nagyon elkelt a háznál, ha már fogytán volt a fa, és késett a tavasz. Mindenki tudja, hogy jégtörő Mátyás napja február 24-én van. Ha ilyenkor fagyos az idő, akkor utána megenyhül, de ha langyos az időjárás, akkor Mátyás nap után még hideg és havazás várható. A jéggel tehát úgy áll a helyzet, hogy „*Mátyás tör, ha talál, ha nem talál, csinál*”. Később azután „*Sándor, József, Benedek, zsákkal hoznak meleget*”, vagyis március közepén már enyhe, tavaszi időjárás szokott lenni. „*Eljött Márton szürke lovon*” – mondták, ha november 11-én havazott. Úgy tartották, nem jó a gabonának, ha már november végén hó takarja a vetést: „*András napi hó vetésnek nem jó*”.

A föld megmunkálásával kapcsolatos a „*dülőre jut valakivel*”, a „*dülőre jut valami*” és a „*dülőre visz valamit*” szólásunk is. Az elsőt akkor mondjuk, ha sikerül valakit meggyőznünk valamiről, ha megegyeztünk vele valamilyen ügyben. A másodikat akkor használjuk, amikor – többnyire hosszabb, kellemetlen huzavona után – végre megoldódik valami. A harmadik arról szól, hogy valakinek – nehézségek legyőzése árán – sikerült valamit elintéznie. A szólás eredetére több magyarázat is létezik. Az egyik szerint a 'dülő' itt 'dülőút' jelentéssel értendő, s az a gazda jutott dülőre, aki a szántással a földje végén húzó dülőútra kiérve a barázdának vagy az egész szántásnak is a végére jutott. A másik magyarázat szerint is a dülőút szerepel a szólásban, a kifejezés azonban nem a szántással, hanem a ter-

mények behordásával kapcsolatos. A megrakott szekérrel közlekedő gazda ugyanis addig nem igen érezhette magát biztonságban, amíg a süpedő szántóföldön haladt; csak akkor sóhajthatott fel, amikor a lovak vagy ökrök a szilárdabb dülőútra értek, más szóval 'dülőre jutottak' a teherrel. A harmadik magyarázat egészen másutt, az erdőművelés, közelebbről a favágás körül keresi az igazságot: a művelet akkor fejeződik be, amikor a fa eldül vagy eldől. Ha valami elintéződik, megszűnik kérdés lenni, valóban szoktuk mondani, hogy „*eldölt az ügy*”, „*eldölt a kérdés*”.

Még talányosabb a „*kőhöz legyen mérve*” szólás. Az ország több táján, még Székelyföldön is használták. Három jelentését is számon tartják. Mondták olyankor, amikor azt akarták kifejezni, hogy valakinek a hetvenkedő beszédét hiszik is, meg nem is. Mondták bocsánatkérésként egy nem egészen illendő kifejezés használatakor; de leginkább babonás, védő erejű mondásként használták olyankor, amikor másnak a sebe helyét mutatta meg valaki sajátmagán, s úgy gondolta, hogy ez a varázsige megmenti őt attól, hogy neki magának is ilyen seb, fekély, szemölcs, kiütés, daganat keletkezzék a testén. Ilyenkor úgy is mondták, hogy „*neki legyen mérve*”. Az ezektől többé-kevésbé eltérő egyéb változatok és a teljesen különböző jelentések arra utalnak, hogy a szólás eredete és eredeti értelme meglehetősen homályba veszett. Szerintünk elképzelhető, hogy a magyarázat az ókortól használatos határkövekhez kötődik. Amint tudjuk, a birtokhatárokat már a rómaiak is kőhasábokkal jelölték meg. Az ilyen maradandóan rögzített helyektől, kövektől végzett méréseket bizonyosan mindig pontosabbnak tartották, mert ami 'kőhöz volt mérve' az mindig ugyanazt az eredményt adta. A 'kőhöz mérve' tehát eredetileg azt jelenthette, hogy 'pontosan ugyanolyan'; 'éppen ott van' a másik testén is a seb, ahol az enyémen mutatom. (Erre a mérnök-től jövő magyarázatra természetesen a nyelvészek nyugodtan válaszolhatják azt, hogy „*aki minnek nem mestere, gyilkosa az annak*”...)

Egészen másról szólt az, hogy „*kimérik a helyét valakinek*”. Ezt fenyegetésként használták; azt jelentette, hogy 'eltávolítják', 'kiteszik a szűret'. Ha pedig „*kimérték neki a ház hosszát*”, az annyit tett, hogy elcsapták a munkahelyéről. Aki „*lemondott a házhelyről*”, az bizony elköltözött ebből az árnyékvilágból, aki ellenben „*eladta a szőlőföldet*”, az csupán elselelt, meglépett.

Akinek nagyon kevés földje volt, arra azt mondták, hogy „*annyi a földje, hogy keresztül-*

ugorhatja”. De a föld sosem volt elég: a magyar paraszt földszeretete és a föld utáni vágyakozása nevezetes volt. Ezt fejezte ki ez a közmondás is: „*Aholt embernek elegendő földje van, de az élőknek nincsen*”, vagyis ’sok embernek csak akkor elégül ki a földéhsége, amikor már be kell érnie annyi földdel, amennyit a sírja elfoglal’. Ennyi a legszegényebb embernek is jut: „*egy öl földje mindenkinek van.*” Aki fennhéjázó módon viselkedett, és azt akarták érzékeltetni, hogy azért ő sem külön ember, mint a többi, azaz ő is ugyanolyan sírba kerül majd, mint a másik, arra azt mondták, hogy „*ő is megéri három sing földdel*”. Még ennél is kisebb terület egy „*talpalatnyi föld*” vagy egy „*talpalatnyi hely*”.

A ’sing’ más szólásokban is meg-megjelenik. A sing régi hossz mérték volt; egyharmad ölnyi. Egy öl 1896 milliméter, egy sing tehát valamivel több, mint 63 centiméter. Ennél hosszabb volt a – különösen textíliák mérésére alkalmazott – másik mérték, a rőf, amely az ország különböző vidékeire más és más hosszúságú volt, legtöbbször azonban 78 centiméter. Nem csak magát a mértékegységet hívták singnek és rőfnek, hanem az ilyen hosszúságú mérőeszközt is; innen származott aztán a textilkereskedők ’rőfös’ elnevezése is, hiszen a rőffel mérték az árút.

„*Nem singgel mérik az embert*” – mondták; azaz nem az a döntő az emberek megítélésében, hogy mekkorára nőttek. „*Ha elhúzta a singet, húzza ki az araszt*” – hangzott a következő szólás, vagyis aki hosszú ideig kibírta, bírja ki még a hátralévő kis időt is. Hasonló a szerkezete, mégis más a jelentése a következő, de szintén mértékegységekre épülő mondásnak: „*Ha elhúztad az ölet, húzd el az araszt is*”. Ez arra buzdít, hogyha valaki egy munkának a nagyját már elvégezte, ne hagyja elvégezetlenül a hátralévő apraját se. „*Ki a singet ellopta, a rőföt is nála keresik*”. Ez a közmondás arról példalózik, hogy akire valamilyen vétek egyszer már rábizonyult, azt máskor is meg fogják gyanúsítani hasonló bűn elkövetésével. „*Rossz rőffel mér*” – mondták arra, aki hibásan, tévesen ítelt meg valakit; aki pedig részrehajlóan alkot ítéletet valakiről vagy valamiről, arról ma is azt mondjuk, hogy „*nem egyforma mértékkel mér*” vagy „*különböző mértékkel mér*”. Már pedig „*amilyen mértékkel te mérsz, oly mértékkel kapod vissza*” – mondták a régiek, figyelmeztetve arra, hogy velünk is úgy bánnak majd, amiként mi bántunk másokkal. Ide sorolható a mai politikai újságírásban különösen elterjedt kifejezés is, a „*kettős mérce*”.

A „*zsinórmérték*” viszont nem mértékegység, hanem eredeti jelentésében ’valaminek az irányát megszabó kifeszített zsinór’. Amikor ez a szó manapság a választékos beszédben megjelenik, olyankor ’a helyes magatartás elfogadott szabályait’ értik rajta. Aki azonban túlzásba megy, elveti a súlykot, az „*tüllépi a mértéket*”, „*tülmegy minden mértéken*”, „*nem ismer mértéket*”.

Az idősebb földmérők még tanulták, hogyan kell nagyobb hossz három-, négy-, ötméteres mérőlécekkel megmérni. A mérés előkészítéséül meg kellett jelölni a távolság kezdő- és végpontját összekötő egyenest. Ehhez egy bekrétázott zsinórt, úgynevezett csapózsinórt használtak, amelyet a végpontok között kifeszítettek, és aztán – mint a húrt – megpattantották, hogy a krétapor egyenes nyomot hagyjon a mérőpályán, kijelölve így a mérőeszköz helyét. Ez a csapózsinór két régi szólásban is szerepel. „*Eljár a csapózsinór mellett*” – mondták arra, aki rendetlenül, kicsapongó módon élt. Más vidéken éppen azt jellemezték vele, aki szófogadó, rendszerető ember hírében állott. „*Néha a csapózsinór is kijebb üt*” – ezt olyankor mondták, ha az is eltért az előírásoktól, akinek épp az lett volna a dolga, hogy a rendre ügyeljen. Olyan értelme is volt, hogy ’semmi sem működik tökéletesen.’ Az is megszegi a szabályokat, eltér a kijelölt rendtől, aki „*a láncon kívül hág*”, hiszen átlép egy kijelölt vonalat.

A mérőszalagok megjelenése előtt az említett mérőléceken kívül mérőláncot és mérőkötelet is használtak a távolságok meghatározására. Ennek emlékét örökítik meg „*az ördög mérte, elszakadt a lánca*” és „*az ördög mérte azt a mérföldet, akkor is kötele elszakadt*” szólások. Olyankor mondták ezeket, ha valami a kelletténél hosszabbnak bizonyult, illetve ha valaki mérföldnyinek mondott egy távolságot, amiről aztán kiderült, hogy sokkal több annál. „*Még a leghosszabb országútnak is van vége*”, vigasztalta a közmondás azokat, akik úgy gondolták, hogy valaminek sosem fog vége szakadni.

Ami aztán igen-nagyon messze van, az a „*hatedhét határon is túlra*” esik (ahol már a kurta farkú malac túr; legalábbis a magyar népmesékben). Az is messze földön él, aki „*a harmadik határban*” lakik. A ’határ’ több olyan szólásban megjelenik, amelyet ma is használunk, és magyarázat nélkül is értünk: „*mindennek van határa*”, „*határt szab valaminek*”, „*tülmegy minden határon*”, „*nem ismer határt*”, „*tüllépi a határt*”, „*a határ a csillagos ég*”. És ki az, aki „*meghúzza a határt*”? Nos, éppen a földmérő;

latin nevén a 'finítor'. (A 'finis' latin szó jelentése ugyanis 'határ'.)

A térképek széléről költözött be a szólások világába a 'szélróza', az égtájak irányát mutató, négy vagy nyolcágú csillag alakú ábra. „A szélróza minden irányába”, illetve „a szélróza minden irányából” – mondjuk ahelyett, hogy 'mindenfelé', illetve 'mindenfelől'. Aki eltéveszti a helyes irányt, téved, félreért valamit, az mai nyelvünkön „el van tájolódvá”. A másik azonban, aki kiismeri magát valamiben, az „tudja, hogy merre hány méter” vagy „tudja, merre hány lépés”.

Manapság használt szókapcsolattal „mélypontra süllyedt”, vagy „mélyponton van” az, aki vagy ami 'nagyon alacsony szintre jutott'. Vele ellentétben „csúcson van”, akinek igen jól megy. Az is elérte valaminek a legmagasabb fokát, aki vagy ami „a tetőfokára hágott”, „tetőpontjára érkezett”. De mert „hegyet völgy nélkül az Isten sem teremtett”, ezért aztán „minden hegynek van egy völgye” vagy másként „minden hegynek szokott lejtője is lenni”, így hát senki sem emelkedhet fel olyan magasra, hogy onnan egyszer le ne bukhatna. Aki „a lejtőt járja”, annak rosszra fordult a sorsa. Aki pedig egyszer rossz útra tért, az aligha javul meg, vagyis „a lejtőn nehéz megállni”. Mégis valami ilyesféle történik Jókai aranyemberével, Timár Mihállyal, aki azon vívódik, merre induljon: lefelé vagy „felfelé a lejtőn”. Akit ütöttek, s fájdalmában jajveszékelt, arra azt mondták, hogy „keserű neki a lejtő”. Ennyit a hegyidomtanról...

Amint látjuk, „se vége, se hossza” azoknak a szólásoknak, amelyek szakmánkkal összefüggésbe hozhatók. Bár „a papír türelmes”, meglehet, hogy az olvasó már megelégedte ezt a szöveget, amelyben a szerző „hetet-havat összehordott”. Ezért hát ideje, hogy ideírjuk: „itt a vége, fuss el véle!”

IRODALOM:

- O. Nagy Gábor: Mi fán terem?; Gondolat Kiadó, 1957
- O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások; Gondolat, 1966
- Békés István: Napjaink szállóigéi; Kossuth, 1968
- Magyarország autóatlasza; Cartographia, 1973
- Magyar értelmező kéziszótár; Akadémiai Kiadó, 1975
- Kertész Manó: Szokásmondások; Helikon Kiadó, 1985 (1. kiadása: 1922)
- Bogdán István: Régi magyar mértékek; Gondolat, 1987
- Vajay Szabolcs: A máltai rend magyar lovagjai; Magyar Máltai Lovagok, 2002
- Szvák Gyula szerk.: Magyarország uralkodói; Pannonica Kiadó, 2003
- Forgács Tamás: Magyar szólások és közmondások szótára; Tinta Könyvkiadó, 2003
- Mészáros György: Budapest teljes utcanévlexikona; Sprinter Kiadó, 2004

Tájékoztatjuk kedves olvasóinkat, hogy a Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság programjairól, híreiről rendszeresen tájékozódhatnak honlapunkon is.

Címünk:

www.mfttt.hu

MFTTT vezetőség

**PROF. DR.- ING. DR. H. C.
KARL KRAUS
(1939–2006)**

Megrendítő erővel hatott a hír: 2006. április 5-én elhunyt *Karl Kraus* professzor, a fotogrammetria nemzetközi hírű művelője, a magyar fotogramméterek barátja és támogatója.

Kraus professzor 1939. április 23-án született a németországi Obermichelbachban. 1962-ben szerzett földmérőmérnöki diplomát a Münchener Műszaki Egyetemen. 1962 és 1966 között az említett egyetem *Gotthardt* professzor vezette Fotogrammetria tanszékén dolgozott tanársegédként. 1966-ban tömbkiegyenlítési tárgyú értekezésével nyerte el a doktori fokozatot. Ezt követően négy évig részben mérnökként, részben tanárként Münchenben tevékenykedett. 1970-ben került a Stuttgarteri Egyetem *Ackermann* professzor vezette Fotogrammetria tanszékére oktatónak és kutatónak. Ebben az időszakban fordult érdeklődése a digitális magassági modellek témaköré felé.

1974-ben meghívták tanszékvezető egyetemi tanárnak a Bécsi Műszaki Egyetem Fotogrammetria tanszékére, amelyet haláláig vezetett. *Kraus* professzor a tanszékot a fotogrammetria egyik nemzetközi központjává tette. A tanszéken folyó kutatások eredményeként olyan széles körben elterjedt programok születtek, mint a digitális magassági modellek és az ortofotó előállítás területén a SCOP és a SORA, illetve sugárnyaláb kiegyenlítésben az ORIENT. *Kraus* professzor kiváló és elkötelezett oktató volt. 1983-ban jelent meg először „Fotogrammetria I.” tankönyve, amelyet több mint tíz nyelvre – köztük magyarra is – lefordítottak. A könyv számos kiadást ért meg. További 4 könyve és mintegy 170 szakmai publikációja szintén komoly elismerést aratott.

Kraus professzor aktívan részt vett a nemzetközi szakmai közéletben. E tevékenységének csúcspontját

szakát az 1992–1996. évek közötti periódus jelentette, amikor az ISPRS kongresszus igazgatójaként megszervezte a rendkívül sikeres bécsi kongresszust. Szakmai tevékenységét számos kitüntetéssel ismerték el. 1971-ben elnyerte a Carl-Pulfrich-díjat. 1989-ben levelező tagja lett a Bajor Tudományos Akadémia Német Geodéziai bizottságának.



Kraus professzor meghatározó szerepet töltött be a Bécsi Műszaki Egyetem vezetésében. 1983–1987 között a Természettudományi Kar dékánja, 1987–1989 között pedig az Egyetem rektora volt.

A Bécsi Műszaki Egyetemre kerülését követően *Kraus* professzor aktív kapcsolatot épített ki a magyar szakemberekkel. Rendszeresen részt vett és előadásokat tartott a Geodéziai és Kartográfiai Egyesületben szervezett konferenciákon. Ezt a tevékenységét ismerte el a magyar Egyesület 1986-ban a tiszteleti tagság adományozásával. Számos magyar szakembert hívott meg – rö-

videbb, hosszabb időre – tanszékére. Több magyar doktorandusz értekezésének vezetésében vállalt aktív szerepet. Komoly segítségét nyújtott ahhoz is, hogy „Fotogrammetria” könyve 1998-ban magyarul is megjelenhetett.

A Bécsi Műszaki Egyetem rektoraként – kedvező történelmi időszakban – sokat tett a szomszédos országok mérnökei intenzív kapcsolatainak elmélyítéséért. Szakmai kiválósága mellett ezt a tevékenységet is figyelembe vette a Budapesti Műszaki Egyetem, amikor 1990-ben a tiszteletbeli doktori címet (doctor honoris causa laureates) adományozta *Kraus* professzornak.

Karl Kraus professzor halálával nemcsak egy kiváló szakemberrel lettünk szegényebbek, de a magyar fotogrammetria és az MFTTT is elveszítette egyik hatékony, segítőkész barátját.

Dr. Detrekői Ákos – dr. Joó István – dr. Mélykúti Gábor

VII. EMT FÖLDMÉRŐ TALÁLKOZÓ¹

Szatmárnémeti, 2006. május 11–14.

(Fotók: Hodobay-Böröcz András)

Az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (EMT) rendezvénystratégiájának megfelelően, a Földmérő Szakosztály (a továbbiakban FSz) ezúttal a Székelyföldről az egykori Partiumba helyezte éves konferenciájának színhelyét. Így került sor Szatmárnémetiben, 2006 május 11–14. között – fontos politikai események és kemény természeti csapások után – a VII. FÖLDMÉRŐ TALÁLKOZÓra. A konferencia témája: **“A földmérés szerepe és lehetőségei az önkormányzatok és a gazdaság előtt álló feladatok megoldásának támogatásában”** volt, amely ez alkalommal is időszerű szakmai kérdések elemzésére biztosított lehetőséget az anya-

matikai Tanács elnöke és Ilyés Gyula, Szatmárnémeti megyei jogú város polgármestere, nagyban hozzájárultak rendezvényünk színvonalának emeléséhez és sikeréhez.

Az anyaországi parlamenti választások eredménye, a romániai szakmai hatóság vezetőségének újbóli cseréje, valamint az árvizek gazdaságot érintő hatásai szakembereink jövőbeni tevékenységét meghatározó módon fogják befolyásolni. Románia európai uniós csatlakozása a még mindig megoldatlan, szakmánkra váró nehéz feladatokat újjal szaporítja, amelyeknek technikai és jogi megoldásai számunkra még most is nagyon nehezen körvonalal-



A megnyitó elnöksége (balról jobbra): Molnár Csaba, a EMT Szatmári Fiökszervezetének elnöke, dr. Márton Gyárfás, dr. Joó István, Detrekői Ákos akadémikus, Hodobay-Böröcz András és dr. Ferencz József

országi és erdélyi földmérők számára. Találkozóink színhelye Szatmárnémeti központjában, sok fontos történelmi esemény tanújának, a Lánchos templomnak szomszédságában méltóságteljesen kibontakozó, nagy hagyományú Kölcsey Ferenc Főgimnázium volt. A Találkozó védnökei, dr. Detrekői Ákos akadémikus, az anyaországi Nemzeti Hírközlési és Infor-

zódnak. Ilyen körülmények között találkozóink ismét hasznos fóruma volt a jelenlegi és jövőbeli komplex feladatok és feltételek rendszerében való helyes tájékozódásnak, a naprakész szakmai felkészülésnek.

Vendégeink május 11-én, csütörtökön délutántól folyamatosan érkeztek, ezúttal különösebb utazási gondok nélkül. Örömmel töltött el a tudat, hogy a ta-

Szerkesztőségi megjegyzések; lásd 1, 2, 3. és 4. lábjegyzeteket

¹ Szatmárnémeti Erdély északkeleti részén, közel a magyar-román határhoz található; az egykori „Partium” (Nagyvárad után) második legnagyobb városa. A 115 ezer lélekszámú városnak 58 %-a román, 39 %-a magyar és 1 % német. (1920-ban a lakosság 95 %-a magyar volt.) A város főterét az 1797-ben carrarai márványból építtetett római katolikus püspöki templom uralja. A városháza a századforduló idején Lechner Ödön tervei szerint

épült, magyaros szecesszió stílusban. Ma itt a „Hotel Dacia” szálló működik.

Figyelmet érdemel még: a „Vécsey-ház”, (a főtér sarkán; neogótikus stílus). Itt fogadták el 1711. április 27–28-án a „Szatmári-béke”, feltételeit; amellyel lezárult a Rákóczi-féle szabadságharc. Megemlíthető még:

– a 45 m magas tűzoltótorony és
– a „Lánchos templom”, (ref. templom).



A közönség egy része

valyi nehézségek (felhőszakadás, utakat elzáró földcsuszamlás) nem ismétlődtek meg. A 165 résztvevő (85 anyaországi és 80 erdélyi) elszállásolását a nagymúltú város központi szállodája biztosította.

Pénteken, nagyon kellemes időjárási körülmények között került sor a már megszokott, fontos történelmi emlékhelyeink megcsodálására is kiválóan alkalmas, **Szatmárnémeti–Nagymajtény–Kismajtény–Kaplony–Nagykároly–Érindszent–Tasnád–Szödemeter–Ákos–Erdőd–Szatmárnémeti** útvonalú szakmai kirándulásra, amely az utóbbi évek székegyföldi bércei után az Érmelléki- és Szamosmenti-síkság,

valamint a krasznai dombok jellegzetességeit tárta fel előttünk. Reggel 9 órakor, a főtérről három autóbussz, egy mikrobusz és két személygépkocsiból álló karaván indult az említett útvonalon. A majtényi síkon áthaladva első megállónk **Nagymajtény volt**, ahol a tenniakaró, hagyományörző közösség által létrehozott tájházba lépve, a házigazda helyi pálinkakülönlegességükkel fogadott, és szakavatott magyarázataival bővítette az évszázadok hagyományait tükröző látottakat. Következő megállónk **Kismajtény volt**, ahol a dicső korán harcok végét jelentő fegyverletétel emlékoszlopánál rövid, de tartalmas magyarázó szöveg idézte fel a kor eseményeit. Az emlékoszlop kissé eldugott helyéből adódóan szerencsésen vészelte át a nem éppen magyar emlékműveknek kedvező múltat. Folytatva



Dr. Ferenc József, az EMT Földmérő Szakosztály elnökének megnyitója

utunkat **Kaplonyba** értünk, ahol a Pádúai Szent Antal nevére szentelt templomot és a mögötte épült, a gróf Károlyi család 36 tagjának nyugalóhelyet biztosító kriptát látogattuk meg. Következő állomásunk **Nagykároly²** volt, ahol a gróf Károlyi család³ várkastélyát, a benne működő múzeumot, valamint a még mindig kellemes, megnyugtató várkertet jártuk be. A várkastély, ma is megcsodálandó, neogótikus lovagvár jellegét Ybl Miklós tervei alapján 1849-ben kapta, jelenleg átfogó felújítás alatt van. Nagykárolyt elhagyva **Érindszent** (ma **Adyfalva**) felé fordultunk, ahol Ady Endre szülőházát látogattuk

² Nagykároly (Careia) régóta a Károlyi család birtoka volt; 1700–1876 között Szatmár megye székhelye. A lakosság nagyobbik fele ma is magyarok. A kultúráis emlékek között kell megemlíteni a *Petőfire*, *Ady Endrére*, *Kölcsey Ferencre*, *Kaffka Margit*ra (1880–1918), továbbá Károlyi Gáspárra (1529–1591) vonatkozó emlékhelyeket. *Kaffka* szülőháza a kastély mellett található, *Ady* az itteni piarista gimnáziumban tanult négy évig, *Károlyi Gáspár* tevékenységét, az első teljes magyar nyelvű bibliafordítását emléktábla méltatja.

Kölcsey Ferenc a szecsessziós stílusú „Régi megyeház” épületében dolgozott mint vármegyei jegyző.

³ A Károlyi-család őse (Kaplony-nemzetség) már a honfoglalás idején jutott a kiterjedt birtokhoz (Szatmár). A „Károlyiak” sorából sajátos utat járt be Károlyi Sándor (1668–1743). Nagybirtokosként Szatmár megye főispánja volt.

1703-ban leverte *Ese Tamás* kurucait (Dolha). Majd csatlakozott *III. Rákóczi Ferenc* szabadságharcához. Ott tábornoki rangot ért el. A „Romhányi csatavesztés” (1710) után már megegyezésre törekedett. Az 1711-évi Szatmári-békét már ő hozta össze. *Rákóczi* ekkor már Lengyelországban volt (szerette volna *I. Péter*



Molnár Csaba
gépészmérnök,
az EMT Szatmárnémeti Fiókszervezetének elnöke

meg, amely ma múzeumként működik. A hajdani Ady kúria lépten-nyomon élénk tárurol, a nagy költőnkre emlékeztető összetevőivel visszaröpített minket a múltba: a régi, nádfödeles ház, az újabb, de több mint száz éves épület és eredeti berendezései, iratok és irodalmi relikviák, a fák és az utókor elismerését jelképező szobrok mintha felelevenítették volna a korabeli, Adyhoz kapcsolódó eseményeket. Az elszegényedő falu jobb sorsot érdemlő közössége lelkesen fenntartja és őrzi nagy szülöttének emlékmúzeumát. Következő megállónk színhelye a krasznai domvidék



Detrekői Ákos
akadémikus
üdvözlő a résztvevőket

cár támogatását megszervezni). Ez alatt Károlyi Sándor Pálffy János generálissal megkötötte a „Szatmári békét”), a kurucokkal a Majtényi-síkon pedig lerakatta a fegyvert. Árulásáért további birtokokat és grófi címet kapott. Kiemelkedő politikai életutat futott be Károlyi Mihály is (1875–1955). Tevékenységének főbb eseményei a következők. 1910-es években Tisza István kemény ellenfele, a „Függetlenség és 48-as Párt” tagja, 1914 májusától elnöke. Az „Őszirózsa-szövetség” idején (1918. október 30.) József főherceg felkérte miniszterelnökknek (és egyúttal külügyminiszter). Sürgetésére írták alá a „Belgrádi fegyverszünetet” (1918. november 13.). 1918. november 16-án kikiáltották a „Magyar Népköztársaságot”; ennek ideiglenes elnöke (1919. január 11.) és külügyminisztere lett, majd elnöke. 1919. január 21-én a román hadsereg támadása, márciusban a „Vix”-jegyzék; ekkor Károlyi M. minden tisztségéről lemondott, a proletárdiktatúra idején politikai téren nem tevékenykedett. 1919. július 5-én elhagyta az országot. 1947-től Magyarország párizsi nagykövete, de a Rajk-per idején erről is lemondott.



Hodobay-Böröcz András (FVM főosztályvezető-helyettes) a magyar földügyi szakigazgatás nevében köszönti a résztvevőket

központja, **Tasnád** volt, ahol a termálstrand közelében lévő Biamin vendéglőben fogyasztottuk el az, e vidék konyhaművészetére jellemző, ízletes ebédet, majd tovább indultunk, Kőlcsey Ferenc⁴ szülőfaluja, **Szödemeter** felé. Ott szembesültünk kisebbségi sorsunk egyik szomorú, de jellemző valóságával. A „Hymnus a magyar nép zivataros századaiból” szerzőjének szülőháza ma ortodox parókia, ahová a kegyeletüket



Dr. Mihály Szabolcs
FÖMI
főigazgató,
az MFTTT
IB tagja

⁴ Kőlcsey Ferenc (1790–1838) a Himnusz szövegének szerzője, a reformkor elismert költője Szödemeteren született középirtokos nemesi családban és a Debreceni Kollégiumban tanult. Korán árvaságra jutott. Betegsége révén (himlő) fél szemét elvesztette. Közélebbi köréhez tartozott Kazinczy Ferenc, Szemere Pál. Élete korai éveiben a polgári fejlődést támogatta, és a nyelvújítás harcosa volt. Műbíráló is volt. Kifogásolta a „paraszi közönségességet”. 1817-től (akkor 27 éves volt) fordulat állt be felfogásában. Ezek főbb jellemzői:
– kiábrándult Kaziczyból,
– hazafias verseket írt (a haladásért),
– bírálta a nemesi tepszedést,
– felismerte a népzene/népdal és szpművészet jelentőségét,
– a „reform-mozgalom” idején (1820) politikai szerepet is vállalt. 1829-ben Szatmár megye aljegyzője. 1932-től országgyűlési követ, egyúttal a haladó nemzedék legkiválóbb szónoka volt. Harcolt a polgárosodásért, a magyar nyelv hivatalosságáért, az „örökvaltságért”. Országgyűlési naplót írt. Élete mélypontján lemondott az országgyűlési képviselőségről, de vezette a megyék tiltakozását. Halála előtt még Wesselényi pöriratait készítette elő.

leróni szándékozók nem tehetik be a lábukat. Példaadó és elgondolkasztató ilyen körülmények között a település, alig negyven lelket számláló, de élni akaró, múltjához, jelenéhez és hitéhez kitartóan ragaszkodó, jövőjét pedig bizakodással építgető magyar közössége. E közösség a falu központjában lévő kicsi, de hihetetlen kohéziót sugárzó református temploma cintermében, 1994-ben szobrot állított a költő emlékére.

Szóltanul, elgondolkodva folytattuk utunkat, történelmünk további emlékhelyei felé. Ismét **Tasnádra** értünk, ahol megtekinthetjük a várost uraló műemléket, az 1476-ban épített gótikus református templomot, amely már több mint félezer éve a magyarság bástyája e vidéken.

Következő megállónk **Ákos** volt, ahol a kéttornyú, román kori katolikus monostor templom, amely a reformáció óta a reformátusok tulajdona, padjai nyújtottak számunkra kényelmet a magyar romanika egyik legjelentősebb épületének tartott műemlékéről szóló ismertető meghallgatásához. Az utolsó megállónk **Erdőd várkastélya**, illetve annak még meglévő maradványai: az omladozó falak, a bástya és a vele szemben lévő tó. Ezen a helyen esküdött örök hűséget egymásnak *Petőfi Sándor* és *Szendrey Júlia*. Továbbá itt született *Bakócz Tamás* (1442–1521) esztergomi érsek, aki (kis híján) római pápa lett. Ez az omladozó, gazdátlanul tűnő zárandokhelyünk megfelelő anyagi és szellemi ráfordítással *Petőfi* hazafias szellemének újratermelőddé forrása lehetne. Konkrét példa erre a



Dr. Joó István előadás közben

szemközti tó partján lévő *Petőfi* obeliszk, amelyet 1990-ben gyűlölettel felrobbantottak, de tenni merő, bátor szatmári magyar emberek azonnal helyreállították azt. A vár alatt és a tó fölött sétálva lassan a nap is lement már, mi pedig tovább indultunk Találkozóznk színhelye, **Szatmárnémeti** felé, ahová kissé fáradtan de szép emlékekkel és élményekkel gazdagodva, vidáman érkezünk meg. Kirándulásunk élményeit a PANNÓNIA (ma DACIA) szálló vendéglőjében, vacsora közben és utána, kellemes körülmények közt, baráti beszélgetések közben elevenítettük fel.

Találkozóznk harmadik napja, május 13-a, szombat szinte kizárólag a szakmáé volt. A Kölcsey Ferenc Főgimnázium szakmai fórumunk számára előkészített díszterme jó körülményeket biztosított tudományos rendezvényünk lebonyolításához. A konferencia 9.30 órakor kezdődött, amikor a *dr. Detrekői Ákos*, *Hodobay-Böröcz András*, *dr. Mihály Szabolcs*, *dr. Márton Gyárfás*, *dr. Ferencz József* és *Molnár Csaba* összetételű elnökség elfoglalta helyét. Az EMT és a FSz vezetőségének nevében a FSz elnöke, *dr. Ferencz József* köszöntötte a résztvevőket, külön kiemelve a jelen lévő erdélyi és anyaországi, meghatározó szakmai személyiségeket. Ezután *Molnár Csaba*, az EMT Szatmári Fiókszervezetének elnöke üdvözölte a jelenlévőket, ecsetelve a találkozóznk helyi médiában való értékelését is. *Dr. Detrekői Ákos* akadémikus, az anyaországi Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács elnöke, konferenciánk védnökeként köszöntötte a résztvevőket, kihangsúlyozva a meghirdetett te-



Doroszlai Tamás
a FÖMI képviselőjében



Máté Szilárd



Dr. Ferencz József (Master Cad Kft., Nagyvárad) előadása



Dr. Csemniczky László



*Siki Zoltán, a Műszaki
Térinformatikai Egyesület
(Budapest) képviselőjében
tart előadást*



*Winkler Péter, a FÖMI tu-
dományos főigazgató-he-
lyettese*



*Simon Sándor,
az NKP Kht. igazgatója
a programot
tanulmányozza*



*Halász Péter (Biota Tripod Kft.,
Cegléd) cégbemutatóként vett részt
a rendezvényen*



*Rákossy Botond, Topo Service Rt.,
(Csíkszereda)*



*Kovács Lóránt, EMT,
(Marosvásárhely), előadás közben*



A Geotop Kft. (Székelyudvarhely) előadói (balról jobbra): Bokor Zoltán, Fancsal Csaba, Nagy István, Nemes Botond



A Geotop Kft. (Székelyudvarhely) előadói (balról jobbra): Papp Attila, Márton Huba és dr. Márton Gyárfás



Dr. Ferencz József, Dr. Mihály Szabolcs és Hodobay-Böröcz András együttesen üdvözlik a fogadáson résztvevőket

matika időszerűségét és fontosságát. Hodobay-Böröcz András az magyarországi szakmai főhatóság nevében köszöntötte a konferenciát, majd dr. Mihály Szabolcs tolmácsolta az MFTTT vezetőségének (köztük az egészségi okokból kényszerűen távol lévő Apagyi Géza elnöknek és Bartos Ferenc főtitkárnak) baráti üdvözlését. Ezután került sor az említett tematikához kapcsolódó, három csoportba sorolt szakmai előadások délelőtti és délutáni ülészakokon való bemutatására.

A délelőtti ülészak levezető elnöki teendőit dr. Ferencz József látta el. Hat érdekes előadás hangzott el, a következők sorrendben:

- **Detrekői Ákos** (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem): Az információs társadalom és a geometria

- **Márton Gyárfás** (Geotop Kft. – Székelyudvarhely): A geodéziai mérések feldolgozása

- **Joó István** (Nyugat Magyarországi Egyetem – Székesfehérvár): A magyarországi szabatos magasságmeghatározások lehetőségei és problémái

- **Winkler Péter** (Földmérési és Távérzékelési Intézet – Budapest): A digitális ortofotó mint a magyar gazdaság térbeli információs referencia-kerete

- **Csornai Gábor, Winkler Péter** (Földmérési és Távérzékelési Intézet – Budapest): A MePAR és a távérzékeléses ellenőrzés szerepe és tapasztalatai az agrárgazdaságban

- **Bálint József, Erdélyi Marcell, Ferencz József** (Master Cad Kft. – Nagyvárad): Kartográfiai vetületek a megoldandó gazdasági és közigazgatási feladatok szolgálatában

Az elhangzott előadások után dr. Csemniczky László a résztvevők figyelmébe ajánlott egy, a jövőben Debrecenben megrendezendő térinformatikai konferenciát, amellyel kapcsolatos konkrét információkat majd interneten juttat el az érdeklődőknek.

Ezután egy kis nosztalgia következett: Hodobay-Böröcz András a tavalyi találkozónkról készített képeit vetítve emlékeztetett annak főbb mozzanataira. Ezúton is megköszönöm figyelmességét.

Az ülészak levezető elnöke bejelentette, hogy az előadásokkal kapcsolatos kérdésekre és a szakmai vitákra a délutáni ülészakokon kerül sor, megköszönte az előadóknak az előadások összeállításában, valamint azok bemutatásában



Táncbemutató



Asztaltársaság

kifejtett, nagyra értékelt tevékenységüket, méltatta az érdekes előadásokat és a résztvevők együttműködését, majd a soron következő ebédhez mindenkinek jó étvágyat, a délutáni ülésszakokra való aktív pihenéses felkészülést kívánva, sikeresen befejezettek nyilvánította a délelőtti ülésszakot.

A több mint száz éve épült PANNÓNIA (ma DACIA) szálló patinás éttermében jó étvágygal elfogyasztott ebéd és az azt követő rövid pihenés után a már ismert díszteremben 15.00 órakor találkoztunk, és kezdetét vette a délutáni ülésszak.

Előzetes felkérésünkre pozitívan válaszolva, dr. Joó István és dr. Mihály Szabolcs vállalták a délutáni két ülésszak levezető elnöki teendőit. Ismertették a következő előadások tematikáját

és a rendelkezésre álló időt, majd sorra átadták a szót az előadóknak, akik a következő sorrendben tartották meg érdekes előadásait:

– **Márton Huba** (Geotop Kft. – Székelyudvarhely): A Geotop fejlesztési stratégiája 2005–2006-ban

– **Bokor Zoltán** (Geotop Kft. – Székelyudvarhely): Mezőgazdasági blokk-térkép készítése MapSys-ben

– **Doroszlai Tamás** (Földmérési és Távérzékelési Intézet – Budapest): TAKARNET egységes ingatlan-nyilvántartási szolgáltatás a gazdasági élet szereplőinek és az önkormányzatok céljaira

– **Bálint József, Ferencz József** (Master Cad Kft. – Nagyvárad): Gazdasági létesítmények tervezését támogató geodéziai-topográfiai munkáink

– **Máté Szilárd** (Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem – Csíkszereda): Döntéstámogatás raszteres elemzéssel

– **Rákossy Botond** (Topo Service Rt. – Csíkszereda): Anarchia II

– **Kovács Lóránt** (Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem – Marosvásárhely): A földmérés szerepe az önkormányzatok közigazgatási feladatainak ellátásában

– **Siki Zoltán** (Műszaki Térinformatikai Egyesület – Budapest): Önkormányzati térinformatikai rendszerek fejlesztése

Az ülésszak levezető elnöke külön-külön és együttesen is értékelte és megköszönte az elhangzott nyolc előadást, majd a megérdemelt kávészünet bejelentésével befejezettek nyilvánította az ülésszakot.

A kávészünetben a résztvevők az elhangzott előadásokkal kapcsolatos benyomásainak és véleményeiknek, továbbá távlati együttműködések kialakításának és a meglévők folytatásának, bővítésének szándékáról adtak hangot.

A dísztermet 17.15 órakor ismét birtokukba vették résztvevők. Ezúttal dr. Joó István volt a levezető

elnök. Ismertette az előadások tematikáját és a rendelkezésre álló időt, majd átadta a szót az előadóknak. Ezúttal öt szakmai és két cégbe mutató előadást követünk figyelemmel, a következő sorrendben:

– **Fancsali Csaba** (Geotop Kft. – Székelyudvarhely): Helyi geodéziai hálózatok

– **Nagy István** (Geotop Kft. – Székelyudvarhely): Com Interface alkalmazása a MapSys 6 térinformatikai rendszerben

– **Nemes Botond Albert** (Geotop Kft. – Székelyudvarhely): Tematikus térképek, városgazdálkodás szempontjából

– **Pap Attila** (Geotop Kft. – Székelyudvarhely): Adatlapok megjelenítése PDF formátumban



Eszmecsere



A budapestiek asztaltársasága

– **Bálint József, Ferencz József** (Master Cad Kft. – Nagyvárad): A helyi önkormányzatok tevékenységének támogatása a közigazgatási határok helyzetének tisztázásával

– **Ujházi György** (Biota Tripod Kft. – Cegléd): A Biota Tripod Szolgáltató Kft. bemutatása

– **Márkos Tibor** (TEHNOSAM Kft. – Szatmárnémeti): Cégbemutató

Minden elhangzott előadást az ülészak levezető elnökének rövid, de tartalmas értékelése és a kérdések megfogalmazására való felkérése követték. Az előadások befejeztével szakmai vitával és véleménynyilvánítással folytattuk délutáni tevékenységünket.

Ezután az EMT Földmérő Szakosztály elnöke, dr. Ferencz József értékelte a konferenciát. Kiemelte azt a tényt, hogy a délelőtti, „telt házas” ülészakhoz hasonlóan délutánra ismét megtelt a díszterem, és a kitartó résztvevők végig figyelemmel kísérték az elhangzott előadásokat. A konferencián elhangzott 21 előadás (ebből kettő cégbemutató) jól illeszkedett a megadott tematikához. Ebből 14-et erdélyi és hetet anyaországi szakemberek tartottak. A két cégbemutató közül az egyiket erdélyi, a másikat pedig magyarországi cég tartotta. Örömmel tapasztaltuk az erdélyi fiatal szakemberek évről-évre növekvő számú bekapcsolódását a szerzők/előadók táborába, amelyet nagy előnnyel jelenleg a dr. Márton Gyárfás professzor által létrehozott és irányított fiatal kutatócsoport vezet. Ugyancsak elismerés volt a jutalma a kimagasló szakmai tevékenységnek is. Remélhetőleg ez a tendencia a következő években is folytatódik.

A továbbiakban az FSz elnöke megköszönte az előadóknak az értékes és színvonalas előadásokat, a két cégbemutatót és a résztvevőknek a Találkozó sikerét bizonyító kitartó jelenlétét és aktív bekapcsolódását. Az FSz elnöke külön is megköszönte a kolozsvári és szatmári szervezők eredményes munkáját. Bejelentette, hogy a jövő évi, VIII. FÖLDMÉRŐ TALÁLKOZÓT Marosvásárhelyt, várhatóan ugyanebben a időszakban szervezik, és ezzel a sikeres Találkozót befejezettnek nyilvánította.

A PANNÓNIA (ma DACIA) szálló már említett éttermében szerveztük a konferencia utáni, hagyományos esti fogadást. A diszkrétén, de ízlésesen, külön erre a célra berendezett, évszázados étteremben este 8 órától fogadtuk a vendégeket, majd dr. Ferencz József, dr. Mihály Szabolcs és Hodobay-Böröcz András köszöntötték a fogadás résztvevőit, mindenkinek kellemes estét, jó szórakozást kívánva.

Ezt követően Hodobay-Böröcz András a magyar szakmai főhatóság osztályvezetője átadta az előző találkozóink alkalmából készített képek „EMT II-VI.



Kötetlen beszélgetés

Földmérő Találkozó képekben” című DVD-n rögzített albumát, amelyet ezúttal is köszönünk. Ezután Prodaniciu Alexandra és Erős Roland szatmári tanulók alkotta sporttánc-páros színvonalas társasági táncbemutatójában latin táncösszeállítással szórakoztatta a résztvevőket.

A hangulatos fogadást a következőkkel lehet jellemezni: gazdag választék (ételben és italban), színvonalas tálalás, meghitt környezet, diszkrét zene és tánc. Mindez módot adott a lazításra, szórakozásra és még szakmai eszmecserére is. Sajnos, a jó hangulatú fogadást az étterem személyzetének többszöri kérésére éjfél után félbe kellett szakítanunk, de egyéni kezdeményezésre (kisebb csoportokban) a helyi lehetőségeket kihasználva tovább folytatódott a szórakozás. Vasárnap, május 14-e az elkészítés és hazaindulás napja volt.

Találkozóinkat értékelve elmondhatjuk, hogy ismét egy sikeres földmérő rendezvényen vettünk részt, ahol ezúttal is érezhető volt az erdélyi szakemberek dinamikus minőségi fejlődése, problémafelvető és megoldó képességük érettsége, valamint a résztvevők területi megoszlásának további bővülése. Örömmel tapasztaltuk, hogy a hagyományosan jelen lévő, Székelyudvarhely, Csíkszereda, Nagyvárad, Érmihályfalva képviselői mellett ismét megjelentek Sepsiszentgyörgy, Arad, Szatmárnémeti, Nagyszalonta, Marosvásárhely, Kolozsvár és Zilah földmérői is. Ezt a fejlődést a szakemberek közt már kialakult romániai és magyarországi szakmai kapcsolatok nagymértékben támogatják.

Reméljük, hogy a következő, VIII. Földmérő Találkozó is sikeres lesz, amelynek biztosításához számítunk minden szaktársunk konkrét támogatására. Viszontlátásra 2007-ben, Marosvásárhelyt!

Dr. Ferencz József
az EMT Földmérő Szakosztályának elnöke

A BOLOGNAI FOLYAMAT HATÁSA A GEO TEVÉKENYSÉGÉRE

Dr. Fenyő György – Dr. Márkus Béla

Európai uniós tagságunk, majd a felsőoktatás reformja közvetlenül érinti a Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Főiskolai Karát – mint a földügyi szakág képzési és továbbképzési intézményét – és ezáltal a földmérőket, térinformatikusokat, földrendezőket és ingatlan-nyilvántartókat. Köztudott, hogy a „mozgató rugó” a Bolognai Nyilatkozat, amelynek lényegét a következőkben összefoglaljuk, majd ezt követően röviden ismertetjük a Kar oktatási struktúrájában bekövetkező változásokat, igazodva a lap által nyújtott keretekhez.

A Bolognai Folyamat

A világgazdaságban végbement szinte robbanás-szerű változások következtében módosult a munkáltatók, a gazdaság igénye és elvárása a munkavállalókkal szemben. A tudás a versenyképesség alapjává vált. Ezek a változások megkövetelték Európában is a felsőoktatás reformját, „modernizálását” és egységesítését. „A tét nem csekély: Európa tudományos, kulturális és gazdasági jövője múlik azon, hogy a folyamatosan megújuló és bővülő tudás megszerzésének és átadásának versenyében képesek vagyunk-e alkalmazkodni a kor követelményeihez” – mondja Magyar Bálint oktatási miniszter. Az előzőeken kívül követelményként jelentkezett, hogy egyetemeink váljanak átjárhatóvá Európában, és a magyar felsőoktatásban szerzett diploma legyen könnyebben összemérhető Európa bármely országában szerzett oklevéllel.

Megfogalmazódott az a felismerés, hogy az egyes országok reformfolyamatait célszerű egy „mederbe” terelni. Ennek megvalósítását tűzte ki célul 1999-ben a Bolognai Nyilatkozat, amelyet 29 ország – köztük Magyarország – képviselője írt alá. A nyilatkozat célként fogalmazta meg, hogy 2010-re közösen létrehoznak egy egységes Európai Felsőoktatási Térséget, amelyben összehangolásra kerülnek az érdekeltek felsőoktatási rendszerei. Az Európai Unió ösztönzi a nemzeti képzési rendszerek közeledését, mert csakis ezáltal válik lehetővé, hogy a közösségi állampolgárok bármelyik tagállamban továbbtanulhassanak, illetve munkavállalóként bizottságok megélhetésüket.

A Bolognai Folyamat célkitűzéseit a következőkben lehet összegezni:

- könnyen érthető és összehasonlítható képzési rendszer kialakítása,

- két egymásra épülő cikluson alapuló képzési rendszer bevezetése, amelyben már az első ciklusban – az alapképzésben – szerzett fokozat egyrészt szakképzettséget nyújt az adott szakterületen való elhelyezkedéshez, másrészt lehetőséget biztosít a második ciklusban – a mesterképzésbe – való belépéshez,
- egységes kreditárviteli rendszer kialakítása,
- együttműködés kialakítása az európai felsőoktatási minőségbiztosításban,
- az Európai Unióval kapcsolatos ismeretanyagok oktatása,
- az egész életen át tartó tanulás támogatása,
- a Bolognai Folyamatba a doktori képzés bevonása.

A Bolognai Folyamat egyik jelentős intézménye az egységes oklevélmelléklet (Diploma supplement), amely tartozéka a diplomának. Ez a dokumentum eligazodást ad a hallgató tanulmányainak tartalmáról, előmeneteléről, továbbá a kiállító intézmény országának oktatási és képzési rendszeréről is. Tartalmazza mindazon információkat, amelyek szükségesek lehetnek a munkaadók vagy azon oktatási intézmény számára, ahol a hallgató elhelyezkedni kíván, vagy tanulmányait folytatni akarja.

Változások a magyar felsőoktatásban

A Bolognai Folyamat ismeretében nézzük meg, hogy a felsőoktatási reform által megvalósítandó többciklusú képzési rendszer milyen változásokat eredményezett.

A reform alapvető célja a többciklusú képzésre történő átállás. A három egymásra épülő képzési ciklus – alapképzés, mesterképzés, doktori képzés – kevesebb „bejutási” lehetőséget jelent, de ugyanakkor az egyes szakok között több „átjárásra” ad módot.

Az első képzési szint az alapképzés, amely a felsőoktatás első ciklusa, s amely képzés általában 6–8 féléves. Ez az alapfokozatot nyújtó képzési ciklus egyrészt biztosítja, hogy a végzős hallgató az adott szakterületen el tudjon helyezkedni, másrészt lehetőséget nyújt arra, hogy a tanulmányokat az érdekeltek – azonnal vagy később – mesterképzésben folytassa. Ez a képzési szint 2–4 éves. E ciklusnak, pontosabban eredményes elvégzésének kettős értéke van, mert az oklevél birtokában ismét lehetőség nyílik az elhelyezkedésre, további értéke, hogy a tanulmányok doktori képzésben folytathatók, amely a tudományos fokozat megszerzésére készíti fel, és e képzési piramis csúcsát jelenti. A többciklusú rendszer lehetővé

teszi, hogy a hallgató mesterszinten, más területen folytassa tanulmányait, mint ahol azt az alapszakon befejezte. Az új rendszerben a mesterképzés felvételi követelményeit a felsőoktatási intézmények határozzák meg, így többek között azt, hogy mely alapszakról fogadnak diákokat.

A felsőoktatás részét képezi a felsőfokú szakképzés is. A szakképzésben megszerzett tanulmányok beszámíthatóak az alapképzésbe. Mód van arra is, hogy az alapképzésből a hallgató a felsőfokú szakképzésbe „lépjen” át.

Az előzőekben vázlatosan ismertetett képzési szerkezet szélesebb alapozású és kevésbé specializált. Jobban alkalmazkodik a munkaerőpiac igényeihez, az egész életen át tartó tanuláshoz.

Változások a Geoinformatikai Főiskolai Kar képzési rendszerében

A Geoinformatikai Főiskolai Kar – megőrizve oktatási hagyományait – az elmúlt, 2005/2006. tanévben beindította az ún. BSc alapszakot, igazodva az előzőekben tárgyalt Bolognai Folyamathoz. A szakösszevonások következtében új név alatt (földmérő és földrendező mérnök szakon) kezdődött meg az oktatás, amely lényegében a korábbi szakok EU konform változatát jelenti. Jelesül azt, hogy az alapszak eredményes befejezését követően a hallgató jogosult lesz tanulmányainak a mesterképzésben (MSc) való folytatására. Mint fentebb említettük, a földmérő és földrendező szakon megkezdődött az oktatás oly módon, hogy a korábbi szakirányok döntően megőrzésre kerültek. Így szakirányként továbbra is választható a geoinformatikai szakirány, a földrendező szakirány és az ingatlan-kataszteri szakirány. Az alapkozat elvégzésével a mérnökök birtokában lesznek a legfejlettebb földmérési technológiáknak, a legkorszerűbb geoinformatikai, területfejlesztési, birtokrendezési, földminősítési és ingatlanértékelési ismereteknek. A mérnöki végzettség tehát kellő alapot nyújt ahhoz, hogy a diploma birtokosa egyrészt a geodézia valamennyi területén, illetőleg ennek speciális szakterületein – fotogrammetria, távérzékelés, térinformatika, birtokrendezés – alkotó módon működjön, másrészt a közigazgatásban – földhivatalok, helyi önkormányzatok – hasznosítsa széleskörű ismereteit. A vázlatosan említett szaktudás következtében a vállalkozások által kínált lehetőségek kiaknázása is módot nyújt a megélhetéshez.

A kar ebben a tanévben új **igazgatásszervezői alapszakot** indít ingatlan-nyilvántartói szakirányban. Talán az új név még nem kellően ismert, és nem fejezi ki kellőképpen azt, hogy az itt megszerzett okle-

vél milyen területen használható fel, és hol kapcsolható a mesterképzéshez, ezért erről bővebben szólunk.

Ez a szak döntően jogi tárgyakra épül és ezek alapos megismeréséhez nyújt segítséget, amely kiegészül a közgazdaságtan tudományágához tartozó tantárgyakkal. A vázoltak alapján tehát az mondható, hogy ez elsősorban humánérdeklődésű továbbtanuló fiatalok számára ajánlott. A jogi és közgazdasági tantárgyak mellett kellő súllyal szerepelnek a ma már nélkülözhetetlen informatika, szervezéstan, valamint a föld- és ingatlanértékelési ismeretek. A különböző tudományágak oktatása következtében a felhasználási, elhelyezkedési terület is rendkívül széles. Köztudott, hogy a különböző pénzintézetek a hitelügyletek során ingatlanokat kérnek fedezetül. A hitel összegét befolyásolja az ingatlan értéke, amelynek megállapítása alapos szakismeretet igényel. Az ingatlanforgalmazók, az ingatlanfejlesztő cégek ugyancsak nem tudják nélkülözni az ilyen felsőfokú szakismerettel rendelkező diplomásokat.

Tekintettel arra, hogy az ingatlan- és a földértékelés egyéves tantárgy, az említett szakterületen elhelyezkedni szándékozók eleget tudnak tenni a kívánalmaknak. Az is ismeretes, hogy a vagyonnak az ingatlan megkülönböztetett figyelmet érdemlő része. Ennek kezelése, hasznosítása, nyilvántartása önálló tevékenység, amely felsőszintű ismeretek birtokában látható el kielégítően. Ilyen terület a közigazgatás, illetőleg a helyi önkormányzatok által végzett vagyongazdálkodás. Az ingatlanokkal összefüggő adatok tárháza nagy, amely nem nélkülözheti – mint említettük – az informatikában való kellő jártasságot. Ha mindez párosul ingatlanjogi ismeretekkel, akkor elmondható, hogy az ilyen irányú diploma a banki tevékenységtől a magánszférán keresztül a közigazgatásig bezárólag – különös tekintettel a földhivatal által ellátott feladatokra – mindenütt hasznosítható.

Az igazgatásszervező alapszak ingatlan-nyilvántartói szakirányra épülő mesterszak, a Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar által indítani tervezett közigazgatási szakértő MSc-szakon lesz várhatóan hasznosítható.

□

BESZÁMOLÓ A 2006. ÁPRILISI ORSZÁGOS GAZDÁSZ-ÉRTEKEZLETRŐL

Kilenc év. Ennyi idő telt el a földhivataloknál a földvédelem, földminősítés, földhasználat területén tevékenykedő mezőgazdászok legutóbbi két országos értekezlete között.

E sorok írója a kilenc évvel korábban megrendezett gazdaszertekezleten nem lehetett ott (tekintve, hogy akkor még az egyetem padsorsait koptatta), azonban most azt a megtisztelő felkérést kapta, hogy a 2006. április 26–27-ei országos gazdaszertekezlettel kapcsolatos személyes tapasztalatait ossza meg az érdeklődő olvasóval.

Mint hogy első ízben vettem részt országos gazdaszertekezleten, nem áll módomban összehasonlítást végezni a korábbi országos szintű mezőgazdasági találkozókkal. E beszámoló szubjektív véleményem alapul, így mellőzi az értekezlet közvetlen tapasztalatokon túlmutató, egyébként is csak a jövőben mérhető eredményességének bemutatását. A félreértések elkerülése érdekében tisztázni kell, hogy a jelen ismertetés nem szigorúan szakmai indíttatású. Hiszen annak érdekében, hogy a gazdaszertekezleten elhangzottak egységesen, írott formában is fennmaradjanak (vagyis a „szó elszáll, az írás megmarad” szállóigét figyelembe véve), az FVM Földügyi és Térinformatikai Főosztály (a továbbiakban: Főosztály) hamarosan emlékeztetőt készít, mely remélhetőleg a jövőben segítséget nyújt a hatósági feladatokat ellátó mezőgazdászok számára. E beszámoló tehát inkább egy közvetlen élményeken nyugvó, személyes hangvételű „tudósítás”, melynek elolvasásával – reményeim szerint – az értekezlet résztvevőinek kellemes nosztalgikus élményt nyújthatok, egyúttal pedig az összetartozás érzését is közvetíthetem minden távolmaradó gazdaszertekezletben.

Mindenekelőtt köszönetnyilvánítással kell kezdenem. Külön a Főosztály, s az értekezlet valamennyi résztvevője nevében köszönetemet fejezem ki a Somogy Megyei Földhivatal dolgozóinak, elsősorban dr. Laki Lukács Lajos hivatalvezetőnek, valamint Miklós Róbert hivatalvezető-helyettesnek, hogy magukra vállalták a kétnapos értekezlet megrendezését, a résztvevők teljes körű ellátásának megszervezését.

A rendezvény helyszíne Balatonföldvár volt, konkrétan a Balatontól közel 300 méterre fekvő Jogar Továbbképző Központ és Hotel. A helyszín kitűnő választás volt a szervezők részéről, s ehhez párosult az értekezlet első napján ránk váró meleg, nyár elejére jellemző időjárás. Az értekezlet megnyitását megelőzően lehetőség volt a környező helyszín rövid bejárására, melynek alkalmával sokan idén először gyönyörködhetek a Balaton kétségében és élvezhetik a táj lenyűgöző nyugalomát. Ez a rövid szabadfoglalkozás feltöltődést jelentett a hétköznapi munkák közepette, egyúttal energiát is adott a ránk váró kétnapos szakmai megbeszéléshez.

Visszatérve a feladatomhoz, az országos gazdaszertekezlet érdemi részéhez, mindenekelőtt ki kell



emelnem a mezőgazdászok szakmai találkozásának régóta – indokoltan – igényelt szükségességét. Az eltelt kilenc év, s az ez idő alatt a földügyi szakterületen bekövetkezett jogszabály-módosítások, szemléletmód- és körülménybeli változások önmagukban is elegendő okot szolgáltatottak egy országos szintű értekezlet megtartásához.

Az értekezlet megtartásának szükségességét támasztotta alá a Főosztály által valamennyi megyei (fővárosi) földhivaltól előzetesen begyűjtött kérdések halmaza is. Az összegyűjtött szakmai kérdések áttanulmányozása alapján a Főosztály előtt egyértelműbbé váltak azok a területek, melyek a napi jogalkalmazás során gondot jelentenek egy-egy vagy akár valamennyi földhivatalnak.

Szükséges szót ejteni arról, hogy a földhivatalok által előzetesen felvetett problémák nagyon eltérőek voltak. Az értekezletet megelőzően a Főosztályhoz eljuttatott kérdések közül – a kérdések összesített számához viszonyítva – kevés volt olyan, melyre csaknem minden földhivatal választ kívánt kapni a konferencián. Ilyen, valamennyi földhivatalt foglalkoztató kérdés volt például a belterületbe vonással, a művelési ág változással kapcsolatos eljárás vagy a kötelező helyszíneléseket magukba foglaló eljárások során az ügyintézési határidő betartásának nehézségei.

Jelentős szórás volt tapasztalható a feltett kérdések mennyiségében is. Voltak olyan megyei földhivatalok, melyek harminc-ötven kérdést juttattak el a Főosztályhoz, míg egyes megyei földhivatalok részéről két-három kérdés fogalmazódott meg.

Mindebből két következtetés vonható le. A napi jogalkalmazás során valóban nagyon eltérő ügyekkel szembesülnek megyénként (körzetenként) a földhivatalok, vagy az egyes földhivatalok részéről felmerült problémák más földhivataloknál nem okoznak nehézséget. Persze – mindenfajta kritikai él nélkül – elképzelhető az is, hogy a kérdések összeállítása zajlott egyes földhivataloknál „nagyvonalúban”, míg más



földhivataloknál mindenre kiterjedő precizitással. Minthogy azonban minden, önálló jogalkalmazóként eljáró földhivatal legjobb belátása szerint értékeli és oldja meg az elé kerülő ügyekkel kapcsolatosan felmerülő jogalkalmazási dilemmákat, hiba lenne a felvetett kérdések mennyiségéből határozott véleményt kialakítani az egyes földhivatalok földvédelmi (földminősítési, földhasználati) munkájáról.

Megjegyzendő, hogy számos jogalkotási kérdés (javaslat) is érkezett a földhivataloktól, azonban ezek érdemi vizsgálatától a Főosztály eltekintett, mivel az értekezlet tárgya kizárólag jogalkalmazási problémák megvitatása volt. Természetesen, amennyiben a Főosztály lehetőséget kap a hatályos jogszabályok szakmai jellegű felülvizsgálatára, az egyes jogszabályi rendelkezések között esetleg fennálló ellentmondások feloldására, a jogalkotási folyamat keretében lehetőséget adunk valamennyi megyei (fővárosi) földhivatal részére, hogy véleményét, javaslatát megtegye.

A kétnapos értekezletet *dr. Laki Lukács Lajos*, a Somogy Megyei Földhivatal hivatalvezetője nyitotta meg. Ennek során rövid tájékoztatót is adott Somogy megye hazánkban elfoglalt helyzetéről, az általa irányított földhivatalok munkájáról. Tőle *Horváth Gábor* főosztályvezető vette át a szót, aki azt az ígéretet fogalmazta meg, miszerint minden tőle telhetően az érdekében, hogy ezentúl legalább évente egyszer megrendezésre kerüljön az országos gazdászértekezlet. A főosztályvezető kitért arra, hogy a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény (Tft.) módosítása – a termőföld tulajdonjogának megszerzésére vonatkozó szabályok miatt – politikailag érzékeny kérdés, a törvénynek korábban tervezett szakmai felülvizsgálatára jelenleg nincs politikai akarat. Tájékoztatásra továbbá a megjelenteket, hogy a Főosztály hamarosan elrendeli a határszemlék lefolytatását. Az ellenőrzésnek ki kell terjednie – a parlagra elleni közérdekű védekezéssel kapcsolatos helyszíneléssel együtt – a megyék termőterületeinek 10%-ára.

Ezt követően az értekezlet a földvédelmi és földminősítési eljárással összefüggő kérdéseknek *Ripka János* és *Mezei Attila*, a Főosztály vezető főtanácsosai által történő megválaszolásával folytatódott, s ezen területek átbeszélése egészen az értekezlet első napjának bezárásáig tartott. A teljesség igénye nélkül a következő kérdések megtárgyalására került sor az értekezlet első napján.

– A termőföld más célú hasznosítása keretében kiemelt szerepet kapott a belterületbe vonással, a bányászati tevékenységekkel, a szennyvíziszap elhelyezésével kapcsolatos földvédelmi eljárás.

A külterületi földek belterületbe vonása kapcsán alapvető kérdésként merült fel a belterület-bővítés indokoltságának földhivatal által történő vizsgálata, kavicsbányák esetében pedig az, hogy a bányatelektetésre és kutatásra vonatkozó eljárás keretében – figyelemmel a bírósági döntésekre – a földvédelmi szempontok miként érvényesíthetők.

– Felmerült az időleges és végleges más célú hasznosítás elhatárolásának kérdése, s az, hogy az időleges más célú hasznosításra vonatkozó engedély esetében milyen tartalmi kellékekkel kell rendelkeznie a földhivatali határozatnak.

– Számos kérdés érintette a földvédelmi-járlékmentességi esetek alkalmazhatóságát, illetőleg azon körülményeket, amikor a járulék növelt összegét kell kiszabnia a földhivatalnak.

– A földvédelmi járulékkal összefüggésben szó volt a járulék megfizetésének esedékességére vonatkozó differenciált szabályozásról is.

– A földvédelmi eljárás kapcsán több földhivatal kérdezett rá azon törvényi rendelkezés értelmezésére, mely az átlagos, illetőleg az átlagosnál jobb minőségű termőföldekre vonatkozik.

– Nagyszámú kérdés fogalmazódott meg a földhivatali szakhatósági eljárással kapcsolatban, s az előadók a más jogágakat érintő ügyek kapcsán igyekeztek tisztázni azokat az esetköröket, amikor a földhivatal szakhatósági jogkörében, illetőleg ügydöntő hatóságként jár el.

– A termőföldek művelési ágának megváltoztatásával kapcsolatos eljárással összefüggésben is több földhivatal tett fel kérdéseket. Ennek kapcsán az bizonyult elsőrendű problémának, hogy az eljárás mely földügyi szakterületre vonatkozó jogi szabályozás tárgyi hatálya alá esik, így a bejelentési kötelezettség elmulasztása esetén történő, kötelező „hivatalbóli” eljárás során felmerülő költségek milyen módon háríthatók át a mulasztó ügyfélre.

– A művelési ág megváltozásának tárgyában szó volt a spontán beerdősülés, engedély nélküli erdőtelepítés esetén irányadó rendelkezések mikénti al-

kalmazásáról, továbbá az energetikai ültetvényekkel összefüggő, jelenleg még teljes mértékben ki nem dolgozott jogi szabályozásról.

– A földminősítési eljárást érintően – a földvédelemhez képest – lényegesen kevesebb kérdés fogalmazódott meg. A kérdések jellemzően a fásított területek aranykorona értékének megállapításával függtek össze.

Az értekezlet első napja az elhangzott előadásokkal kapcsolatos konzultációval zárult, melynek alkalmával bizonyos kérdésekben eltérő szakmai vélemények hangzottak el, s így a Főosztály is visszajelzést kapott a kialakított szakmai álláspontjának a megjelentek részéről történő fogadtatásáról.

A konzultációt követő – a házigazdákat dicsérő ízetes és kiadós – vacsora alatt lehetőség volt továbbfolytatni a szakmai eszmecsereket, és elkezdődtek a kötetlen beszélgetések is. Az este hátra lévő részében mód nyílt arra, hogy a „régii” és „új” kollegák közelebbről is megismerhessék egymást, hiszen az évek múlása természetesen megváltoztatta a mezőgazdászok személyi körét is. Szerencsénk volt továbbá megízlelni a dél-balatoni borvidék zamatos, egyedi borait. Személyes véleményként elmondhatom, hogy az értekezlet első napja egy nagyon kellemes, baráti hangulatú – kinek rövidebb, kinek hosszabb – éjszakába nyúlt, mely teret adott a szakmai közös munkát, együttműködést elősegítő mélyebb kollegiális kapcsolatok megteremtéséhez, illetőleg ápolásához.

Az értekezlet második napját Kecskés Lajos, a Főosztály főtanácsosa által megtartott előadás nyitotta meg a földhasználati nyilvántartás vezetésével összefüggésben felmerült kérdések megválaszolásával. Majd az én előadásom következett a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló a 2004. évi CXL. törvény (Ket.) rendelkezéseivel, a földvédelmi ügyeket érintő végrehajtási eljárással, továbbá egyéb, a Tft.-ben foglalt szabályokkal kapcsolatosan felmerült problémákról, valamint a Nemzeti Földalapról szóló 2001. évi CXVI. törvény múlt év végi módosításának földhivatalokat érintő vonatkozásairól.

A földhasználati nyilvántartás kapcsán – példaként kiemelve néhányat – a következő fontosabb kérdések merültek fel.

– A földhivatalhoz benyújtott szerződések jogcímének vizsgálata, a jogcím nélküli, illetőleg a termelési integráció alapján bejelentett földhasználatok kezelése. A jogszabályi rendelkezések [Tft. 184/1999. (XII. 13.) Korm. rendelet] ellentmondásosságából adódóan problematikussá vált az, hogy jogszabályba ütköző szerződések esetén mikor válik kötelezővé az ügyészség értesítése.

– A bejelentési kötelezettség elmulasztásának szankcionálása körén belül több kérdés érkezett a Tft.-ben foglalt érvénytelenség alkalmazhatóságával, illetőleg a bírsággal kapcsolatban.

– Számos kérdés fogalmazódott meg a földhasználati szerződések jogszerű létrejöttének, így a szerződéskötésre jogosult alanyokra vonatkozó feltételek, illetőleg az előhaszonbérleti jog gyakorlásával összefüggő szabályok betartásának vizsgálata tárgyában.

– Visszatérő kérdésként merült fel a földhasználati nyilvántartásból történő adatszolgáltatás teljesítése, a nyilvántartásból való törlés (nyilvántartásban történő javítás) esetköre.

– Mindezeket túl a FÖNYÍR program korszerűsítésével kapcsolatos javaslatokat is megfogalmaztak a földhivatalok.

A magam részéről az alábbi – szintén példaként említendő – kérdésekre igyekeztem választ adni.

– A Ket. alkalmazásával összefüggésben kérdések fogalmazódtak meg a földvédelmi eljárás során figyelembe veendő ügyféli kört, a hatásterület fogalmát, az eljárás megindításáról való értesítési kötelezettség és a földhivatali döntés hirdetményi úton történő közlésének eseteit, valamint a helyszínelés megtartásáról szóló előzetes értesítés mellőzhetőségét érintően.

– Számos kérdés vonatkozott a helyszíneléssel összefüggésben felmerült költségek eljárási költségként történő elszámolhatóságára.

– Kérdések vonatkoztak az iratbetekintésre vonatkozó szabályok alkalmazására.

– Sokakat foglalkoztatott a szigorú ügyintézési határidők betartásának lehetősége. Ez utóbbi kérdés elsősorban a földvédelmi eljárásban kötelező helyszínelés miatt merült fel, mivel ezen eljárási cselekmény megtételét a földhivataltól független, objektív körülmény (pl. időjárási viszonyok) rövidebb-hosszabb ideig megakadályozhatja, melynek folytán az ügyintézési határidő túllépése következik be.

– A Ket.-tel kapcsolatban kérdések fogalmazódtak meg az önálló jogorvoslattal megtámadható végzésekről, valamint a jogi személy képviseleti jogosultságának elfogadható igazolásáról.

– A földvédelmi ügyek végrehajtása kapcsán elsősorban a határidőben be nem fizetett földvédelmi járulékokkal (földvédelmi bírságok, földhasználati bírságok), mint adók módjára behajtandó köztartozásokkal összefüggő kérdések merültek fel. Ezen belül is a legtöbb érdeklődés az adóhatóság megkeresésére, az adóhatóság eredménytelen végrehajtási eljárásának következményeire, továbbá a felszámolás alatt álló kötelezettekkel szembeni eljárásra vonatkozott.

– A kérdések kiterjedtek továbbá a be nem hajtható tartozások nyilvántartásból való törlésének eljárási rendjével kapcsolatban, nevezetesen, hogy milyen dokumentumok és körülmények fennállása esetén ad engedélyt a Főosztály a tartozások törléséhez.

– A Tft. rendelkezései kapcsán a törvényi előírásokon alapuló felróhatóság vizsgálatával, illetőleg a tanya fogalmával összefüggésben merültek fel kérdések.

A második napon megtartott előadásokat is konzultáció követte, melynek során a résztvevők az elhangzottakkal kapcsolatos véleményüket fejtették ki, de egyedi ügyekkel kapcsolatos további problémákat is felvetettek. A konzultációt követően Horváth Gábor főosztályvezető bezárta a kétnapos értekezletet.

Végül, hogy a kellemesen kimerítő konferenciáról senki ne távozzon üres gyomorral, a szervezők jóvoltából egy közös ebéd elfogyasztására is sor került.

Összegzésképp, személyes véleményként elmondhatom, hogy a megrendezett gazdaszertekezleten sikerült megtárgyalni a legégetőbb problémákat, mindemellett a Főosztályunk is több információhoz jutott a mezőgazdászok napi szinten foglalkoztató jogalkalmazási kérdésekről. Hiszem ugyanis, hogy a Főosztályhoz kerülő egyedi panaszügyek, hatósági ügyek kapcsán nem lehet kellő rálátást szerezni azokról a nehézségekről, melyek az ügyfelekhez legközelebb eső, a jogszabály betűinek teljességgel megfelelni akaró jogalkalmazás körében merülnek fel. Feltétlenül szükséges, hogy megfelelő fórumokon lehetőség legyen az egyeztetésekre, a véleménycsere-re, a szakmai ismeretek bővítésére és nem utolsósorban az összetartó erő ápolására. Ha mindegyikre gyakrabban kerítünk sort, a szakmai önértékelésünk is erősödik, mely az állampolgárokkal, a mindenkor kormányzati szándékokkal való viszony tekintetében nem lehet irreleváns. S itt természetesen nem lehet elhallgatni a Főosztályunk felelősségét abban a tekintetben, ami a földhivatalok s ezen belül is itt most a mezőgazdászok megfelelő képviselését illeti. A különböző ágazati, politikai érdekek küzdelme során csak akkor tudja a Főosztály kellőképpen ellátni a szakma képviseltét, ha széles körű ismeretekkel rendelkezik a földhivatalok nehézségeiről, gondjairól. Rendszeres kapcsolattartás nélkül valószínűleg nem válik megemeltetvé a gazdászok presztízse, továbbá a szakma, s az eddig elért értékek sem védhetők kellően. Így e beszámolót a Főosztály nevében azzal a reményteljes ígérettel fejezem be, hogy – miként azt az értekezlet megnyitása alkalmával Horváth Gábor főosztályvezető is kinyilvánította – a jövőben gyakrabban találkozunk.

*Dr. Nagy Olga tanácsos
FVM Földügyi és Térinformatikai Főosztály*

□

AGILE KONFERENCIA: A TÉRINFORMATIKA TUDOMÁNY JÖVŐJE

Az AGILE (Association of Geographic Information Laboratories in Europe) neves európai térinformatikai kutatóközpontok szövetsége. Jelenleg mintegy 80 intézményi tagja van 23 országból. Az AGILE tagjai hagyományosan az évente megtartott nemzetközi konferencián gyűlnek össze és számolnak be kutatási eredményeikről. Az idén kilencedik alkalommal megrendezett konferenciát a Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kara szervezte meg, dr. Márkus Béla professzor vezetésével. A rendezvényt hagyományosan minden évben más országban rendezik, kivétel nélkül a fővárostól távolabb eső helyeken. A mi választásunk Visegrádra esett, amely elnyerte a kb. 100 főnyi résztvevő tetszését is. Az időpontválasztással (április 20–22) is éppen szerencsénk volt, mert két héttel a konferencia előtt még több méteres árvíz borította a Dunakanyar településeit.

A konferencia legnépszerűbb témái a következők voltak: környezeti monitoring; térbeli adatinfrastruktúra; interoperabilitás; szemantika. A két meghívott vezérszónok (keynote) az európai űrkutatási program távérzékeléssel kapcsolatos terveiről, illetve a piaci cégek és a kutatóintézetek közötti kapcsolatról tartott eszmecsere.

A poszterszekcióban a résztvevők szavazhattak a számukra tetsző bemutatókra: a „legjobb poszter” díjat 27 induló közül Tamás János, a Debreceni Egyetem professzora vihette el.

Az eseményen bemutatott előadások, poszterek és az ott készült fotók megtekinthetők a konferencia honlapján: <http://www.agile2006.hu>

*Guszev Antal
főisk. adjunktus
NyME-GEO*

□

GEOCAD 2006 – ALBA IULIA

A Gyulafehérvári Egyetem már 6 éve rendszeresen megrendezi a GeoCAD konferenciát a földmérésben dolgozó szakemberek számára. A székesfehérvári GEO főiskola három éve kapcsolódott be a konferencia munkájába és rögtön részese lett a szervezőbizottságnak is. A két felsőoktatási intézmény írásban is rögzítette együttműködési szándékát, mely jelenleg

az oktatók kölcsönös látogatását jelenti, de rövidesen kiterjesztjük a hallgatócsere területére is.

A konferencia az Egyetem vezetésének kiemelten fontos, jelzi ezt az is, hogy a rektor személyesen fogadja a vendégeket, akik között megtalálhatók Románia neves egyetemeinek professzorai és mellettük a gyakorlati élet kiemelkedő képviselői is. A város is magáénak érzi a rendezvényt. Ennek jeleként tartja a polgármester azt a fogadást, melyen a konferencia neves résztvevői vesznek részt. Minket kiemelt tisztelettel fogad minden évben, mivel a két város – a két Fehérvár – testvérváros.



Prof. Nicolae Bos a megnyitó előadását tartja

A konferenciára 61 előadást jelentettek be. Figyelembe véve a rendezvény másfél napos időtartamát, ez rendkívül nagy érdeklődést fejez ki. Az előadók között található Márton Gyárfás professzort, a MapSys és TopoSys szoftverek fejlesztőjét, Nacu V. Vasile-t, a román geodéziai intézet vezetőjét, Constantin Chirilă-t a iasi Egyetemről, Nicolae Bos professzort, az ingatlan-nyilvántartás neves romániai szakértőjét, Johann Neuner professzort a bukaresti Geodéziai Fakultás dékánját.

A GeoCAD'06 konferencia előadásai a következő témák köré csoportosultak:

- Földmérés, felső geodézia, GPS hálózatok
- Mérnöki geodézia
- Kataszteri nyilvántartás, térinformatikai alkalmazások a kataszteri nyilvántartásban
- Térinformatikai eLearning
- Ingatlanbecslés, birtokrendezés
- Digitális fotogrammetria, régészeti ásatások és műemlékek digitális dokumentálása
- Szakmai terminológia
- Fenntartható fejlődés

A bemutatott előadások a földmérés, birtokrendezés és térinformatika minden szegmensét érintették.

Márton Gyárfás professzor előadásában méltatta a hazai infrastruktúrában, főként az EUREF háló-

zat kiépítésében tett előrelépéseket, miszerint 2004 óta az EUREF hálózat már 146 állandó állomásra bővült. Mivel a GPS hálózat nem fedi a földmérés minden szegmensét, pl. bányamérés, erdőmérés stb., az alappont-meghatározás geodéziai mérésekre épül. Előadásában bemutatásra kerültek a kutatások újtán létrejött szakmai vélemények – a két rendszerben történő mérések szimultán használatát integráló szoftver.

Nacu V. Vasile egy pluridiszciplináris projekt eredményeit mutatta be, ami a földkéreg aktuális komplex mozgásait tanulmányozza. A bemutatott eredmények biztatónak minősültek, és remélhetőleg ezek majd a földkéreg mozgásainak prognózisát jelentik.

Továbbá az előadások a GPS hálózatok fejlesztését, különböző koordináta rendszerek és koordináták használatára, majd az ingatlan-nyilvántartás kérdéseire tértek ki.

A digitális fotogrammetriai és módszerek építészeti alkalmazásainak és automatikus mesterséges neuronális rendszerekre alapuló forma-felismerési programoknak ismertetése után a térinformatikai alkalmazások bemutatására került sor. Ezen előadások keretén belül a térinformatikai alkalmazások gyakorlatában felmerülő problémákkal, kérdésekkel foglalkoztak, pl. digitális közműnyilvántartás, szakági nyilvántartás, ingatlanvagyon kataszter és ingatlan-nyilvántartás, környezeti kockázatok, talajremediációs (kiásás nélküli) eljárásokat támogató térinformatikai rendszerek, GIS technológia alkalmazása a műemlékek és régészeti feltárások nyilvántartásában.



Két kitüntetett előadó: prof. Márton Gyárfás és Szepes András

A távoktatás és eLearning témakör is jelen volt, részben a GEO, másrészt a görögországi résztvevők: Athanasios Styliadis és I. D. Karamitsos által bemutatott értekezések révén. Szepes A.–Szepesné Stiftinger M.–Kottyán L.: „Student Support System – Requirement and Implementation of GEO” (Hallgatói tá-

mogatórendszer – Követelmények és megvalósítások a GEO-ban) címmel tartottak előadást, mely igen élénk érdeklődést váltott ki a résztvevők körében. A görög kollégák egy perszonalizált funkciójú térinformatikai rendszert mutattak be eLearning tanulási rendszerre alkalmazva, és szóltak a térinformatikai távoktatásban használt XML sémákat tartalmazó Archimedes 2–217 programról.

Dr. Szepes András
NyME Geoinformatikai Főiskola

Dimén Levente PhD
adjunktus
Gyulafehérvári Egyetem

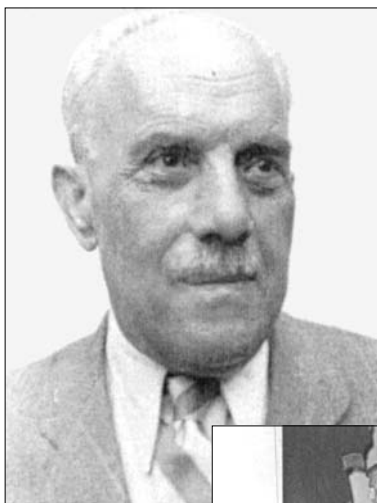


125 ÉVE SZÜLETETT HAJNAL SÁNDOR GYÉMÁNTDIPLOMÁS MÉRNÖK

A Geodéziai és Kartográfiai Egyesület (ma: MFTTT) alapító tagja és első társelnöke, a Földmérő és Talajvizsgáló Vállalat (korábban: FTI) geodéziai osztályának volt vezetője, a Földmérő Magánmérnökök Országos Egyesületének egykori főtitkára, Hajnal Sándor arany- és gyémántdiplomás mérnök, 125 évvel ezelőtt, 1880. október 20-án született Martonvásáron.

Polgári családból származott. Elemi iskoláit 1886–1890 között szülőhelyén végezte. 1898-ban érettségizett, majd egyéves kötelező katonai szolgálat után, 1899-ben iratkozott be a m. kir. József Műegyetem mérnöki osztályába, ahol 1903-ban jeles mérnöki diplomát szerzett.

Hajnal Sándor 1904-ben belépett az Állami Földmérés szolgálatába, és először a nagyváradi 8-as, majd a pápai 18-as, végül pedig a budapesti 9-es Földmérési Felügyelőségen dolgozott. 1908-ban felvételt nyert a Magyar Államvasutakhoz, ahol mint vasútmérnök (mérnökgeodéta) 13 évig szolgált. A Tanácsköztársaság alatt (1919) tanúsított baloldali magatartása miatt 1921-ben nyugdíjazták. 1922-től mint magánmérnök tevékenykedett a székesfehérvári Faraghó-féle irodában, majd az évtized végén saját irodát nyitott Budapesten.



◀ Hajnal Sándor
(A képet a család bocsátotta rendelkezésünkre)



Országos Geodéziai Konferencia (1958. szeptember 15.) elnöksége a MOM kultúrházban. A képen balról jobbra: Antos Zoltán (alig látszik), Raum Frigyes (beszámolóját tartja), Regőczy Emil, Tárczy-Hornoch Antal, Hajnal Sándor és Sébor János.

Hajnal Sándor nemcsak jó mérnök, de jó szervező is volt. 1935-től irodájával bekapcsolódott az Oltay-féle budapesti városmérésbe. 1937-ben megválasztották a Földmérő Magánmérnökök Országos Egyesületének főtitkárává. Ezt a tisztséget 1942-ig töltötte be. 1949-ben, a magánmérnöki irodák kényszerállandósítása után belépett a FŐTI-be (Fővárosi Tervező Iroda), majd 1950-ben az OFI-ba helyezték. Innen rövidesen a Pest Megyei Földmérési Igazgatósághoz (MEFI) került, ahol rövid ideig a geodéziai osztályt vezette.

Hajnal Sándor életében újabb fordulat állt be. Át helyezték a Földmérő és Talajvizsgáló Vállalathoz, ahol 1951-ben megszervezte és nyugdíjazásáig vezette a geodéziai osztályt (később főosztályt). Az itteni mérnökgeodéziai feladatok megoldásánál kitűnően alkalmazta a városmérésnél és a MÁV-nál szerzett tapasztalatait. 1954-ben vehette át aranydiplomáját a Műegyetemen. 1956-ban alapító tagja és társelnöke lett a Geodéziai és Kartográfiai Egyesületnek, társaságunk jogelődjének. 1957-ben, 77 éves korában

másodszor is nyugdíjazták, de kapcsolata szakmájával ezután sem szakadt meg, hanem még három évig mint műszaki-gazdasági tanácsadó járt vissza cégéhez. 1963 szeptemberében, 60 éves mérnöki pályafutásának elismeréseként a Műegyetem gyémántoklevéllel tüntette ki, mellyel akkor egyedül állt a

magyar geodéták között. Életének 87. évében, 1966. december 30-án, Budapesten érte a halálát.

Hajnal Sándor temetése 1967. január 7-én volt a Farkasréti temetőben. Utolsó útjára elkísérték családtagjai, szerettei, tisztelői és volt pályatársai. A 36/2. sz. parcellában lévő családi sírboltban helyezték végső nyugalomba. Nekrológjában *Raum Frigyes* a következő szavakkal emlékezett mindnyájunk szeretett Sándor bácsijára: „*Valamennyien, akik ismerték, szeretettel őrzik kedves, közvetlen egyéniségének emlékét.*”

Születésének 125. évfordulóján emlékezzünk mi is tiszteletteljes főhajtással *Hajnal Sándor* gyémánt-diplomás mérnökre, az FMÖE egykori főtitkárára, az FTV volt osztályvezetőjére, Társaságunk első társelnökére és alapító tagjára, a magyar geodézia egyik kiváló személyiségére!

Dr. Székely Domokos

IRODALOM

Raum Frigyes: Meghalt Hajnal Sándor (nekrológ) (Geod. és Kart. 1967/2)

Raum Frigyes: Magyar Földmérők Arcképcsarnoka I. kötet (BGTV kiad. 1976)

Raum Frigyes: Magyar földmérők rövid életrajzi adatai (Geodézia Rt. 1996)

Kenyeres Ágnes (szerk.): Magyar Életrajzi Lexikon IV. kötet (Akadémiai Kiadó, Bp. 1994)

Joó István és *Raum Frigyes* (főszerk.): A magyar földmérés és térképészet története (Bp. 1995)

Gabos György: 20 éves a Földmérő és Talajvizsgáló Vállalat (1950–1970, Előtervezés–mélyépítés Bp. 1970)



EMLEKEZZÜNK...

Szakmánk történetében számos olyan jelentős esemény történt, amelyek később is fontosak lettek a magyar földmérés és térképészet további életében. *RAUM Frigyes* tagtársunk gyűjteményében sok olyan évforduló szerepel, melyekről érdemes néhány sorban megemlékezni. Korábban a MTESZ kiadásában már közreadott ezekből néhányat, az ez évben időszerű kerek évszámúak közül figyelmünkbe ajánlja a következőket.

300 éve

- 1706-ban *II. Rákóczi Ferenc* „*Responsio*” című művében kiemeli a magyar mérnökképzés szükségességét.

200 éve 1806-ban

- Császári rendeletet adnak ki a földadó-célzatú felmérésre.
- Elkezdik a második katonai felmérést.
- Megalakul Bécsben a katonai háromszögelő hivatal.
- Megjelent *Lipszky János* szerkesztésében a kilenc lapból álló „*Tabla generalis Regni Hungariae*” című térképmű egyik befejező szelvénye, 1:500 000 méretarányban.

175 éve

- 1831. február 14-én megkezdí működését a Magyar Tudós Társaság (az MTA) első közgyűlésével, az első térképész tagok: *Beszédes József*, *Görög Demeter*, *Márton József*.

Hármuk közül *Beszédes* és *Görög* neve mellett ***Márton József*** (1771–1840) kevésbé ismert szakembereink körében, pedig a XVIII. századi magyar térképészet egyik kiemelkedő személyisége volt, tanár, szótáríró és térképész. *Karacs Ferenc*cel a debreceni kollégiumban tanulta a térképmetszést. Később a bécsi egyetem magyar tanára, *Görög* munkatársa, akinek a 62 szelvényes „*Magyar Atlasz*”-át ő fejezte be (1811–1812-ben). *Görög*ről életrajzot is közölt, 1828 és 1834 között a *Magyar Kurir* c. lap és a *Sokféle* c. melléklet szerkesztője.

150 éve

- 1856. május 1-én megindulnak a részletes kataszteri felmérések. A munkákat *Vacano Fülöp* igazgató irányítja Sopronból. Az intézmény hivatalos neve: Állami Kataszter.
- 1856. szeptember 30-án létrejött a felsőfokú mérnökképzés céljából a *Joseph Polytechnicum* – a *József-műegyetem* (1871–1934), a *József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem* (1934–1949), s később a *Budapesti Műszaki Egyetem* elődje.

100 éve

- 1906. március 18-án *Fasching Antal* megszerzi a doktori címet. (Ő a budapesti József Műegyetem első geodéta doktora.) Tanulmányának címe: Az Állami Földmérés átszervezése.
- 1906. szeptember 20–26-dika között rendezték meg a Nemzetközi Földmérés XV. Közgyűlését (a mai UGGI). Nagy siker volt, ekkor mutatták be az Eötvös-ingát. Részt vett: *Helmert*, *Hayford* és mindenki, aki akkor a geodéziában számított. A résztvevők csoportképét a Műszaki Múzeumban őrzik (másolat a Bosnyák téren és a BME Általános- és Felsőgeodézia Tanszéken). *Gróf Apponyi Albert* vallás és közoktatási miniszter írásban fejezi ki köszönetét *Fasching Antal*nak a nagysikerű tanácskozásért.

50 éve

- 1956. április 20. – a Geodéziai és Kartográfiai Egyesület alakuló közgyűlése.
- 1956. július – megjelent a Geodéziai Kézikönyv I. kötete.
- 1956. július – az első polgári célú légifényképezések a Mátrában.
- 1956. augusztus – megérkeztek a BGTV-hez az első C-5 sztereopantográfok.
- 1956. szeptember – az MTA 3. sz. rendeletére megalakul Sopronban a Geodéziai Kutató Laboratórium.
- 1956. szeptember 19–október 3. – az Állami Földmérés kiállítása az UVATERV székházában.
- 1956. szeptember 18–24. – az Állami Földmérés 100 éves évfordulója alkalmával geodéziai kongresszus az MTA dísztermében.

Szerkesztőbizottság

**A SVÁJCI LEICA GEOSYSTEMS AG
GEODÉZIAI MÉRŐMŰSZEREIT, ÉPÍTŐIPARI ESZKÖZEIT
FORGALMAZÓ GEOPRO KFT.
FELVÉTELT HIRDET
AZ ALÁBBI POZÍCIÓKBA:**

MÉRNÖK-ÜZLETKÖTŐ
(földmérő) (1 fő)

budapesti, vagy kelet-magyarországi munkahelyre

Új kollégánk feladata a termékeink (mérőállomások, GPS, szintezők) forgalmazása, ügyfélkapcsolatok kiépítése és ápolása, műszaki tanácsadás.

**TERMÉKTÁMOGATÁSI
MÉRNÖK** (1 fő)

budapesti irodánkba

Új kollégánk feladata az ügyfeleink részére nyújtott terméktámogatás, műszaki segítségnyújtás. Földmérő végzettség és angol nyelvtudás szükséges

**AMENNYIBEN FELKELTETTÜK ÉRDEKLŐDÉSÉT
A 30 466 0533 TELEFONSZÁMON,
ILLETVE A LASZLO.GOMBAS@GEOPRO.HU
E-MAIL CÍMEN
VÁRJUK JELENTKEZÉSÉT.**

KITÜNTETÉS

A Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság Választmánya a Társaság életében végzett kiemelkedő munkája elismeréseképpen a

LÁZÁR DEÁK EMLÉKÉREM

kitüntetéssel adományozta

BARTOS FERENC úrnak.

A rangos elismerést a Társaság 2006. május 30-án megrendezett Közgyűlésén Apagyai Géza elnök adta át. A kitüntetés indoklásaként a következők hangzottak el.

„Bartos Ferenc 1945. október 16-án Vácott született. Általános iskolai tanulmányait Vácott, a gimnáziumot Szentendrén végezte, majd egy év ipari tanuló időszak következett. 1965–68 között elvégezte a székesfehérvári Felsőfokú Földmérési Technikumot. Ezt követően beiratkozott a BME Építőmérnöki Karára, ahol 1976-ban okleveles földmérőmérnök végzettséget szerzett. 1980–82 között részt vett a BME geodéziai automatizálási szakmérnöki posztgraduális képzésében, melynek eredményként megvédhette szakmérnöki diplomáját.

1968-tól – négyéves megszakítással – tevékenykedik a földmérés–térképészet területén. Szakmai pályafutásának főbb állomásai a következők.

- 1968–70 között a Váci Járási Földhivatalnál műszaki ügyintézői;
- 1970–78 között a Pest Megyei Tanácsai Tervező Vállalatnál tervezői, majd csoportvezető mérnöki;
- 1978–1984-ig a Pest megyei Földhivatalnál csoportvezetői, szakfelügyelői és végül osztályvezetői;
- 1984-től 1990 októberéig a MÉM, illetve a Földművelésügyi Minisztérium Országos Földügyi és Térképészeti Hivatala Földmérési és Térképészeti Főosztályán főmunkatársi beosztásban dolgozott.
- Az említett négyéves megszakítást az 1990. november 1-jétől 1994. december 19-ig tartó időszak jelentette, amikor is Vác város választott polgármestere volt.
- 1995. január 1-jétől visszatért a Földművelésügyi Minisztériumba, a Földügyi és Térképészeti Főosztályra, ahol főosztályvezető-helyettesi megbízást kapott.
- 1996. december 12-e óta a Nemzeti Kataszteri Program Kht. műszaki-igazgatóhelyettese.



Korábbi minisztériumi vezető beosztásából következően személyesen bábáskodott a Nemzeti Kataszteri Program születésénél, majd az első banki hitelszerződés aláírásának is tevékeny előkészítője volt. Elkötelezettségének és szakmai ismereteinek nem kis szerepe volt abban, hogy az NKP beindítása körüli nehézségeken hamar úrrá lett a Kht., és késedelem nélkül a sikeres megvalósulás útjára léphetett az elsődlegesen DAT állományok létrehozását célul tűző, nemzetgazdasági jelentőségű projekt.

A Nemzeti Kataszteri Program folytatását és felgyorsítását jelentő KÜVET és BEVET elnevezésű ütemek eddigi és várható sikerei jelentős részben az ő fáradhatatlan munkáját dicsérik.

A Geodéziai és Kartográfiai Egyesületnek, illetve jogutódjának a Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaságnak 1970 óta tagja. 1986–90-ig az Igazságügyi Szakértői szakosztály titkára, 1990–94 között a Társaság főtitkár-helyettese volt, majd 1994. december 8-án választották először főtitkárrá.

Tizenegy éves, immár a harmadik ciklus keretében folytatott főtitkári időszakára esik – csak a kiemelkedő jelentőséggel bíró pozitív tényeket említve – az alapszabály módosítása és a Társaság közhasznúsági kategóriába lépése; a Geodézia és Kartográfia című szakfolyóirat arculatváltása, a lap finanszírozása körüli súlyos gondok rendeződése; öt sikeres Vándorgyűlés és a nagy érdeklődés mellett megrendezett éves szakmai konferenciák megszervezése; a nemzetközi elismertséget szerzett Térképkiállítás anyagának összeállítása és több helyszínen történt bemutatása.

A felsoroltak meghatározó részben főtitkári munkájának eredményességét is tükrözik.

Eddigi kitüntetései:

Belügyminiszteri dicséret (1993),
Köztársasági Érdemrend (1994),
Sportérdemrend (1994).
Fasching Antal díj (2003)

A mindig nagy terhekkel járó munkaköri elfoglaltságai, az évtizedeken át tanúsított szakmai társadalmi aktivitása mellett és ellenére, Bartos Ferenc három leánygyermekét mintaszerűen felnevelő családapa, akinek már hét unokája van.

Korrekt hozzáállásával, alapos szakmai felkészültségével nagy elismertséget szerzett szakmai körökben. Segítőkészsége, közvetlen, vidám, barátságos természete miatt munkatársai, ismerősei tisztelik, szeretik.

A Társaság életében játszott kiemelkedően aktív tevékenysége, vezető tisztségekben eltöltött tartós és sikeres szerepvállalása, valamint az alapvetően a földmérési, térképészeti és földügyi szakterülethez kötődő tartalmas, eredményes életútja tette méltóvá a kitüntetésre.”

Tagtársaink nevében is szívből gratulálunk az elismeréshez. További munkasikereket, jó egészséget és sok boldogságot kívánunk.

Szerkesztőbizottság



HALÁLOZÁS

Dr. Szentesi András

(meghalt 2006. március 1-én)

Az a benyomásom, a gyászír mindennél gyorsabban terjed, valamiféle metafizikai internet-hálózattal van kapcsolatban. Akit a hír elér, mintha gyöngö áramútás érné. Bárhol is járunk, vagyunk, egy tizedmásodpercre úgy érezzük, mintha felénk is közelítene Valaki. A Nagy Közelítő.

Tehát ő volt a következő, valahol a végtelen eókokban vezetett titkos és megismerhetetlen listán.

Szentesi András, vagy ahogyan mindenki hívta: Szentesi Bandi.

1935. június 2-án született. Édesapja akkoriban hivatásos katonára volt, a háború után gazdálkodó, mintegy 15–20 holdon, Karcag környéki szántóföldeken. Végül tsz-tag lett, mint annyi más földművelő társa. 1962-ben ment

a tsz-ből nyugdíjba. 1969-ben hunyt el. Halála után Szentesi édesanyja, Dombi Julianna a berekfürdői házukban élt egyedül, még sok évig. Majd Szentendrére költözött, ahonnan szeretetthonba került.

Szentesi Bandi gyermek és ifjú éveit Berekfürdőn élte. 1954-ben érettségizett a karcagi gimnáziumban. Tanárai a gyors felfogású, jó tanuló fiúra már a középiskolában felfigyeltek. Kitűnő érettségivel, az akkori szabályok szerint felvételi vizsga nélkül, a középiskolából egyenes útja vezetett 1954-ben a Soproni Egyetem földmérőmérnöki szakára, ahol 1959-ben

szerzett diplomát. Ugyanez év júniusától, a Földmérő és Talajvizsgáló Iroda mérnökeként, terepfelméréseket végzett ipari geodéziai célú, különféle méretarányú térképkészítésekhez, 1:500-tól 1:10000-ig. Különösen sok ilyen feladata volt Tiszapalkonya környékén.

1961-ben megnősült. Házasságából két gyermek született, akik ma már természetesen felnőttek (sőt már unokákkal is bővült a „családfa”).

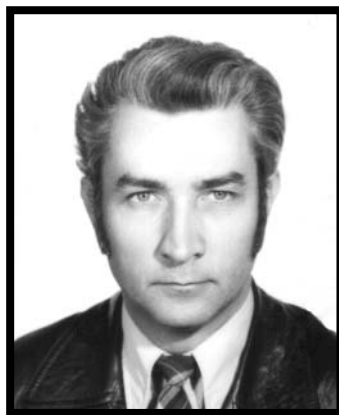
A következő évben fordulat áll be Szentesi Bandi életében: 1962 nyarán az akkori földmérési főhatóság, az Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal (ÁFTH) munkatársa lett. „Sors, nyiss nekem tért, hadd tehessek az emberiségért valamit” így imádkozott Petőfi 1846-ban. Az idézet stílusában szólva, Szentesi Bandi előtt is tér nyílt ekkor, és ettől kezdve, a maga helyén, ő is szorgalmasan működött a földmérés fejlődése érdekében.

Hivatali helyzete stabilizálódott, sőt pályája fokozatosan emelkedik. 1967-ben az ÁFTH – és ezzel a földmérés felsőszintű irányítása – az akkori földművelésügyi főhatóság: a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium szervezetébe tagozódott be, és megalakult a Földmérési Főosztály. Szentesi először a Földmérési Főosztály egyik részlegének: a Térképtári Osztálynak, majd a Szakfelügyeleti Osztálynak, végül 1969-től az Alaphálózati Osztálynak a munkatársa lett. 1978-ban – a súlyosan megbetegedett osztályvezető, Michalik István leköszönése után – az Alaphálózati Osztály vezetőjévé nevezték ki. 1986-ban főosztályvezető-helyettes.

Hivatali tevékenységének fontos része volt a geodéziai kutatási-fejlesztési tevékenység osztályvezetői szintű irányítása. Külön kell említeni a penci Kozmikus Geodéziai Observatórium létrehozását, amely 1969-től fokozatosan előtérbe került, és növekvő szellemi-anyagi befektetést kívánt. Szentesi sokat tett azért, hogy a létesítmény megszülethessen, és a 70-es évek

közepén át lehetett azt adni a tudományos kutatóknak és az üzemeltető munkatársaknak. Az üzembe állítás után közvetlenül is részt vett a műhold-megfigyelések irányításában és az eredmények népszerűsítésében. Az akkori Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB) egy témabizottsága részére tanulmányokat készített, közöttük pl. a „Kozmikus eszközökkel nyert adatok hasznosítása”, valamint a „Nagyszámítógépes műszaki adattárak fejlesztése” címűt.

A Nemzetközi Fotogrammetriai Társaság (ISPRS) 1972. évi kongresszusát követően hazánkban is elő-



térbe kerül a távérzékelés módszereinek és eszközeinek hasznosítása. A kapcsolódó felső szintű feladatok meghatározásában és a források előteremtésében Szentesi kezdeményező és szervező, sőt a megoldásban olykor irányító jellegű munkát is végzett. Kezdetben a penci Observatórium, később a Bosnyák téri földmérési székház biztosított otthont szervező munkája egyik fő eredményének: a távérzékelés módszereinek kutatására és az eredmények hasznosítására alakult részlegnek, amely a Földmérési és Távérzékelési Intézet keretében alakult meg (ekkor módosult az Intézet elnevezése a ma ismert névre).

Osztályvezetői tevékenységének idejére esik az ország új negyedrendű háromszögelésének befejezése (1980-as évek közepe), amelyet a ma már közismert GPS-technika alkalmazásával sikerült meggyorsítani. Szentesinek fontos szerepe volt a GPS-műszerek és programok beszerzéséhez szükséges – nem csekély – anyagi forrás előteremtésében, valamint a tevékenység-minisztériumi osztályvezetői szintű irányításában.

A földmérési szakoktatás terén mindmáig működnek a középszintű szakoktatási intézmények: a földmérési szakközépiskolák. Ezek születésénél kezdeményező szerepe volt, és fenntartásuk érdekében is – természetesen más kollegákkal együttműködve – hatékonyan működött. Társ szerzője hét földmérési szakközépiskolai tankönyvnek: ezek közül a „Földméréstan III” című könyvben részesült.

A szakmai képzésben személyesen is részt vett: 1983-tól több éven át előadója volt a Budapesti Műszaki Egyetem szakmérnöki tagozatán az „Automatizált képfeldolgozás” c. tárgynak. Az Erdészeti és Faipari Egyetem Földmérési és Földrendezői Főiskolai Karán (Székesfehérvár) meghívott előadóként, a budapesti földmérési szakközépiskolában óradoként működött.

Szakmai kvalitásait sok társadalmi szervezet ismerteti el, és tisztségek viselésére kérte fel. Elnökségi tagja volt a Geodéziai és Kartográfiai Egyesületnek. Vezetőségi tagja volt a Neumann János Számítógéptudományi Társaságnak. Alapító tagja volt a Magyar Asztrolitikai Társaságnak, továbbá nemzetközi szervezetek (IAG, ISPRS) nemzeti bizottságaiban is működött.

Eredményes szakmai munkásságát több kitüntetés (köztük a Munka Érdemrend bronz fokozata) adományozásával, majd 1986-ban a Fasching Antal emlék-érem odaítélésével ismerték el.

Szakírói és tudományos működését geodéziai és kartográfiai egyesületi előadások, valamint több mint 80 szakmai cikk és fordítás igazolják. Kiemelendő „Geodéziai mérések” című, több nyelven is megjelent könyve, valamint „Gyakorlati feladatok az ipari geodéziában” című korai tanulmánya, amelybe beépítette gyakorlati munkái során szerzett tapasztalatait is.

Ma is használt a Kádár Istvánnal közösen szerkesztett Fotogrammetriai Szótár.

1984-ben doktori disszertációt, 1986-ban kandidátusi értekezést nyújtott be és védett meg. 1969-ben felsőfokú angol, 1982-ben középfokú orosz nyelv-vizsgát tett.

Életrajza és a róla szóló méltatások szinte kivétel nélkül hangsúlyozzák dinamizmusát és operatív készségét, továbbá a szakmai együttműködésekre való ösztönös képességét. Még periférikus jellegű szakmai kérdést is szívesen taglalt együttműködésben. Emlékezetes számomra az „Élet és Tudomány”-ban Tamás Ferencsel közösen írt tanulmánya, amelyben azt vizsgálták, befolyásolhatja-e a gerelyhajítás eredményét a Föld forgása?

Kitűnő megjelenése és fellépése mögött tárgyaló partnerei többnyire olyasvalamit éreztek, hogy most „a műszaki haladásnak egy kiemelkedő zászlóvivőjével” találkozunk.

A teljességhez hozzátartozik azonban az is, hogy ez a fokozatosan emelkedő és komoly sikereket is tartalmazó életív törést szenvedett: Szentesi 1988 őszén Kanadába távozott. E ponton kínálja magát néhány értékelő gondolat és következtetés, de véleményem szerint ne törjünk pálcát. „Quoniam sic fata tulerunt.” Fogadjuk el, hogy Szentesi Bandira – több negatívan átélt esemény és képzet foglyaként történt távozása után (és második házasságában) – egy új élet köszöntött: elhívatott természetgyógyász lett. A Holt Tengeri Tekercsek által ismertté vált vallás (Esszésus Béke Evangélium) és egy 1930-as években élt magyar származású természetgyógyász követőjévé vált. Fordítója, szerkesztője, kiadója és lelkes propagálója volt – 2000-ben történt hazatérése után is, egészen haláláig – az e tárgyban írt angol nyelvű könyveknek és természetgyógyász módszereknek. Mindebben – nemrégiben megismert emlékirata szerint – tökéletes harmóniát és kielégülést talált. Ha így van, fogadjuk el, hogy végül is megtalálta a teljes lelki békét.

Mondjunk búcsút neki, annak a kollegának, ahogyan őt megismertük és kollegaként szerettünk. Búcsút a műszaki haladás elkötelezett apostolának és szervezőjének, a jó kedélyű és segítőkész munkatársnak, a nők hamiskás mosolyú „velsi herceg”-ének. Hiszen pora 2006. április 28-án már egyesült a természettel.

Sajnáljuk azonban, hogy nem kaptak értesítést első felesége, fia, lánya, testvére, egykori barátai és kollegái, hogy ősi emberi hagyomány szerint kísérhették volna őt utolsó útján. Azért is sajnáljuk ezt, mert idő talán lett volna rá. Jóval korábbi: 2006. március 1. volt az a nap, amikor Szentesi Bandi lényének halhatatlan részét visszaadta Teremtőjének.

Deme Gyula

**A Geodéziai és Kartográfiai Egyesület megalakulásának
50. évfordulója alkalmából megjelentetni tervezett
jubileumi kiadvány egyéni támogatói**

Tisztelt Tagtársak!

Ismert tény, hogy Társaságunk jogelődje, a Geodéziai és Kartográfiai Egyesület 1956-ban alakult. Lapunk 2005/10. számában a Társaság vezetése egy felhívásban tájékoztatta tagságunkat, hogy az évforduló méltó megünneplésére készülünk. A felhívásban említés történik egy jubileumi Emlékkönyv kiadásáról is, amelynek előkészületei a felhívás megjelenésével egyidejűleg már meg is kezdődtek. A folyóirat januári számában **Zsámboki Sándor** tagtársunk, mint a kiadvány főszerkesztője, összefoglalta a tervezett Emlékkönyvvel kapcsolatos tennivalókat, és tájékoztatást adott a szerkesztési munka aktuális helyzetéről.

A hivatkozott felhívás vázolta a kiadvány költségeit is. Ebből megtudhattuk, hogy az addig már felajánlott szponzori támogatások mellett a vezetőség köszönettel vesz minden további intézményi vagy egyéni hozzájárulást, amely „Jubileumi támogatás” címmel a mellékelt csekken fizethető be. A támogatók nevét az Emlékkönyv tartalmazni fogja, de lapunk vállalkozott arra is,

hogy itt és az ezt követő számokban is közli azok jegyzékét, akik – átérezve az évforduló méltó megünneplésének jelentőségét – egyéni hozzájárulásukkal kívánják az anyagi feltételek megteremtését előmozdítani. Bízunk abban, hogy Tagtársaink segítő támogatása eredményeként ez a lista hónapról hónapra egyre bővül majd.

Szerkesztőség

Egyéni támogatók névsora
(a 2006. május 10-ig történt befizetések alapján)

- | | |
|--|--------------------------------|
| 1. <i>Árvolt Gyula</i> | 11. <i>Ajtay Sándor</i> |
| 2. <i>Dr. Forgács Zoltán</i> | 12. <i>Dr. Mihály Szabolcs</i> |
| 3. <i>Dr. Berencei Rezső és felesége</i> | 13. <i>Apagyi Géza</i> |
| 4. <i>Meggyesi Ferenc</i> | 14. <i>Hetényi Ferencné</i> |
| 5. <i>Geofor Kft.</i> | 15. <i>Zsámboki Sándor</i> |
| 6. <i>Dr. Bognárné Nagy Ilona</i> | 16. <i>Winkler Péter</i> |
| 7. <i>Ágfalvi András</i> | 17. <i>Dr. Biró Péter</i> |
| 8. <i>Csiffári Nándor</i> | 18. <i>Bartos Ferenc</i> |
| 9. <i>Dr. Detrekői Ákos</i> | 19. <i>Bolla Gyula</i> |
| 10. <i>Dr. Kárpát József</i> | 20. <i>Csekő Ernő</i> |
| | 21. <i>Osskó András</i> |

**Tájékoztatjuk olvasóinkat, hogy a
MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI
ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG TITKÁRSÁGA
ELKÖLTÖZÖTT**

a Budapest II. ker., Fő u. 68. sz. alatti irodából.

Új címünk:

1149 Budapest, Bosnyák tér 5., I. em. 105.

Telefonszámunk változatlan: 201-86-42

Faxszámunk: 460-41-63